

Itota Codito ingantedö ante Mäateo nänö watapæ ante yewæmongainta

Itota Codito wæmæidi (Odoca 3.23-38)

¹ Nē Ponguingä, ante dodäni nāni nē angaingä iñömö Itota Codito inongä ingampa. Tömengä iñömö Abadäo wodi pæingä nē ingaingä inte Awënë Dabii wodi pæingä mönō inongä ingacäimpa. Tömengä wæmæidi iimaï emongadänimpa, ante yewæmonte ongompa.

² Abadäo wodi wengä Itæca ëñagacäimpa. Ayæ wææ Itæca wodi wengä Aacobo ëñagacäimpa. Ayæ wææ Aacobo wodi wënäni Oodaa nāni caipæ ëñagadänimpa.

³ Ayæ wææ Oodaa wodi Tämata ingante monte Pade tönö Dada inate tapæigacäimpa. Ayæ wææ Pade wodi wengä Etedöo ëñagacäimpa. Ayæ wææ Etedöo wodi wengä Adäma ëñagacäimpa.

⁴ Ayæ wææ Adäma wodi wengä Äminadabo ëñagacäimpa. Ayæ wææ Äminadabo wodi wengä Näatöo ëñagacäimpa. Ayæ wææ Näatöo wodi wengä Tädämöo ëñagacäimpa.

⁵ Ayæ wææ Tädämöö wodi pæte Adacaba ingante
möninque Boodo ingante tapæigacäimpa.

Ayæ wææ Boodo wodi pæte Odoto ingante monte
Obedo ingante tapæigacäimpa.

Ayæ wææ Obedo wodi wengä Yæte ëñagacäimpa.

⁶ Ayæ wææ Yæte wodi wengä Dabii ëñate pædinque
awënë odeye bagacäimpa.

Ayæ wææ Dabii wodi pæte Odiya wodi
nänöogængä ïningä ingante möninque
Tadömöö ingante tapæigacäimpa.

⁷ Ayæ wææ Tadömöö wodi wengä Doboäo
ëñagacäimpa.

Ayæ wææ Doboäo wodi wengä Abiya
ëñagacäimpa.

Ayæ wææ Abiya wodi wengä Ata ëñagacäimpa.

⁸ Ayæ wææ Ata wodi wengä Ootapato
ëñagacäimpa.

Ayæ wææ Ootapato wodi wengä Oodäo
ëñagacäimpa.

Ayæ wææ Oodäo wodi wengä Otiya ëñagacäimpa.

⁹ Ayæ wææ Otiya wodi wengä Ootäo ëñagacäimpa.

Ayæ wææ Ootäo wodi wengä Acadæ ëñagacäimpa.

Ayæ wææ Acadæ wodi wengä Etequiya
ëñagacäimpa.

¹⁰ Ayæ wææ Etequiya wodi wengä Mänatee
ëñagacäimpa.

Ayæ wææ Mänatee wodi wengä Ämöö
ëñagacäimpa.

Ayæ wææ Ämöö wodi wengä Ootiya ëñagacäimpa.

11 Īninque Ootiya wodi quēwengāñedē idægoidi
īnānite babidōniaidi ponte ö æ gobæ wabæca
mäodāni gogadānimpa.

Ayæ wææ Babidōniabæ nāni goyedē Ootiya wodi
wēnāni Eecōniya nāni caipæ ēñagadānimpa.

12 Mänīī Babidōniabæ ö ænte godāni ate ayæ
wææ Eecōniya wodi wengä Tadatiedo
ēñagacāimpa.

Ayæ wææ Tadatiedo wodi wengä Dodobabedo
ēñagacāimpa.

13 Ayæ wææ Dodobabedo wodi wengä Abiodo
ēñagacāimpa.

Ayæ wææ Abiodo wodi wengä Ediaquīmō
ēñagacāimpa.

Ayæ wææ Ediaquīmō wodi wengä Atodo
ēñagacāimpa.

14 Ayæ wææ Atodo wodi wengä Tadoco
ēñagacāimpa.

Ayæ wææ Tadoco wodi wengä Aquīī ēñagacāimpa.

Ayæ wææ Aquīī wodi wengä Ediodo ēñagacāimpa.

15 Ayæ wææ Ediodo wodi wengä Edeadado
ēñagacāimpa.

Ayæ wææ Edeadado wodi wengä Mäatäō
ēñagacāimpa.

Ayæ wææ Mäatäō wodi wengä Aacobo
ēñagacāimpa.

16 Ayæ wææ Ootee wodi ingante Aacobo
tapæigacāimpa.

Ayæ Ootee wodi ēñate pæte wææ Itota badä ingu-
ingä ingante Mäadiya ingante mongacāimpa.

Määdiya ingante mongä ate tömengä wæætē Itota ingante mangacäimpa. Tömengä iñömō Awēnē bacæcäimpa, ante cædinque Wængonguī oguinguipæ gao cæcä ate edæ, Codito, ante nänō nē pemongaingä ingacäimpa.

¹⁷ Mänömaï i incæ Abadäo wodi pæināni wææ nänömoidi wææ, önompo tipæmpoga wææ mempoga go mempoga mänimpoga nāni yebæñedē ate Abadäo wodi pæingä Dabii ēñagacäimpa. Ayæ wææ Awēnē Dabii wodi pæināni wææ nänömoidi wææ, önompo tipæmpoga wææ mempoga go mempoga mänimpoga nāni yebæñedē ate Oodeoidi inānite wabæca Babidöniabæ ænte gogadānimpā. Ayæ Babidöniabæ ænte godāni ate tömēnāni pæināni wææ nänömoidi wææ, önompo tipæmpoga wææ mempoga go mempoga mänimpoga nāni yebæñedē ate mönō Codito nänō ponguinque ēñagacäimpa.

*Itota Codito ēñacampa
(Odoca 2.1-7)*

¹⁸ Itota Codito iïmaï ēñagacäimpa. Wäänä Määdiya wodi nänō baquecāñedē Ootee wodi tömengä ingante do, Monguïmo, angä ēñëningä inte ayæ mönāmaï iñongante Wængonguī Tæiyæ Waēmō Önōwoca angä ēñëninque do yædēmadä bacä adānitapa. ¹⁹ Yædēmadä ingä adinque Ootee cōwē nō cædongä inte, Pïinte änāni wæcæ wæ, ante wædinque, Awēmō pango cæcæboimpa, ante pönengantapa.

²⁰ Ante önōwēnenque pönëninque möwocodē wiimōñongä Wængonguī tömengä anquedo ingante da pönongä pöninque anquedo iñömō

iïmaï angantapa. “Ootee, Awënë Dabii pæïmi inömi inte bitö nänöogängä Mäadiya ingante guiñenāmaï æncæbiimpa. Tömengä iñömö Wængongui Tæiyæ Waëmö Önöwoca angä ëñente beyænque ënengä adinque bitö iñömö tömengä ingante ee moncæbiimpa. ²¹ Tömengä Wëñængä onguiñængä ingante mancæcäimpa. Mangä pæcä ate tömengä iñömö, Botö guidëmini mini wæquinque wënæ wënæ cæminipa, ante adinque botö æmo beyænque quëwencæminimpa, ante cæcæcäimpa cæbii. Bitö tömengä ëmöwo ante, Në Ængä inongä ingampa, ante Itota pemoncæbiimpa,” ante anquedo Wængongui nänö në da pönöningä ponte Ootee ingante angacäimpa.

²² Ìninque Wængongui beyæ në apænegaingä iïmaï ante nänö yewæmongainö bai ante ïinque batimpa.

²³ “Baquecä incæ yädëmadä badinque

Wëñængä onguiñængä ingante mancæcäimpa.

Mangä ëñacä adinque tömengä ëmöwo, Ëmänoedo, ante godö pemoncädänimpa.”

Ante nani yewæmongainö bai cædinque tömengä ëmöwo, “Wængongui mönö weca quëwengampa,” ante, Ëmänoedo, ante pemonte inongäimpa.

²⁴ Ootee mänii wiïmonte ñäni ömæmongä ate Wængongui nänö da pönöningä anquedo nänö ämaï ëñente cædinque oncönë ænte gocä incæte guëa mönāmaï ingadairopa. ²⁵ Edæ bamondengä ëñacä ate, Itota, ante pemonte ate tömëna mანიწდē ate guëa mongadairopa.

2

Nē ēñēnāni Itota weca ēñacæ pōnānīpa

¹ Itota Bedēē nāni quēwēñōmō ēñacā ate māniñedē edæ Edode Oodeabæ awēnē odeye nānō iñedē edæ nē nō ēñēnāni gobæ nænque tamōnō quēwēnāni inte Eedotadēē pongadānīpa.

² Ponte ānīnque,

—Oodeo Awēnē Odeye iñōmō ñōwocā ēñadingā iñōmō æyōmōnō owocāā, ante ēñencæte ante wæmōnīpa. Edæ nænque tamōnō quēwēñōmōni Awēnē nēmō ta ñongæ adīnque mōnitō tōmengā weca ædæ wæænīnque edæ, Bitō Wængonguī imidō anguēnē, ante watapæ apænecæ pōmōni imōnīpa, ānānīta.

³ Ayæ, Wacā Awēnē Odeye ēñacampa, ante tededāni ēñente wædīnque māniōmæ tōmāmæ awēnē odeye Edode wæætē pīnte bayongā Eedotadēē quēwēnāni tōmānāni tōmengā tōnō godongāmæ guīñente wædānīta. ⁴ Īnīnque, Wængonguī quī, ante nē godōnāni ñænænāni tōnō Wængonguī nānō wææ angāinō ante nē odōmōnāni tōnō tōmānāni inānite Edode āñecā godongāmæ pōnānīta. Pōnāni ate tōmengā, Codito nāni angaingā iñōmō æyōmōnō ēñaquingāā, ante æbānō yewæmōnte oñō amīnī. ⁵ Āñongante,

—Oodeabæ iñōmō Bedēē nāni quēwēñōmō māniñōmō ēñacæcāīpa, ante Wængonguī beyæ nē apænecā incæ iūmaī ante yewæmongacāīpa, ante apænedānīta.

⁶ “Oodabæ awēnē gobedōnadodoidi tæiyænāni iñōnāni

mīnitō adobæca Oodabæ quēwēninque Bedēē
 iñōmō mīni quēwencabo iñōmō
 mēa pōnī iñīni incæte edæ wīi ōnōmīnique
 incæmīnīmpa.

Iñæmpa Wēñængä adocanque ēñate pædinque nē
 Awēnē bate taodīnque
 nē aacä bai iñongä inte botō guīdēnāni idægoidi
 iñānite aacæcäīmpa.”

Ante yewæmongä amōnīpa.

⁷ Ante apænedāni ēñente wædinque Edode
 wæætē nē nō ēñēnāni iñānite awēmō āñete pōnāni
 ate, Nēmō æyedēnō mā pōnī tamō amīnitawo.
 Āñongante tōmēnāni, Mānīñedē tamō atamōnīpa,
 ante apænedāni. ⁸ Ēñēninque Edode iñōmō,

—Mīnitō wæætē Bedēē iñōmō māo nē ēñadingä
 ingante diqui diqui minte aedāni. Tōmengä in-
 gante adīnque wæætē adodō pōninque apænemīni
 ēñēmoedāni. Edæ mīnitō gote æbānō wēñæ in-
 gante apænemīni bai botō adobai edæ gote ædæ
 wææninque edæ, Wængonguī Awēnē imidō an-
 guēnē, ante watapæ apænecæte ante āmopa, ante
 Edode ōnonque ante pōnēninque apænegacäīmpa.

⁹ Angä ēñēninque nēmō nē adīnāni iñōmō Bedēē
 taadō gote æmō ayōnāni edæ ado nēmō tōmēnāni
 nænque tamōnō quēwēninque nāni adīmō incæ wo
 go adīnque edæ tē wocæ goyōnānite nēmō Wēñæ
 owoyōmō oncōmanca tæcædæca iñō næ gongæ
 adānitapa. ¹⁰ Adīnque tōmēnāni edæ, Mōnō acæ
 pōnongä iñōmō ongongampa, ante pōnēninque
 watapæ togadānīmpa. ¹¹ Mānīi nāni adīncōnē go
 guīite ayōnāni Wēñængä iñōmō wäänä Māadiya
 tōnō ongongä adīnque tōmēnāni Wēñængä weca

ædæ wææninqe, Bitō Wængonguī Awēnē imidō anguēnē, ante watapæ apænedānitapa. Ayæ tōmēnāni nāni ænte pōnincōo wi æmpodinqe oodo tōnō oguī waa quī tōnō tī nā ōni pæquī tōnō, Bitō quī impa, ante pædæ godōnāni ængacāimpa. ¹² Idæwaa adinqe tōmēnāni mōwocodē wīlmōñōnānite wacā ponte apænecantapa. Minitō awēnē Edode weca ocæ ēmænte godāmaī iedāni, angā ēñēninqe tōmēnāni wæætē yaatænque godinqe tōmēnāni ōmæ wadæ gogadānimpā.

Ooteidi Equitobæ wodii wīnōnānipa

¹³ Godāni īninqe edæ Ootee wīlmōñongā Wængonguī anquedo ingante da pōnongā ponte apænedinqe, “Edode do Wēñængā ingante wænoncæte ante diqui mincæcāimpa cæbii. Ængæ gantite Wēñængā nāna badancaya īnate ō ænte Equitobæ wodii goe. Ayæ gote quēwēñōmīni botō āmo ate pōedāni,” angā.

¹⁴ Ēñēninqe Ootee tōmēngā nānō wīlmōönæ ayaōnænēña incæ ængæ gantidinqe Wēñængā nāna badancaya īnate ō æninqe edæ Equitobæ gocantapa. ¹⁵ Godinqe Ootee nāni wencabo īñōmō Edode nānō wænguinganca quēwencæ gogadānimpā. Go quēwēnāni īninqe mōnō Awēnē Wængonguī īīmaī ante nānō apænegainō ante īinque batimpa. “Botō Wēñængā Equitobæ quēwēñongante āñēbo pongantapa,” ante Wængonguī beyæ nē apænecā nānō yewæmongainō bai edæ do īinque batimpa.

Wēñænāni īnānite Edode angā wæñōnāni wæñānipa

¹⁶ Edode guiquënë, Nëmö nē nō ēñēnāni botō äninō ante ēñēnāmaï inte dæ godänipa, ante adinque edæ ænguï bacantapa. Ænguï badingue tömengä, Wēñænāni inānite mǎo wænōedāni, angantapa. Äninqe tömengä, Mēa wadepo iñonte nēmō ta atamōnipa, ante nē ēñēnāni nāni äñimpoga ante pönēninqe, Mēa wadepo ēñadināni tönō ayæ ēñadināni tönō Bedēē quēwēnāni incæ Bedēē eyequei quēwēnāni incæ onguïñænānique inānite mǎo wænōedāni, angantapa. İninqe nē wænōnāni wæætē awēnē nānō adinānique inānite capo ado tedæ wænōnāni wængadānimpa. ¹⁷ Wænāni wädāni ininqe Wængonguï beyæ nē apænegaingä Eedēmiya wodi iïmaï ante nānō angainō bai edæ iinque batimpa.

¹⁸ “Nāmaa nāni quēwēñömö nē Ca ca wæwēnā nānā
Ca ca wæpāmo ēñēnānitapa.

Wäänä nē Yæ yæ änönä inte,

Daquedä iñömö, Botō wēñænāni, ante wädä
ēñēnānitapa.

Dæ änāni pönente wædinque wäänä ædö cæte
piyænē cæquïnää,”

ante Eedēmiya wodi yewæmongacäimpa.

¹⁹ Ayæ ate awēnē Edode wængä ininqe Ootee iñömö Equitobæ ayæ quēwēninqe wiïmōñongä Wængonguï anquedo ponte a ongōninqe tömengä ingante apænecantapa. ²⁰ “Ootee ēñēmi. Wēñængä ingante wænoncæ änönāni incæ dobæ wænānipa cæbii. Ængæ gantite Wēñængä nāna badancaya inate Idægobæ adodö ænte gocæbiimpa,” angä.

21 Ëñëninque Ootee iñömö edæ ængæ gantid-
 inque nāna badancaya inate Idægobæ adodö ænte
 gocantapa. 22 Mäniñedë wæmpo Edode wængä
 ïninque, Wæætë tömengä wengä Adoquedao Ood-
 eabæ awënë odeye bacantapa, ante tededäni
 ëñente wædinque Ootee iñömö, Botö Oodeabæ ædö
 cæte wæætë goquïmoo, ante guïñente wæcantapa.
 Wæætë tömengä möwocodë wïlmöñongä wacä angä
 ëñëninque Oodeabæ wodo tebæ godinque Gadide-
 abæ gocantapa. 23 Godinque Ootee nāni wencabo
 Näatadeta ponte quëwënänitapa. Ìninque, Näatadënö
 ingampa, ante pemoncædänimpa, ante Wængongui
 beyæ nē apænegaingä nānō angainō bai cædinque
 wadäni ñowo mönō Codito ingante, Näatadënö,
 ante pemonte bai apænegadänimpa.

3

Wäö önömæca ponte apænecä ëñënänipa

(Mäadoco 1.1-8; Odoca 3.1-9, 15-17; Wäö 1.19-28)

1 Mäniñedë Wäö mönō nē æpænë guidönongä
 inte Oodeabæ önömæca ponte apænecä
 ëñengadänimpa. 2 Ponte apænedinque tömengä,
 “Öönædë Awënë incæ inguipoga tömämæ Awënë
 Odeye bacæcäimpa cæminii. Minitö wënæ wënæ
 cædinō ante, Ancaa wæwente awædö, ante ñimpo
 cæedäni,” ante Wäö apænecä ëñënänitapa.

3 Mänömainö ante nē apænecä ingantedö ante
 Wængongui beyæ nē apænegaingä Itaiya wodi
 iïmai ante do yewæmongacäimpa.

“Önömæca iñömö adocanque ogæ tedete aa
 pecæcäimpa.

‘Awënë nänö ponguinö ante mīnitö tee moncate
baī cæedāni.

Taadö töinö pīnonte baī cædinque mīnitö wënæ
wënæ mīni cædinö ante edæ wido cæedāni,
ante aa pecä ēñengæimpa,”

⁴ Ante Itaiya wodi nänö nē angaingä inte
Wäö ñöwo pongantapa. Tömengä weocoo ante
cämeyo ocaguincoo nonte badonte wēñate
mongæninque pacadeyænta ante æmontai
badonte encadeyænongåimpa. Tömengä cængui
ante ñäwäique cæninque tömengä bequi ante
guiñēmænque ade bete quëwënongåimpa.

⁵ Quëwëñongä, Eedotadëe quëwëñäni tönö
Oodeabæ tömäo quëwëñäni tönö Oododänonga
biyönæ tömäo quëwëñäni tönö tömengä weca
tate bee tēninque änānitapa. ⁶ Bitö ämaī näwangä
wënæ wënæ cæte quëwëmōni inte wæmōnipa,
ante wædāni ēñēninque Wäö Oododänö æpænē
guidongä guidānitapa.

⁷ Ayæ Paditeoidi tönö Tadoteoidi guiquënë
Wäö nänö guidōñömö pönāni adinque tömengä
ayæ wæætē tömēñäni inānite angantapa. “Tæntæ
pæīmīni baī inōmīni inte mīnitö iñömö ēñēñāmaī
cæte quëwēmīnipa. Oo pōnī wænompadāni, ante
æcānō wææ angä ēñēninque wodii wīnonte pōmīnii.

⁸ Iñæmpa Wængongui Awënë gāmænö mīnitö
dicæ ocæ emænte poncæ cæmīniyaa. Nö cæte
pōmīni ininque mīnitö nē ocæ emænte pönāni nāni
waa cædö baī adobaī waa cæedāni. ⁹ Ayæ nāmā
wææ āninque, ‘Mōnitö adomōnique docä Abadäo
wodi pæīmōni inte mōni quëwenguinque imōnipa,’
ante mīni tedewënö ante pōnēñāmaī inguënë
quëwēmīnii. Iñæmpa Wængongui, Botö pæināni

bacædänimpa, angä bai dicacoo incæ dobæ tömengä pæināni bai bacædönimpa. ¹⁰ Edæ awæ yecæte ante awænca nāni mæ yequinca eyewa pōnī næænāni bai Wængongui nānō panguinca næænte bai do edæ a ongongampa. Tömengä wainca ante a ongōñongä ömæcawæ bai wīi pōnente cædāni adinque awæncaca wægo yete godō gongapamō iya tante bai cæcæcäimpa, ante ämo ëñëmaïminipa.”

¹¹ Ayæ, “Minitō wænæ wænæ mīni cædinō ante wido cæcæminimpa, ante cædinque botō mīnitō iminite æpænē guidōmo guimīnipa. Incæte botō mænōmaï cæbo ate wacä ayæ poncæcäimpa. Tömengä iñōmō tæi ëmongä ewocadongä iñongante botō wæætē wædāmo inōmo inte tömengä awæncata incæ ædō cæte godō ænte nææmaïmoo. Tömengä da pōnongä pōninque Wængongui Tæiyæ Waëmō Öñowoca incæ pō guidinque mīnitō mīmō mēnongacæcäimpa. Ayæ mīnitō wænæ wænæ cædinō ante gonga tante bai tömengä cæcæcäimpa. ¹² Waocä, Todigo tömēmō wati wati tæñōninque botō tæñōniñōmō öñōmancaque baquinque botō apænte æninque waiña tömāmō oncōnē da wencæboimpa, ante timpodæ næænte wo ææntodō wo ææntodō cædinque ontapocoo wææincoo wadæ ñëmænte wo ewengampa. Waocä mænōmaï wo ewencæte ante timpodæ næængä bai mönō nē Ponguingä iñōmō adobai oo pōnī apænte ancæcäimpa. Todigo waiñacooque oncōnē da wente nē mangä bai tömengä adobai nē waëmō ināni inānite apænte ængä ate tömēnāni tömengä nempo guicædänimpa. Wæætē wadæ ñëmænte wo ewente bai cædinque tömengä nē ontapocoo wææincoo

baï inäni inänite cōwē bæcoyömö iya tangä gonte wæcædänimpa,” ante Wäö apænecäimpa.

Itota æpænē guiicampa

(Mäadoco 1.9-11; Odoca 3.21-22)

¹³ Wäö ayæ apæneyongä Itota inñömö Gadideabæ quëwëninque, Wäö botö imote æpænē guidongä guiicæboimpa, ante cædinque Oododänonga pongantapa. ¹⁴ Ponte, Guidömi guiiboe, añongante Wäö wæætē wææ äninque,

—Botö waëmö imopa diyæ bitö imite guidömo guiiquimii. Bitö wæætē botö imote guidömi guiibo baï waa incædönimpa.

¹⁵ Ante wæyongante Itota wæætē,

—Cōwē ee cæbi, ämopa. Wængonguï nänö änö ante tōmänö ëñente nö cæmö inguënëmö imompa.

Ante apænecä ëñëninque Wäö Ao ante ee guidongä guiigacäimpa. ¹⁶ Guiite æpæ do tao gongænte æmö ayongä inñontobæ öönæ incæ wëä godömonte bayö Wængonguï Önöwoca incæ equemö wææ baï tömengäa wææ pö guicä acantapa. ¹⁷ Wææ guicä ayongä edæ öönædē inö apænedinque, “Mäningä inñömö botö Wëñængä inongä inte botö nē waadecä ingampa. Tömengä ingante adinque botö watapæ tobopa,” ante öönædē inö apænecä ëñengacäimpa.

4

Itota incæ wëncæ wëncæ cæcæcäimpa, ante wëncæ cæcampa

(Mäadoco 1.12-13; Odoca 4.1-13)

¹ Ayæ mäniñedē edæ, Itota iññömö wēnæ angä ēñente æbänö cæquiringä, ante Wængongui Òñowoca incæ Itota ingante òñömæca mæicä æigacäimpa.

² Æi quēwēninque tōmengä wantæpiyæ coadenta ēönæ mänimpoönæ itædē woyowotæ cænāmaï quēwēninque gue ænente wægacäimpa. ³ Gue ænente wæyongä wēnæ awēnē, Wēnæ wēnæ cæe, ante nē ānewengä inongä inte Itota weca pōninque,

—Bitö Wængongui Wēmi ïmitawo. Nāwangä ï ïninque dica incæ päö ämi ba cæmaïmpa.

⁴ Äñongante Itota iññömö,

—“Cænguinque cænte ædö cæte quēwenguï. Wængongui nänö apænedö tōmāne ēñente cædinque waocä cængui cænte bai quēwencæcäimpa.” Mänömainö ante Wængongui beyæ yewæmonte ongö apa ānewēē, äninque Baa angantapa.

⁵ Wēnæ awēnē ayæ Itota ingante Eedotadēē tæiyæ waēmö nāni quēwēñömö ænte mæocä gocantapa. Ayæ Wængongui oncö ñænænconga wænömēnæca ænte mæi gönongä næ gongængantapa. ⁶ Næ gongæñongante wēnæ awēnē wæætē,

—Bitö Wængongui Wēmi ïmitawo. Nāwangä ï ïninque bitö to wæibi ate dodäni iïmainö ante nāni yewæmongainö bai ïinque ba abaimpa.

“Bitö beyæ ante cædinque Wængongui tōmengä anquedoidi inänite angä pōninque, tōmēnāni bitö ïmite wææ aate iñæ æmpodäni ate bitö dicaa tee tēwadāmaï incæbiimpa,” ante yewæmonte ongompa cæbii.

⁷ Äñongante Itota,

—İñæmpa godömenque ante yewæmongatimpa.
 “Bitö Awënë bitö Wængongui iñongante bitö
 wæætē edæ, ‘Ēñēnāmaī cæbo incæte mōnō
 Awënë Wængongui æbānō cæquingāā,’ ante
 acæte ante cædāmaī incæbiimpa,” ante adobaī
 wææ yewæmonte ongö apa ānewēē, ante Itota
 angantapa.

⁸ Ayæ wæætē wēnæ awënë Itota ingante æibæ
 pōnī onquiyaboga mæicā æicantapa. Æi ongōñongā
 wēnæ awënë iñōmō awënë odeye ömæcoo ingui-
 poga tōmāo ongōñōmæcoo adoyōmō a ongonte bai
 ado tedæ odömōninque awënë odeyeidi waa pōnī
 nāni emōnō adobaī odōmongā acantapa. ⁹ Itota
 ingante apænedinque wēnæ awënë,

—Bitö botö weca ædæ wææninqe, Tatānabi
 bitö Wængongui Awënë bai inōmi imipa, ante
 watapæ apænebi ēñēmoe. Mānōmāinō ante
 apænebi ēñēninque botö wæætē, Mānīōmæ tōmāo
 ongōñōmæ pōnōmo æninque bitö tōmāmæ Awënë
 babaīmipa, ante wēnæ incæ ānewengantapa.

¹⁰ Ānewēñongante Itota wæætē,

—“Bitö Awënë Wængongui weca ædæ
 wææninqe tōmengā ingante, Bitö Wængongui
 imidö angüenē, ante watapæ apænecæbiimpa. Ayæ
 tōmengā adocanque ingante nē cæbi incæbiimpa,”
 ante Wængongui beyæ yewæmongatimpa cæbii.
 Botö weca ongōnāmaī gobāwe, angantapa. ¹¹ Angā
 go ate Wængongui tōmengā anquedoidi pōninque
 Itota beyæ pōnō waa cægadānimpa.

Gadideabce ponte Itota mā apænecampa
(Mäadoco 1.14-15; Odoca 4.14-15)

¹² Ayæ quëwëñongä, Wäö ingante dobæ tee mönedänipa, ante tededäni ëñente wædinque, Itota wæætë Gadideabæ wadæ gogacäimpa. ¹³ Wadæ godinque tömengä Näatadeta ponte wodo pänta godinque godömenque go gäwapæ yæwedeca Tabodööidi tönö Nempatadiidi nani owogaïmæ iñömö pöninque edæ Capënaömö nani quëwëñömö ponte quëwengantapa. ¹⁴ Itota mänïñömö ponte quëwengä ïninque Itaiya wodi Wængongui beyæ nê apænecä nänö angainö bai mänïñedë ïnque batimpa.

¹⁵ “Tabodöömæ tönö Nempatadiibæ ingaiñömö, Gäwapæno gämænö godö, Oododänö æmæmäa iñömö, Gadideabæ iñömö wiï oodeoidi wadäni nani quëwëñömö impa.

¹⁶ Nê ëñënämaï ïnani wëmö iñömö contayönäni, tömënäni weca ñäö guïnæ tamö bai adänitapa. Tömënäni nani wænguïmämo oo iñonte wëmö iñömö contayönäni, mönö Codito ñäö ëmongä inte do pongä adänitapa.” Ante Itaiya wodi nänö yewæmongainö bai ante cædinque Itota mänïñömö ponte apænecä ëñënänitapa.

¹⁷ Itota mänïñedë iïmaï ante mä apænecä ëñënänitapa. “Öönædë Awënë incæ inguipoga tömämæ Awënë Odeye oo bacæcäimpa cæminii. Minitö wënæ wënæ cædinö ante, Ancaa wæwente awædö, ante pönente ñimpo cædäni,” ante cöwë apænecä ëñengadänimpa.

*Në gæyæ dadöwënäni ïnänite Itota aa pecampa
(Mäadoco 1.16-20; Odoca 5.1-11)*

¹⁸ Ayæ mänii pöningue Itota gäwapæ Gadideapæ yæwedeca gote cægonte ayongä Timönö Pegodo nāni ānongä tönö Æntade nāna caya inate acantapa. Nē gæyæ dadöwēna inōna inte tömēna ñōwo dicamōñæ æpænē wo guitodonte dadöwēñōna Itota gote acantapa. ¹⁹ Tömēna inate Itota,

—Īñāna, botö miñæ edæ tee empo pöeda, ämopa. Nē dadonte ænte pömīna inte botö weca pōñōmīnate botö pönö cæbo ate mīnatö wæætē nē apænemīna badinque waodāni inānite nē ænte pömīna bacæmīnaimpa, angantapa.

²⁰ Angä ēñēninque tömēna dicamōñæ do ëmö cæte godinque Itota miñæ edæ tee empo wadæ godatapa.

²¹ Māniñömö ongonde wadæ godinque Itota wada inate Tebedeo wēna Tantiago tönö Wäō nāna caya inate acantapa. Tömēna mæmpo tönö wipodē ongonde dicamōñæ tadōmoncōna adinque Itota tömēna inate, Botö miñæ pöeda, angä. ²² Ēñēninque tömēna Ao āninque Tebedeo wēna Tantiago tönö Wäō wæmpocä ingante wæætē, Mæmpo ēñēmi, ānatapa. Nē cædāni tönö wipodē owote cæyōmīnite mōnatö bitö imite ëmö cæte godinque Itota miñæ gomōnapa, āninque adodaque wadæ gogadaimpa.

Tæiyæñāni inānite Itota odōmonte apænecä ēñēnānipa

(Odoca 6.17-19)

²³ Ayæ Gadideabæ tömāmæ godinque Itota iñömö Wængonguī apænecä nāni ēñēnte yewæmongainta ate odömōincōnē go guite odōmonte apænegacäimpa. Öönædē Awēnē incæ inguipoga tömāmæ Awēnē oo badinque waa cæte

aacæcäimpa, ante apænecä eñengadänimpa. Ayæ waodäni wænæ wænæ inte nāni wæwënö ante ayæ quïemë beyæ wæncæ cæte wædäni incæ Itota tömënäni nāni wædö ante pönö cæcä ate tömänäni waa badänitapa. ²⁴ Adinque, Itota mänömaï cæcampa, ante Tidiabæ tömämæ gode änäni eñëninque waodäni pöninque nē wænæ wænæ inte wæwënäni inänite tömengä weca ænte pönänitapa. Ayæ nantate wæwënäni tönö wænæ inte quëwënäni inänite ænte pöninque dowænte inäni tönö cömäinäni inänite tömengä weca ænte pönäni adinque tömengä godö cæcä ate nē wænæ wænæ ininäni inte tömänäni waa bagadänimpa.

²⁵ Ayæ Gadideabæ quëwënäni tönö Decapodibæ quëwënäni pöñönäni wadäni Eedotadëë quëwënäni tönö Oodeabæ quëwënäni ayæ Oododänö æmæmāa quëwënäni tæiyænäni pöninque tömengä miñæ tee empote gogadänimpa.

5

Itota änanquidi æite apænecä eñënänipa

¹ Tæiyænäni pönäni adinque Itota iñömö änanquidi æi tæ contayongä tömengä miñæ nē godäni pönäni. ² Ate tömengä iñæ ænete nanguï tedete iïmaï ante odömonte apænecä eñengadänimpa.

Waocä iïmaï cæte watapæ tote quëwencæcäimpa, ante

(Odoca 6.20-23)

³ “Waodäni, Botö waëmö ewocabopa diyæ öönädë Awënë weca go guiquïmoo, ante nē wædäni iñömö tömënäni nāni watapæ toquinque edæ öönädë

Awënë Odeye nempo tömënäni quëwenguinö do ëädänipa,” angantapa.

4 “Në wæwente quëwënäni iñömö tömënäni nāni watapæ toquinque wædänipa. Edæ Wængongui tömënäni inänite waadete godö cæcä ate tömënäni wampo pönencædänimpa.”

5 “Në gänë pönente ædæmö cæte quëwënäni iñömö tömënäni nāni watapæ toquinque edæ inguipoga tömämæ æningue awënëidi bai bacædänimpa.”

6 “Wængongui nö pönī nānō entawënō bai adobai entawencæboimpa, ante æcänö cængui cæinente bai wæda, æcänö tepæ gæwænte bai wæda tömënäni iñömö nāni watapæ toquinque wædänipa. Edæ tömënäni tömo cænte bai Wængongui nānō nö entawënō ænte ædæmö entawente tocædänimpa,” ante Itota apænecantapa.

7 “Wadäni quëwencædänimpa, ante në godö waadete waa cædäni iñömö tömënäni nāni watapæ toquinque cædänipa. Edæ mänōmai në cædäni inänite wadäni wæætë, Quëwencæminimpa, ante näëmæ apænedinque godö waadete waa cæcædänimpa.”

8 “Mimö ñäö bai në entawënäni iñömö tömënäni nāni watapæ toquinque edæ Wængongui ingante do acædänimpa,” ante apænecantapa.

9 “Guëadö guëa pīnāmai iedäni, ante në wææ wææ änäni iñömö tömënäni nāni watapæ toquinque edæ wææ änänipa. Tömënäni inänite wadäni edæ, Minitö Wængongui wëñæmini iminipa, ante do apænedäni ëñente tocædänimpa.”

10 “Nö cædäni beyænque wadäni pïinte pänäni nē wæwēnāni iñōmō edæ tōmēnāni nāni watapæ toquinque wæwēnānipa. Tōmēnāni öönædē Awēnē Odeye nempo nāni quēwenguinō edæ do ēadānipa.”

11 “Wadäni botō beyæ pïinique mīnitō imīnite babæ ante änānitawo. Mīnitō imīnite edæ togænte pänānitawo. Ìnīque edæ mīni watapæ toquinque impa. Ayæ, Nē wīwa cæmīni imīnipa, ante wadäni pïinte ānewēnāni wæmīni ìnīque edæ mīni watapæ toquinque impa. 12 Edæ, Öönædē mōnō ænguīnō ante nanguī ongompā, ante pōnēnīque mīnitō ñōwo wadäni nāni pïinte cæyedē incæ watapæ toedāni. Edæ mīnitō imīnite pïinte pänāni bai mīnitō ayæ dæ ānedē Wængonguī beyæ nē apænegaināni inānite adobai pïinte pangadānīmpa, ante toquēnē wæwēmīnii,” ante Itota odōmonte apænegacāīmpa.

*Cati bai imīnipa. Ñäo bai imīnipa, ante
(Mäadoco 9.50; Odoca 14.34-35)*

13 Godōmenque apænedīque Itota, “Mīnitō iñōmō inguipoga quēwēnāni beyæ cati quīmonte cæi bai inte ongōmīnipa. Ìnīque mīnitō cati bai yæpæ emonte bai inōmīni inte wæætē edæ nongæmonte bai badāmaī iedāni. Cati iñōmō yæpæ emōnāmaī nongæmonte ba adīque edæ æbānō cæte wæætē yæpæ waa emonguīi. Waa impa cænguīnānii anguēnē. Ìñæmpa wido cæte nāni pīnā gāwate cægonguīque babāīmpa,” ante odōmonte apænecantapa.

14 Ayæ, “Ñäo bai emōmīni inte mīnitō iñōmō edæ inguipoga quēwēnāni beyæ tica enente bai cædīque, Edonque acædānīmpa, ante cæmīni

imīnipa. Änanquidi tæiyænāni mænonte quëwënāni inique edæ ædö cæte wë womonte inguūi. Edæ edonque abaimpa. ¹⁵ Waocä ædö cæte ti wodönote godö cængænë boo cæcaquingää angüenë. Edæ, Mönö quëwencabo edonque acæimpa, ante cædinque waocä ti wodönodinque wænömënæcapaa cö cæcä ate edonque bæco aquināni. ¹⁶ Minitö guiquenë, Wadāni mönö waa cædinö adinque mönö Mæmpo öönädë në quëwengä ñäö bai tömengä nänö emönö ante waa ate apænecædānimpā, ante cædinque cöwë ñäö bai pönëninque waa cæte quëwëedāni,” ante Itota odömonte apænecantapa.

Wængonguī nänö wææ angainö ante

¹⁷ Ayæ iīmaī ante godömenque odömonte apænecantapa. “Wængonguī, iīmaī cæedāni, ante Möitee wodi ingante angä ëñëninque tömengä nänö wææ yewæmongainö ante ayæ Wængonguī beyæ në apænedāni nāni yewæmongainö ante mīnitö, Māninö ante Itota wido cæcæte ante pongampa, ante ædö cæte pönëmīnii. Iñæmpa wīi wido cæcæte ante pönimo inte botö tömënāni nāni angainö bai iinque cæbo bacæimpa, ante pömo imopa. ¹⁸ Edæ näwangä ämopa. Inguipoga tönö öönæ iinque baganca Wængonguī, iīmaī cæedāni, ante nänö wææ angainö iñonte adodeque pönī wë womonte badāmaī ingæimpa. Edæ guiyä tænoncaī incæ picæ yewæmönī incæ adodeque cöwë wadæ cædāmaī iñonte tömengä nänö angainö bai tömänö adodö iinque cæte bacæimpa. ¹⁹ Iinque Wængonguī nänö wææ angainö ante æcänö adodeque pönī ante ëñënāmaī

cæda iñömö tömengä iñömö edæ öönædē Awēnē Odeye nempo quēwengä incæte önonganque pōnī inguingänō anguēnē. Ayæ adobaī Wængongui nänō wææ angainō adodeque pōnī ante odömōninque, Mänīne ante ēñēnāmaī cæedāni, ante æcänō odömonte apæneda tömengä iñömö öönædē Awēnē Odeye nempo quēwengä incæte önonganque inguingänō anguēnē. Wæætē mäninō Wængongui nänō wææ angainō ante nē ēñente cædinque æcänō adodō ante odömonte apæneda guiquēnē tömengä wæætē öönædē Awēnē Odeye nempo quēwēninque ñænængä pōnī inguingänō anguēnē. ²⁰ Incæte mīnitō imīnite iīmaī ämopa. Iīmaī cæedāni, ante nāni wææ yewæmongainō ate nē odömönāni nāni cægancaque nō cæmīni incæte Paditeoidi nāni cægancaque nō cæmīni incæte mīnitō wīi godömenque nō cæmīni inique mīnitō edæ öönædē Awēnē Odeye nempo ædö cæte guiite quēwēmaīmīnii,” ante Itota odömonte apænecantapa.

*Piinte nāni änō ante Itota odömonte apænecampa
(Odoca 12.57-59)*

²¹ Mänömaīnō ante apænedinque Itota godömenque odömonte apænecantapa. “Möitee wodi iñömö, ‘Wacä ingante godö wænönāmaī ie. Nē wænogä nänō apænte pante wæquinque impa,’ ante dodāni inānite tömengä nänō wææ angainō ante mīnitō iñömö do ēñēninque Ao ämīnitawo. ²² Botō iñömö edæ godömenque ante nō ämopa. Nāni caipæ iñönāni æcänō tömengä tönīñacā ingante pūna iñömö tömengä nänō apænte pante wæquinque cæcampa. Ayæ tömengä

töniñacä ingante æcänö, Eññämaï imipa, äna edæ tömengä ingante nē Apænte nāni Äincabo weca nänö panguingue ænte gönoncædänimpa. Edæ wacä ingante æcänö, Bitö mīmō ömædēmi inte wīi eññencædö, ante nē äna iññömö tömengä tadömengadænguipo gonga bæcoyömö nänö wido cæquinque angampa töö,” ante Itota apænegacäimpa.

²³ Ayæ, “Mänömaï beyæ bitö, Wængongui quī, ante nāni iya täimoga godoncæte ante tæcæ cædinque, Æ, botö töniñacä ingante edæ wænæ wænæ cæbo pīingampa, ante pönēmi īinque, ²⁴ bitö godonguincoo nāni iya täimoga gäänē ññönninque bitö töniñacä weca täno gote nō apæneyömi minatö guëa piyænē cæmīna ate bitö iññömö adodö ponte godöe,” angantapa.

²⁵ Ayæ, “Bitö imite nē pīinte cæcä iññömö nē apænte anguināni weca gönoncæte ante ænte idömæ goyongä bitö tömengä ingante waa apænebi eññēninque tömengä wæætē piyænē cædinque ee abaingampa. Edæ taadö godinque guëa waa apænedinque piyænē cædāmaï imīna īinque tömengä iññömö nē awënē apænte anguingä weca ænte mäocä gobaïmipa. Ayæ awënē nē apænte angä ingante pædæ godongä æninque tömengä bitö imite wæætē wææ wänongä ingante angä eññēninque tömengä wæætē bitö imite bæi ongonte do tee mönebaingampa. ²⁶ Tee mönecä īinque edæ bitö godonte æinta tömanta pönī pædæ godonte tabaïmipa, ante ämo eññēmaïmipa,” ante Itota apænegacäimpa.

Nāni godö towëmämo ante Itota odömonte

apænecampa

²⁷ Ayæ apænedinque, “Möitee wodi, ‘Bitö nänöogængä inämaï iñongante bitö godö mönāmaï incæbiimpa,’ ante nänö wææ angainö ante ëñëninque mīnitö Ao ämīnitawo. ²⁸ Botö godömenque apænedinque nö ämopa. Onquiyængä ingante wiwa toinente adingä iñömö tömengä nänöogængä inämaï iñongante do godö monte bai mimö dobæ wentamö entawengampa.”

²⁹ Ayæ, “Bitö tömëmö inö incæ adinque wënæ wënæ toinente babi iñinque tömëmi adimö incæ o togæmonte bai cædinque wënæ wënæ bitö cædinö ante wido cæbi waa imaimpa. Wæætë bitö wënæ wënæ adimö wido cædāmaï iñinque bitö baö tömäo tadömengadænguipo wido cæte baquinö anguënë. ³⁰ Adobai bitö önompoca tömëmæ inö incæ wënæ wënæ cædimi inte tömëmi cædimpo incæ aa wi æmpote bai cædinque bitö wënæ wënæ cædinö ante wido cæbi waa imaimpa. Edæ a wi æmpote wido cædāmaï imi iñinque bitö baö tömäo tadömengadænguipo wido cæte baquinö anguënë,” ante Itota apænegacäimpa.

Näni pämcente wædö ante Itota odömonte apænecampa

(Mäateo 19.9; Mäadoco 10.11-12; Odoca 16.18)

³¹ Godömenque odömonte apænedinque Itota, “Ayæ, ‘Onquiyængä ingante æcänö pämæinëna tömengä iñömö yewæmöinta ænte yewæmöninque, Bitö imite æmæwo pämæmopa, ante yewæmonte onquiyængä ingante godongä æncæcäimpa,’ ante dodäni näni angainö ante do ëñëninque Ao ämīnitawo. ³² Botö edæ wadö ante iïmaï ante nö ämopa. Onquiyængä awëmö todāmaï

ee quēwēñongante tōmengä nänöogængä godö päməngä ïninqe onquiyængä nē towengä nänö baquinqe wacä ingante godö möwengampa. Ayæ onquiyængä pämənte goyongä wacä onguĩñængä tōmengä ingante godö möninqe adobaĩ nē towengä bacampa, ante apænebo ēñēmaĩminipa,” ante Itota apænegacäimpa.

Cōwē baquĩnō anguēnē, ante nāni ānewēnō ante

³³ “Ayæ wæætē edæ, ‘Botö Wængonguĩ cōwē quēwengä baĩ botö änö cōwē baquĩnō anguēnē, ante ämi ïninqe Wængonguĩ ēñengä beyænque bitö änĩnō ante cōwē cædinqe bitö wadö cædāmaĩ incæbiimpa,’ ante Möitee wodi dodāni ïnānite angacäimpa. Mīnitö ïñömö tōmengä nänö wææ angaĩnō ante ēñēninqe Ao ämīnitawo. ³⁴ Botö wadö ante nō ämo ēñēedāni. Edæ mǎnĩnō, Botö änö nōingä baquĩnō anguēnē, ante änāmaĩ ïedāni. Ayæ mǎnĩnō ancæte ante mīnitö Wængonguĩ emōwo ante apænedāmaĩ ïmīni incæte mīnitö, Öönæ tæĩ ongö baĩ impa, ante apænedāmaĩ ïedāni. ïñæmpa, Öönæ, ante ämīni ïninqe mīnitö Wængonguĩ öönædē waa pōni nänö contayömö ante apænebaĩmīni apa ānewēmīnii. ³⁵ Ayæ Wængonguĩ emōwo ante änāmaĩ ïninqe mīnitö, ïmæca cōwē ongö baĩ botö änö cōwē baquĩnō anguēnē, ante adobaĩ apænedāmaĩ ïedāni. ïñæmpa, ïmæca, ämīni ïninqe mīnitö Wængonguĩ pī cæwate nänö ongöñömö ante apænebaĩmīni apa ānewēmīnii. Ayæ, Eedotadē cōwē ongö baĩ botö änö cōwē baquĩnō anguēnē, ante apænedāmaĩ ïedāni. ïñæmpa Eedotadē ïñömö mönö Tæiyæ Awēnē Odeye ongongä apa ānewēmīnii. ³⁶ Ayæ

adobaï, Botö änö nöingä baquïnö anguënë, ancæte ante bitö, Tömëmo ocabo tæï ongö baï impa, ante mîni änewënö ante änämaï ie. Ìñæmpa bitö ocaguï wentamö encabi ïninque bitö ædö cæte adoguinque pönï godö cæbi näämænta baquïi. Ayæ näämænta encabi ïninque bitö ædö cæte adoguinque pönï godö cæbi wentamö baquïi anguënë. ³⁷ Ìninque mînitö Ao äinëmîni inte ‘Ao’ äninque mäninque äedäni. Ayæ edæ Baa äinente wædinque ‘Baa’ äninque edæ mäninque äedäni. Godömenque äninque mînitö edæ nê wîwa cædongä angä beyænque ämînipa töö,” ante Itota odömonte apænegacäimpa.

*Näëmæ wëncæ wëncæ nâni cædö ante
(Odoca 6.29-30)*

³⁸ Ayæ godömenque odömonte apænedinque Itota, “Ìmaï ante dodäni nâni angainö ante ëñëninque Ao ämînitawo. ‘Bitö godö cæbi beyæ wacä awinca tæigæmongä bacä ïninque tömengä näëmæ cæcä beyænque bitö awinca adobaï tæigæmömi bacæbiimpa. Ayæ bitö godö cæbi beyæ wacä бага tä tobæ gogacä ïninque tömengä näëmæ cæcä beyænque bitö бага adobaï tä tobæ gogacæbiimpa.’ ³⁹ Botö wæætë wadö ante nö ämo ëñëedäni. Nê wîwa pönö cæcä ingante näëmæ cædämaï iedäni. Edæ wacä bitö tömempaga ïnö pönö tamongä wædîmi inte bitö wæætë æmæmpaga ïnö dadi ëmæmonte ee ongömi wæætë tamongæe. ⁴⁰ Ayæ wacä, Bitö ïmite nê apænte angä weca ænte godinque botö bitö weocoo æncæboimpa, ante cæyongä bitö mänincooque tömengä ingante pædæ godöninque wacoo bitö yabæ mongæncoo

tönö ee abi ö æncæcäimpa. ⁴¹ Ayæ wacä bitö imite, Bado, mäninganca mongænte mäobi goboe, angä ëñëninque bitö tömengä nänö äninganca mäobi goyongante ayæ adoganca godömenque mongænte mäobi gocæe. ⁴² Ayæ në, Pönömi æmoe, angä ingante godömi ængæe. Ayæ wacä, Bitö quınca pönömi ænte cæte ate wæætë pönömo æe, ante në angä ingante bitö pæ gompodämaï incæbiimpa,” ante Itota apænegacäimpa.

*Në püinte änäni inänite waadete cæedäni, ante
(Odoca 6.27-28, 32-36)*

⁴³ Ayæ apænedinque Itota, “Minitö dodäni nani angainö ante do ëñëninque edæ Ao äminitawo. Tömënanï iñömö, ‘Bitö guidengä ingante waadete cæe,’ äninque edæ, ‘Në püingä ingante näemæ püinte cæe,’ ante wææ änänitapa. ⁴⁴ Botö iñömö edæ wadö ante nö ämo ëñëedäni. Minitö iminite në püinte cædäni inänite minitö wæætë waadete cæedäni. Ayæ minitö iminite në togænte pänäni beyæ ante Wængongui ingante apæneedäni. ⁴⁵ Mänömaï cædinque minitö mönö Mæmpo öönæde në quëwengä wëñæmïni bacæminimpa. Edæ në wiwa cædäni beyæ incæ në waa cædäni beyæ incæ Mæmpo Wængongui angä nænque tamompa. Ayæ në nö cædäni beyæ incæ në nö cædämaï inäni beyæ incæ Wængongui angä cöönæ cæpa. ⁴⁶ Minitö guiquënë minitö iminite në waadedänique inänite waadete pönëmïni ininque minitö mïni cædinö beyæ ante dicæ paga ænguimïniyaa. Iñæmpa odömäno awënë beyæ në æwënëni incæ minitö waadete pönenganca adoganca cædinque tömënanï inänite në waadete pönënanique inänite waadete

pönänänpa töö. Bitö godömenque cæbitawogaa.
⁴⁷ Ayæ mīnitö tönīñadānique īnānite waadete
 apænedinque mīnitö dicæ godömenque cæmīniyaa.
 Īñæmpa wadāni nē, Nāmā cæte quēwenguīmo, ante
 nē ēñēnāmaī cædāni incæ mīni cædö bai adoganca
 cædāni apa quēwēmīni. ⁴⁸ Mönö Mæmpo öönædē
 quēwengā nē nō waa cædongā ingā bai mīnitö
 adobai cædinque picæmīni badinque nō waa cæte
 quēwēedāni,” ante Itota odömonte apænegacāmpa.

6

Æbänö cæte waa cæquī, ante Itota apænecampa

¹ Itota ayæ godömenque īmaī ante odömonte
 apænegacāmpa. “Mīnitö edæ, Wængonguī nānō
 änö ēñente nō cæbote, ante cæmīnitawo. Īnīnque
 mīnitö, Waodāni botö īmote waa acædānīmpa,
 ante änāmaī inte wīī waodāni ayönāni cædinque
 waa cædāni. Edæ, Waodāni botö īmote waa
 acædānīmpa, ante pönēninque cæmīni īnīnque mönö
 Mæmpo öönædē nē quēwengā īñömö mīnitö cædi
 beyæ wæætē pönönāmaī īmaingampa,” angantapa.

² Ayæ, “Wadāni nē wadö ante wadö cædāni
 guiquēnē, Ömaadāni inte nē wædāni quī, ante
 pædæ godoncæte ante cædinque, Botö æbänö waa
 pönī cæboo, ante tömānāni ponte waa acædānīmpa,
 ante pönente todompeta nāni ancadeca we we
 öönānpa. Tömēnāni mīnitö odömöincönē go guite
 ongöninque ayæ taadö gote cægöninque, Botö
 waa pönī cæbo aedāni, ante yedæ änāni ēñente
 godongāmæ pönāni ate tömēnāni tömānāni ayönāni
 godönānpa. Bitö īñömö tömēnāni nāni, Pönö waa
 acædānīmpa, wædö bai wædāmaī inte edæ pæ

wëenete godöe. Tömënäni waodänique godö waa adäni æninqe mäninqe ænänipa. Wængongui guiquënë waa adāmaï incæcäimpa. Nāwangä ämopa. ³ Bitö iñömö, Ömaadäni inte nē wädäni qui, ante godoncæte ante cædinque bitö guidengä eyequei pönï ongongä incæ adāmaï incæcäimpa, ante wææ cæe. ⁴ Mänömaï wææ cædinque awëmö godömi æncædänimpa. Mänömaï cæbi adinque bitö Mæmpo nē wëmö iñömö nē acä inongä inte awëmö bitö godöni ante wæætē eyepæ pönongä æncæbiimpa,” ante Itota angacäimpa.

Wængongui ingante cæbänö apænequiï, ante Itota apænecä

(Odoca 11.2-4)

⁵ Ayæ godömenque apænedinque, Itota, “Wadäni Wængongui ingante apænedinque nāmanque ante nāni cæbaï mīnitö iñömö wīi adobainö ante Wængongui ingante apæneedäni. Mänināni guiquënë, Botö apænebo adinque waodäni pönö waa acædänimpa, ante pönëwëninque mīnitö odömöincönë go guidinke næ gongæninque Wængongui ingante apænedänipa. Ayæ tömënäni nāni quëwëñömö ñænquedæmpo iñömö gote næ gongæninque Wængongui ingante apænedänipa. Nāwangä ämopa. Tömënäni waodänique godö waa adäni æninqe mäninqe ænänipa. Wængongui guiquënë waa adāmaï incæcäimpa. ⁶ Bitö iñömö tömëmi oncönë guiite odemö tee mönedinke mönö Mæmpo nē awëmö quëwengä ingante apænee. Mänömaï cæbi adinque bitö Mæmpo wëmö iñömö nē acä inongä inte awëmö bitö cædinö ante wæætē eyepæ pönongä æncæbiimpa,” ante Itota odömonte apænecantapa.

7 Ayæ, “Nämä cæte quëwenguïmo, ante nē änäni önonque näni tedewënö bai tededämaï inte mïnitö nö cædinque Wængonguï ingante apæneedäni. Tömënäni iñömö, Wantæpiyæ tedebo beyænque Wængonguï ëñencæcäimpa, ante babæ ante pönëninque önöneque tedewënanipa cæmïni.

8 Mïnitö iñömö edæ tömënäni önöneque tedete näni cædö bai edæ cædämaï iedäni. Iñæmpa mönö Mæmpo ingante apænedämaï iñömonte tömengä mönö anguinö ante wëenëñedë do ëñengä apa tedewëmini. 9 Ìnque edæ iïmaï ante Wængonguï ingante apæneedäni.

‘Mönitö Mæmpo nē öönædë quëwënömi inte ëñëmi. Bitö ëmöwo Tæiyæ Waëmö ëmömi adinque mönitö bitö ëmöwo ante waa adinque apænemönipa.

10 Bitö öönædë Awënë nē ingaïmi inte ingui-poga Awënë Odeyebi edæ bitö baquinque quingæ pöe.

Öönædë owodäni ëñente cædäni bai ingui-poga adobaï bitö änö ante edæ ëñente cæte bacæimpa.

11 Mönitö ïmönite bitö, Cænguï, ante iïmö iñö iïmö iñö bitö pönöni ñöwoönæ incæ eyepæ pönömi ænte cæmönie.

12 Mönitö ïmönite nē waa cæquënënäni inte pönö wënæ wënæ cædäni adinque

mönitö godö ñimpo cæmöni quëwënäni bai bitö nē panguënëmi incæ adobaï cædinque

mönitö nē waa cæquënëmöni inte wënæ wënæ cæmöni adinque pönö ñimpo cæbi quëwëmönie.

13 Ayæ mönitö wænæ wænæ cæinente wædö ante bitö pönö wææ cæbi ate mönitö taadö oda cædāmaī inte wænæ wænæ cædāmaī incæmönimpa.

Edæ nē wīwa cædongä nempo ongonte wæyömönite bitö gä peyæmpote æmi quëwencæmönie, ämönipa.

Tömëmique edæ Awënë Odeye tæi piñæmi iñömi mönitö bitö nempo ongömönipa. Nämä ñäö bai entawëmi inte bitö cōwë tæi ëmömi inömi imipa.

Amëë, ante, Nawangä impa, ante apænemönipa.
Mänömainö ante Wængongui ingante apæneedäni,”
ante Itota odomonte apænegacäimpa.

14 Ayæ godömenque odömonte apænedinque Itota iïmainö ante apænegacäimpa. “Minitö iminite wænæ wænæ cæyönänite minitö godö ñimpo cæmïni inique mönö Mæmpo nē öönæde quëwengä adobai minitö wænæ wænæ cædinö ante pönö ñimpo cæcä quëwëmaïminipa. 15 Wæætë minitö waodäni nani wænæ wænæ cædinö ante ñimpo cædāmaī imini adinque edæ mönö Mæmpo adobai minitö wænæ wænæ cædinö ante ñimpo cædāmaī inte pönö piincæcäimpa,” ante Itota apænegacäimpa.

Wængongui beyæ ante cæbänö cænāmaī i, ante

16 Ayæ odömonte apænecantapa. “Wadö ante nē wadö cædäni guiquënë iïmai ante mä pönëninque cædänipa. Wængongui beyæ ante ee ate cænāmaī inte botö wæwente bai ëmömo adinque wadäni botö imote waa acædänimpa, ante awinca nämönänipa. Minitö iñömö Wængongui beyæ ante cædinque ee ate cænāmaī imini inique tömënäni nani cæbai cædāmaī iedäni. Wæætë

nämönämaï inte Wængongui beyænque ante cænāmaï iedāni. Nāwangā mīnitō īmīnite āmopa. Tömēnāni waodānique godō waa adāni ænīnque mānīnque ænānīpa. Wængongui guiquēnē waa adāmaï incæcāimpa. ¹⁷ Bitō guiquēnē Wængongui beyænque ante ee ate cænāmaï inte cæbi īnīnque awīnca ñā mēmōnte ayæ ocabo ōni pæcate cæe. ¹⁸ Bitō ee ate cænāmaï īmi īnīnque, Waodāni edonque acædānīpa, ante ānāmaï inte wæætē, Mæmpoque acæcāimpa, ante mănōmaï cæe. Bitō mănōmaï cæbi adīnque mōnō Mæmpo nē wēmō īñōmō quēwengā īnongā inte wēmō īñōmō edonque adīnque awēmō bitō cædīnō ante wæætē eyepæ pōnongā æncæbiīpa,” ante Itota apænegacāimpa.

*Öönædē mīni waa pōnī manguincoo ante
(Odoca 12.33-34)*

¹⁹ Godōmenque odōmōnte apænedīnque Itota, “Tömēmō māincoo, ante mancæte ante wædīnque mīnitō inguipogaque cayæ cænte to tamōnte īñōmō cabo tē gæte da wēnāmaï iedāni. Edæ nē ō ænāni bæ tate nāni ō ængūnque inguipogaque da wēmīni apa quēwēmīni. ²⁰ Öönædē ongoncoo guiquēnē to tamōnāmaï īpa. Cayæ guīdāmaï ī īnīnque māincoo wodāmaï ongōmpa. Ayæ nē ō ængūnāni adobaï māniñōmō bæ tate guīdāmaï īnāni īnīnque māincoo cōwē wē wodōnāmaï ee ongōmpa. īnīnque, Waadete mīni cædīncoo cabo tē gæte baï cædīnque mīnitō öönædē waa pōnī īncoo mīni ænte manguīnque ñōwo īñōmō waodāni īnānite waadedīnque ee cæedāni. ²¹ Edæ waa pōnī mīnitō māincoo ongōñōmō mīnitō māniñōmō adoyōmō quēwencæte ante wæmīni īmīnīpa, ante

adinque botö mänömainö ante apænetabopa,”
ante Itota odömonte apænecantapa.

*Awinca wainca mönö ëmönö ante
(Odoca 11.34-36)*

²² Ayæ odömonte apænedinque, “Baonga quëwëninque mönö edonque adinque cæcæimpa, ante mönö awinca ëmömompä. Ìninque awinca wainca ëmonte edonque ate bai bitö mïmöno adobai ñäö entawëninque, Nö cæbote, ante pönëmi ìninque bitö baonga nö cæte quëwëmaïmipa.

²³ Wæætë edæ awinca wïi wainca ëmöninque adämaï inte bai wentamö entawëmi ìninque bitö, Wiwa cæbote, ante mïmöno pönëñömite bitö baonga wiwa cæbaïmipa. Edæ mïmö ñäö entawëñömi wentamö ba ìninque bitö quëwenguïmämo mäë mämönte bai baquïnö angüënë,” ante Itota apænecantapa.

*Wængonguï beyæ cædinque mäincoo beyæ cæquï
(Odoca 16.13)*

²⁴ Ante apænedinque Itota ayæ odömonte apænecantapa. “Mënaa awënëna bayöñate waocä ìñömö mënaa awënëna nänä änö ante ædö cæte ëñente cæquingäa. Ìñæmpa adocanque ingante pïïninque tömengä wacä ingante waadebaingampa. Wæætë ìingä mïñæ tee empo godinque tömengä mäningä ingante edæ wiwa adinque ëmö cæte gobaingampa. Mïnitö adobai Wængonguï beyæ ante në cæmïni inte ædö cæte mäincoo beyæ ante cæte quëwenguïmïñii,” ante Itota angacäimpa.

*Mæmpo Wængonguï mönö ïmonte aacampa, ante
(Odoca 12.22-31)*

25 Äninqe, Itota ayæ godongämæ odömonte apænedinqe, “Mänömaï beyæ botö mīnitö imīnite iïmaï ämopa, angantapa. Mīnitö inguipogaque mīni quëwenguimāmo ante wädämaï iedäni. Cænguï bequï ante ayæ weocoo ante wädämaï iedäni. Cænguï cænte beyænque mönö dicæ quëwëmongaa. Weocooque mönö mongænö beyænque dicæ quëwëmongaa. Mönö quëwëmāmo iïnömö godömenque impa. 26 Ayamöidi awænæca nē cæwodāni inānite amīnitawo. Tömēnāni dicæ tömēmö minte pæ ate tā pete daga wente mänāniyaa. Incæte mönö Mæmpo öönædë quëwëngä inte wæætë tömēnāni inānite eyepæ godongä cænāni aedāni. Mīnitö guiquēnē ayamöidi ināmaï iïnömīnite Wængonguï mīnitö imīnite godömenque waa adinqe eyepæ pönongä cænte apa wæwëmīni. 27 Edæ Wængonguï nānö anganca quëwenguënēmīni inte mīnitö, Wantæ iïno incæ godömenque quëwëmote, ante wæwëmīni incæte edæ ædö cæte nāmā cædinque godömenque wantæpiyæ quëwenguimīni.”

28 Äninqe Itota godömenque odömonte apænecantapa. “Iñinqe mīnitö, Weocoo quincodö wëñaquï, ante pönente quīnante wæwëmīni. Iñæmpa ongaicoo ömædë pæ iïnömö weocoo ante daque daque dadāmaï inte wodonte tīnāmaï tömenque pæ aedāni. 29 Incæte Awënë Tadömöö wodi waëmoncoo pönī ëñagaingä incæ wīi ongai bai ëñagacāimpa. Ongai iïnömö godömenque waëmö pönī ënodānipa. 30 Gaguimæ iïnömö iïmö ate edæ gongapamö guitodonte tanguinqe pæ incæte ñöwoönæ

Wængongui pönongä waëmö wēñate ēnopa. Īninqe, Waëmö ēnodö nē pönongä inte Wængongui mōnō imonte godōmenque eyepæ pōnī pönongä ænte wēñacæimpa, ante pōnēmīniyaa. ³¹ Īninqe mīnitō, ‘Quīmōnō impa cænguīmōö,’ ante, ‘Quīmænō impa bequīmōö,’ ante ayæ, ‘Quincoodō impa wēñaquīmōö,’ ante pōnēninqe guiñente wæwēnāmaī iedāni. ³² Mānīnō ante wadāni nē ēñēnāmaī ināni nāni cabo nāni cabo wædāni incæte mīnitō guiquēnē, Mōnō æīnente wædō ante mōnō Mæmpo īñōmō edæ do ēñengampa, ante pōnēninqe edæ guiñente wædāmaī incæmīnimpa. ³³ Wæætē edæ, Wængongui Awēnē Odeye nempo quēwencæboimpa, ante nanguī cædinque mīnitō, Tōmengä nō cæte nānō waa quēwēnō bai adobai nō cæte waa quēwencæboimpa, ante adobai nanguī cæedāni. Mānōmaī quēwencæte ante tāno wæmīni adinqe Mæmpo Wængongui mānīnō ante do edæ eyepæ pōnī pönongä æñōmīni mānīncooque mīni wædō ante adobai eyepæ pönongä æncæmīnimpa. ³⁴ Mānōmaī ī īninqe, Īmō ate æbānō cæquīī, ante guiñente wædāmaī iedāni. Edæ īmō ate mānīnō ante pōnēninqe eyepæ pōnente inguimpa. Īninqe mīnitō, Nōwoönæque æbānō cæquīī, ante guiñente pōnēninqe māninganca pōnente quēwēedāni,” ante Itota odōmonte apænægacäimpa.

7

*Wadāni inānite apænte ānāmaī iedāni, ante
(Odoca 6.37-38, 41-42)*

¹ Mänömainö ante odömonte apænedinque Itota godömenque apænegacäimpa. “Minitö wacä ingante, Wënæ wënæ ïmipa, ante apænte änämaï ïedäni. Edæ mïni apænte wæquinque mïnitö wadäni ïnänite apænte ämïnipa. ² Mïnitö wadäni ïnänite tee mante godömïni nänï ænganca wæætë adoganca pönönäni æncæmïnipa. Ayæ mïni apænte anganca adoganca apænte änäni wæcæmïnipa. ³ Bitö tönïñacä wædænque wënæ wënæ cæcä ïñongante bitö guiquënë nangui bitö wënæ wënæ cædinö ante pönënämaï inte quïnante tömengä ingante piïnte änewëmii. Tömengä edæ awinca guiyä mæ owo ëmongä bai entawente wæyongante bitö wæætë awæmpa wææ ëmongä bai wææ entawëmi inte ædö cæte ate bai tömengä ingante apænte ämii. ⁴ Edæ tömëmi awinca awæmpa wææ ëmonte bai bitö wënæ wënæ adïmö ëmömi inte bitö tönïñacä ingante, ‘Biwi, bitö awinca guiyangä mæ owo bai ate æ wimömoe,’ ante edæ abipa diyæ æ wimonguïmii. ⁵ ïñæmpa wadö tedete wadö cædömi inte bitö edæ tömëmi awinca awæ wææ ongompä täno wido cæte ate edonque adinque bitö tönïñacä awinca guiyä mæ owodö æmoncæbiimpa.”

⁶ Äninqe Itota godömenque apænedinque, “Guintaidi ïnänite, Tömënäni cængui, ante tæiyæ waëmö cængui godönänitawoo. Edæ godönämaï ïnäni bai mïnitö adobai Wængongui nänö tæiyæ waëmö apænedö ante nê Baa änäni ïnänite apænedämaï ïedäni. Ayæ odæ wængänäidi weca waodäni wamoncoo waa pönï ëmoncoo wææntodönämaï ïnäni bai mïnitö adobai Wængongui beyæ waa pönï nänï apænegainö ante nê ëñente cædämaï ïnäni ïnänite apænedämaï

iedäni. Edæ odæ wængänä pīnä gāwa baō wänä ñænte bai cædinque tōmēnāni ēñēnāmaī inte cædinque dadi ēmænte tōmēmīni baō wangō pocænte bai pīmaīnānīpa, ante mīnitō apænedāmaī ñīne cæedāni,” ante Itota apænegacāimpa.

Pönōmi æmoe, ante mōnō angæimpa, ante (Odoca 11.9-13; 6.31)

⁷ Ayæ apænedinque Itota, “Pönōmi æmoe, ante nē angā bai cædinque mīnitō mīni ænguīnō ante Wængonguī ingante apæneedāni. Æyōmōnō īi, ante nē diqui diqui mingā bai cædinque mīnitō, Æbānō īi, ante ædæmō ēñencæte ante Wængonguī ingante wede pōnente apæneedāni. Odemō mōnitō beyæ wi ænecæimpa, ante aa pecā bai cædinque mīnitō, Æbānō cæquīmoo, ante ēñencæte ante Wængonguī ingante nanguī apæneedāni. ⁸ Edæ, Pönōmi æmoe, ante nē ānāni īñōmō edæ do ænānīpa. Nē diqui diqui mīnāni adobaī do adānīpa. Ayæ odemō ponte nē aa pedāni tōmēnāni nāni guīiquinque edæ do wi ænete bai bacæimpa.”

⁹ Ayæ, “Bitō waobi īnōmi inte ēñēmi. Bitō wēñængā cænguī ante pāō angā ēñēninque bitō dicæ dicaque pædæ godōmiyaa. ¹⁰ Gæyæ angā īinque bitō tæntæ incæ dicæ pædæ godōmiyaa. ¹¹ Mīni waocabo nē wīwa cædōmīni incæ, Quīnō waa ī, ante ēñēninque mīnitō wēñænāni īnānite waëmoncooque godōmīni ænānīpa. Īinque mōnō Mæmpo ōōnædē nē quēwengā īñōmō nē ānāni īnānite waëmoncooque ante godōmenque pōnongampa,” ante Itota odōmonte apænecantapa.

¹² Ayæ, “Mīnitō, Waodāni botō īmote waa cædāni æninque waa tobaīmopa, ante wæmīnitawo.

Īninque mīni ante wædō bai ante mīnitō tōmēnāni
 inānite adobai waa cæedāni. Mānīnonque
 ante wææ ancæte ante dodāni, Īīmaī cæedāni,
 ante wææ angadānimpā. Ayæ Wængonguī
 beyæ nē apænedāni adodō ante ancæte ante
 yewæmongadānimpā. Īninque botō änō bai
 cædinque mīnitō tōmēnāni nāni angainō bai do
 edæ cæbaīmīnīpā,” ante Itota odōmoncæte ante
 apænecantapā.

Odemō guiyānemō ante

(Odoca 13.24)

¹³ Itota godōmenque odōmoncæte ante
 iīmaī apænecantapā. “Mīnitō guiyānemō
 guiidinque quēwenguīnō taadonque pōedāni.
 Wænguīnō godō guiquīnemō guiquēnē yabæ
 īnō ñænænemō ongō adinque tæiyænāni
 ōnonque pō guite edæ tōmēnāni nāni wænguinque
 ñænænnonque godānīpā. ¹⁴ Wæætē wædænque
 ināni guiquēnē diqui minte guiyānemō adinque
 quēwenguīnō guiyānō guite pōnānīpā,” ante Itota
 apænecantapā.

*Awæ æbānō iwæ, ante tōmenca bete eñengæimpā,
 ante*

(Odoca 6.43-44)

¹⁵ Itota ayæ godōmenque odōmonte
 apænecantapā. “Pancadāniya, Wængonguī beyæ
 nē apænemōni īmōnīpā, ante nē babæ apænedāni
 īñōnānite mīnitō gomō ate tōmēnāni inānite
 eñēnāmaī īedāni. Tōmēnāni īñōmō edæ mēñēidi bai
 ināni incæ obega æmontai bai wēñate bai babæ
 cædānīpā. Obega ee quēwēnāni bai ee cæmōni
 īmōnīpā, ante edæ babæ ante pōnāni tamēñedāni.

¹⁶ Edæ tōmenca adinque mīnitō, Awæ æbānō iwæ,

ante tä pete bete do eñemini bai, Ìināni ædānidō inānii, ante eñencæte ante tōmēnāni nāni cædinō adinque edæ do eñencæminimpa.”

“Yowemō æncæte ante waodāni dicæ daa mongæwāa tā pete ænāniyaa. Iigowæñeca æncæte ante waodāni dicæ wæntowāa edæ tā pete ænāniyaa. ¹⁷ Waiwæ tōmāwæ wainca incapa. Baawæ wæætē baaca incapa. ¹⁸ Waincawæ incæ ædō cæte baaca incaquii. Wæætē wiwa iwæ incæ ædō cæte wainca incaquii. ¹⁹ Awæ quiwæmenque wainca incadāmaī ī Ìinque māniwæ tōmēwæ mæ yete gongapamō guitodōnāni gonguinque ñongæmpa. Tōmēnāni adobaī nāni gonte wæquinque babæ cædānipa. ²⁰ Ìinque, Awæ æbānō iwæ, ante tōmenca adinque do eñēnāni bai waocā nānō cædō ante adinque, Tōmengā æbānō ingāa, ante edæ do eñencæminimpa,” ante Itota apænegacäimpa.

*Wii tōmānāni öönædē guiquināni, ante
(Odoca 13.25-27)*

²¹ Ayæ godōmenque odōmonte apænedinque Itota iimaī apænecantapa. “Botō imote, ‘Awēnē, bitō botō Awēnē imipa,’ ante nē tededāni nāni tededō beyænque ædō cæte öönædē Awēnē Odeye ömæ guiquinānii. Wæætē mönō Mæmpo öönædē quēwengā nānō änō bai nē cædingā iñömō tōmenganque guicæcäimpa. ²² Ìinque bayonte pancadāniya botō imote, ‘Awēnē, Awēnē,’ äninque, ‘Bitō beyæ apænegamōniī ae, ancædānimpa. Ayæ, Bitō emōwo apænedinque wēnæ inte wido cægamōniī ae. Bitō emōwo apænedinque mönitō, Ate pōnencædānimpa, ante bamönengæ

cædinque nanguī waa cægamōniī ae,' ancædānimpa.
²³ Eññenique botō wæætē, 'Iñæmpa botō mīnitō
 īmīnite cōwē adāmaī inte tæcæ abopa. Nē eññēnāmaī
 cædīmīni inte botō weca ongōnāmaī gobæwedāni,
 ancæboimpa," ante Itota apænecacāimpa.

*Nē mæñnōna īnate ante
 (Mäadoca 1.22; Odoca 6.47-49)*

²⁴ Ayæ wæætē odōmōninque Itota iīmaī
 apænecantapa. "Iñinque edæ botō apænebo
 eññenique nē eññente cædāni iñōmō tōmēnāni waocā
 nē eññengā inte nānō nō eññente cæī bai cædānipa.
 Nē eññengā iñōmō tæēmoncaa mæñongampa.
²⁵ Tæēmoncaa mæñongā ate cōōnæ nanguī cæ ate
 æpæ eyede āninque pō tapæmpa. Ayæ woboyæ
 nanguī pæmænte pō incæte oncō tæēmoncaa
 mæñonte ongō īninque ædō cæte cabænte bobænte
 guiquiī. Nē eññente cædāni iñōmō māniñōmō
 mæñongā bai inte todānipa. ²⁶ Wæætē botō
 apænebo eññenique nē eññēnāmaī cædāni guiquēnē
 tōmēnāni iñōmō waocā ocai ōmæcacā nānō
 eññēnāmaī cæī bai cædānipa. Nē ōmæcacā iñōmō
 ēmōnaiya aquīī iñōmō mæñongampa. ²⁷ Aquīī
 iñōmō mæñongā ate cōōnæ nanguī cæ ate æpæ
 eyede ante tapæmpa. Ayæ woboyæ nanguī
 pæmænte pō adinque mānincō ōñonte ætæwo
 goquinque edæ do acapowate bogocæ tæ go
 wææmpa. Nē eññēnāmaī cædāni iñōmō māniñōmō
 mæñongā bai inte wædānipa," ante Itota odōmonte
 apænecacāimpa.

²⁸ Māninganca ante iīnque apænecā eññenique
 tōmānāni, Quīnō bai angāā, ante guīñente
 wæedinque, ²⁹ Wīī mōnō īmonte nē odōmōnāni nāni

odömönö bai tömengä iñömö nē angä inte bai edæ
godömenque nöngä ante odömongä eñēmompa,
ante tedegadänimpa.

8

Nē baadingä ingante Itota wadæ caacampa (Mäadoco 1.40-45; Odoca 5.12-16)

¹ Mänii änanquidi ongöningue iinque apænete
wæængä adingue tæiyænäni tömengä miñæ
wæængadänimpa. ² Tömengä miñæ tee empote
wææ goyönäni wacä baate eñawengä inongä inte
eyepæ pö bee tēningue Itota önöwa gäänē ædæ
wææningue apænecantapa.

—Awënë, Bitö Ao ämi inte wadæ caabi iinque
botö waintai baabaïmopa.

³ Äñongante Itota pædæ wææmpo gampo caad-
ingue,

—Ao ämopa. Bitö waintai baacæbiimpa.

Angä iinque ñömæintai nänö eñadintai dæ baad-
ingue tömengä waintai edæ do baacantapa. ⁴ Itota
edæ tömengä ingante,

—Botö æbänö cæboo, ante wadäni inänite mæo
apænedämaï imæwe. Wæætē, Näwangä impa, ante
acædänimpa, ante cædingue bitö, Wængongui quï,
ante nē godongä weca töingä godingue waintai
bitö baadintai odömömi acæcäimpa. Ayæ Möitee
wodi wææ ante nänö angaincoo bai ænte pöningue
bitö waintai bitö baadi beyæ ante edæ, Wængongui
quï, äningue nē godongä ingante pædæ godömi
æncæcäimpa, ante Itota angacäimpa.

Capitäo ingante nē cæcä ingante Itota cæcä waa bacampa

(Odoca 7.1-10)

⁵ Mänii pöninge Capënaömö pö guiiyongä odömäno tontadoidi awënë capitäo incæ, Itota pönö cæcæcäimpa, ante apænecæte ante pongantapa. ⁶ Pöninge tömengä,

—Awënë, botimote nē cæcä iñömö cömäingä badinque nangui pönä nantate oncönē öñongampa cæbii.

⁷ Ante äñongante Itota,

—Gote cæbo waa bacä ae.

⁸ Angä ëñëninge,

—Awënë ëñëmi. Botö waëmö imopa diyæ bitö botö oncönē pö guiiquimii. Edæ bitö adoyömö ongöninge ämi ininque botö imote nē cæcä waa bacæcäimpa. ⁹ Bitö iñömö Awënë Wængongui ingante nē ëñente cædömi imi bai botö adobai wacä awënë ingante nē ëñente cæbo imopa. Ininque botö awënë ëabo inte botö awënë beyænque ämo ëñëninge tontadoidi wæætë guiñente wædinque botö änö ante ëñente cædänipa. Ininque adocanque ingante botö, Goe, ämo ëñëninge edæ do gocampa. Wacä ingante, Pöe, ämo ëñente pongampa. Ayæ botö imote nē cæcä ingante, Cæe, ämo ëñëninge edæ do cæcampa.

¹⁰ Ante tontado capitäo nangui ëñengä inte apænecä ëñente wædinque Itota wæætë tömengä miñæ tee empo pönäni inänite apænedinque,

—Minitö iminite näwangä ämopa. Mönö idægocabo iñömonte mäningä wede pönengä ingä bai adocanque incæ edæ dæ angä awædö, angantapa.

¹¹ Incæte iimainö ante apænebo ëñëedäni. Mönö

wæmæidi Abadäo wodi Itæca wodi Aacobo wodi
 öönædē Awēnē Odeye ææmæ ponte waa beyönāni
 edæ nænque tamönö gämænö quēwēnāni tönö
 nænque guiddö gämænö quēwēnāni iñömö idægoidi
 ināmaī ināni incæ tæiyænāni adoyömö pönnique
 mönö wæmæidi tönö godongämæ becædānimpā.
¹² Wæætē Wængongui Awēnē Odeye ömæ nē gui-
 iquēnēnāni guiquēnē tömēnāni wēmö iñömö, nāni
 guingo imonte Yæ yæ wæyömö māniñömö gui-
 todonte wæquīnānidö anguēnē.

¹³ Äninqe Itota wæætē tontado capitäo ingante,
 —Ñöwo wadæ goe. Bitö pönēnö baī do
 bacæimpā.

Ante añongä adoyedē Itota nänö änīñedē incæ
 awēnē ingä nē cæcä do waa bagacäimpā.

*Pegodo nänöogængä badä ingante Itota cæcä
 waa bacä*

(Mäadoco 1.29-31; Odoca 4.38-39)

¹⁴ Ayæ Itota māniñömö pönnique Pegodo oncönē
 pö guiite ayongä Pegodo nänöogængä wäänä
 daicawo gawænte möimoga öñongä acantapa.

¹⁵ Adinque tömengä önompo pædæ wææmpote bæi
 ongongä ate onquiyængä wæætē gancæ badinque
 ængæ gantidinque Itota beyæ pönö cæcantapa.

*Nantate wæwēnāni inānite Itota cæcä waa
 badānipa*

(Mäadoco 1.32-34; Odoca 4.40-41)

¹⁶ Māniönæ gāwadecæ ba ininque wēnæ tönö
 quēwēnāni tæiyænāni inānite ænte pönāni adinque
 adodeque äninqe Itota wēnæ inte wido cæcantapa.
 Ayæ quīēmē quīēmē nantate wæwēnāni inānite,
 Waa baedāni, angä waa badānitapa. ¹⁷ Itota

mänömaï cæcä ïninqe Wængonguï beyæ nē apænecä Itaiya wodi do iïmaï ante nänö angainö bai ïnque batimpa. “Mönö nantate wæwëmämo ö æninqe mönö daicawoidi teëmente gote mao wido cæte bai cædinque tömengä teëmente wængä beyænque quëwëmö ïmompä,” ante Itaiya nänö angainö bai Itota cægacäimpa.

Itota miñæ nē goinēna
(Odoca 9.57-62)

¹⁸ Itota iñömö, Tæiyænäni godämæ gongænäni awædö, ante pönëninque tömengä miñæ nē godäni ïnänite, Gäwapæ æmæ wedeca mantamini taoboedäni. ¹⁹ Äninqe ayæ ongöñongante wacä tömënäni nani wææ yewæmongainö ante nē adingä inte nē odömongä ïnongä inte Itota weca pöninqe,

—Awënē nē Odömömi ëñëmi. Bitö ædömē goyömite botö bitö miñæ pö gocæboimpa.

²⁰ Angä ëñëninque Itota wæætē edæ,

—Babæ guintaidi iñömö ontatodē monguï ëadäni ïnänipa. Ayamöidi ongonta ëadäni ïnänipa. Botö Waobo ëñagaïmo guiquënë monguï ömaabo ïmo apa poncæ ämii, ante Itota wææ apænægacäimpa.

²¹ Ayæ wacä tömengä ëmiñængä incæ tömengä ingante,

—Awënē ëñëmi. Botö täno gote botö wæmpo wængä ate daga wente ate pömoe.

²² Äñongante Itota wæætē,

—Iñæmpa nē wæwocadäni incæ tömënäni guidënäni wænäni ate ee abi daga wencädänimpa. Bitö wæætē botö miñæ ee pöe, angacäimpa.

*Itota angä eñente woboyæ æpæ næ gongæmpa
(Mäadoco 4.35-41; Odoca 8.22-25)*

²³ Mänii tao gocæte ante wipodë guiiyongä tömengä miñæ næ godäni godongämæ guiidique tömengä tönö tao godänitapa. ²⁴ Tao wogaa goyönäni woboyæ iñontobæ nangui pöni pæmæninque æpæ mængonta mængonta pöninque gao gao goyonte wipo ñänæ ñänæ æi guidentapa. Itota iñömö mö ñongantapa. ²⁵ Mö ñongä adinque tömengä tönö godäni iñömö tömengä weca gote, Ömæmoncæcäimpa, ante tao cædinque,

—Awënë, bete wæncæ cæmompæ cæbii.

²⁶ Ante äñönäni,

—Mïni pönëegade, quimæ guiñewëminii.

Äninque tömengä ængæ gantidique, Woboyæ pæmænämäi imäwe. Gäwapæ incæ cædämäi næ gongæmäwe, angä eñente woboyæ pæmænämäi iñö gäwapæ incæ næ gongæninque ñancæ ñancæ gongæmænimpa. ²⁷ Äñongä tömënäni ancai guiñëninque nämäneque tededinque,

—Æcämë inte angä eñente woboyæ incæ æpæ incæ gongæmpa, ante guiñente wægädänimpa.

*Guedatabæ iñömö wënæ inte næ ënempoda
(Mäadoco 5.1-20; Odoca 8.26-39)*

²⁸ Mänii æmæmäa tao ti wæænte Guedatabæ pöñongä wënæ inte quëwëna iñömö wao wodo quëwente pöninque Itota ingante mämö bee ténatapa. Tömëna iñömö, Waodäni taadö godämäi incädänimpa, ante wææ cæcæte ante næ püinte cædöna inte edæ, ²⁹ pö bee téninque ogæ tededatapa.

—Bitō Wængonguī Wēmi inōmi incæ quīmæ mōnatō weca pōwēē. Īnque bayedē mōna pante wæquēnēnō ante pōnēninque bitō ñōwo do pancæte ante pōmitawo, ante wædatapa.

³⁰ Ante añōnate odæ wængänäidi nanguī ināni a ongonte cænāni adinque, ³¹ wænæidi guiquēnē Itota ingante āninque,

—Bitō cōwē wido cæcæte ante pōnēmi ĩnque edæ odæ wængänäidi baönē āmi gobaīmōnipa.

³² Ante ancaa tedete āna ēñēninque Itota,

—Gobæwedāni, angä.

Ēñēninque tōmēnāni tao godinque odæ wængänäidi baönē guiyōnāni odæncato wæætē ontadāa wæænōmēmō ĩñōmō gāwapæno pogodo wæi guiite becadote capo wængadānimpa.

³³ Becadote wænāni adinque odæ wængänäidi nē aadināni guiquēnē pogodo wodii winonte tōmēnāni quēwēñōmō mǎo, Itota mǎnōmaī cæcā wæmōnipa, ante tededānitapa. Ayæ, Wænæidi tōnō nē quēwēnīna ĩnate Itota mǎnōmaī cæcampa, ante wæmōnipa, ante apænedāni. ³⁴ Ēñēninque tōmānāni Itota ingante bee tencæte ante tōmēnāni nāni quēwēñōmō tate pōnānitapa. Tōmengä ingante adinque, Mōnitō ōmæ ĩñōmō quēwēnāmaī gobāwe, ante nanguī angadānimpa.

9

Nē cōmäingä ingante Itota angä dao dao go-campa

(Mäadoco 2.1-12; Odoca 5.17-26)

¹ Mǎnīnō ante ānāni ēñēninque Itota wadæ godinque wipodē go guiidinque ĩmæmāa tate

tömengä quëwëñömö pongacäimpa. ² Pongä adinque wadäni nē cömäingä möimpataa öñöñongante edæ æmataæ æmataæ bæi ongöningue tömengä ingante næænte pönänitapa. Næænte pönäni adinque, Nē næænte pöninäni tönö nē cömäingä wede pönente pönänipa, ante adinque Itota iñömö nē cömäingä ingante,

—Botö wëmi ëñëmi. Wënæ wënæ bitö cædimämo ante ñowo ñimpo cætimpä.

³ Ante apænecä ëñëningue edæ nē wææ odömönäni guiquënë pancadäniya nāmāneque pönente tededinque, “İingä iñömö Wængongui ingampa diyæ mänömaï cæquiringä. Edæ babæ ancædö.” ⁴ Ante pönëñönäni Itota tömënäni nāni pönëwënö ante önöwëningue do ëñëningue edæ,

—Minitö mimöno quïmæ wïwa ante pönëwëminii.

⁵ “Nē cömäingä nänö wënæ wënæ cædimämo ante do ñimpo cætimpä,” ante botö Wængongui bai ämo ëñëningue minitö guiquënë, Wængongui ingampa diyæ mänömaï cæquiringä, ante pönëminipa. Ayæ wæætë, “Ængæ gantidinque dao dao gocæcäimpa,” ante botö Wængongui bai cæbo adinque minitö edæ, Wængongui ingampa diyæ mänömaï cæquiringä, ante adobaï pönëmini iñäminipa, ante awædö. İñæmpa mänömainö ante pönëmini iñinque minitö edæ æbänö cæquënëmo iñmo äminii. ⁶ Incæte wadäni nāni wënæ wënæ cædimämo ante botö Waobo ëñagaïmo inte inguipoga quëwëningue nē ämo inte ñimpo cæbo quëwënanipa, ante minitö edæ ëñencæminipa, ante botö iñmaï cæbopa.

Äninqe edæ nē cömäingä ingante edæ,

—Ængæ gantidinque bitö möimpata topo cædinque ænte tömëmi oncönë næænte goe.

⁷ Angä eñëninque cömäingä ñingä incæ edæ ængæ gantidique tömengä oncönë wadæ gocantapa. ⁸ Dao dao gocä ate wædique godongämæ ongönäni ññömö, Æbänö cæcäi, ante eñënamäi inte guñente wædique, Wængongui pönö cæcä beyænque waocä ñowo në angä badinque mänömaï cæcä amönipa, ante pönëninque, Wængongui bitö ñäö bai ëmömi inte tæi piñænte cæbi amönipa, ante watapæ apænegadänimpa.

*Mäateo ingante Itota angä tee empote gocampa
(Mäadoco 2.13-17; Odoca 5.27-32)*

⁹ Itota edæ mäninö godömenque gocæ cæte ayongä adocanque Mäateo ññömö, Odömäno awënë guï bacæimpa, ante godonte æinta nani æincönë ongonte cæcä adinque Itota guimö adinque Mäateo ingante angantapa.

—Botö miñæ pöe, angä.

Eñëninque Mäateo edæ do ængæ gantidique Itota miñæ tee empote wadæ gocantapa.

¹⁰ Ayæ ate Itota tömengä miñæ në godäni tönö Mäateo oncönë go guïte cængöñönäni odömäno awënë beyæ në æwënäni tönö në eñënamäi cädäni tönö nanguï inäni ponte godongämæ cænänitapa.

¹¹ Adinque Paditeoidi guiquënë tömengä miñæ në godäni inänite äninque,

—Minitö Awënë në Odömongä ññömö odömäno awënë beyæ në æwënäni tönö në eñënamäi cädäni tönö quimæ godongämæ cæwengäa.

¹² Änäni eñëninque Itota,

—Në waa ingä guiquënë, Cæbi waa baboe, änämaï ingampa. Në wënæ wënæ inte wæcä guiquënë dotodo ingante, Cæbi waa baboe, ante

do aa pecampa. ¹³ Pancadäniya, Nämä incæ nō entawēmo imopa, ante nē ānāni inānite adinque botō nē dotodo bai adobaī inōmo inte tōmēnāni inānite aa pedāmaī incæboimpa. Wadāni guiquēnē, Nämä wēnæ wēnæ cæbo imopa, ante nē ānāni guiquēnē, Wængongui gāmænō poncædānimpā, ante botō tōmēnāni inānite aa pecæ pōnōmoimpa. “Baō, Wængongui qui baquimpā, ante nē iya tānāni inānite wīi aīnēwædō, wæætē godō waadete waa cædāni inānite aīnēmo imopa,” ante Wængongui angā apa quēwēnāni. Nōwo edæ godinque Wængongui nānō ānō æbānō ante angā ēñente pōmæwedāni, ante Itota apænægacāimpā.

*Ee ate cænāmaī ingæimpā, ante nē ānāni
(Mäadoca 2.18-22; Odoca 5.33-39)*

¹⁴ Māniñedē Wāō miñæ nē godāni pōninque Itota ingante āninque,

—Paditeoidi tōnō Wāō miñæ mōni gocabo tōnō mōnitonque Wængongui beyæ ante ee ate wīi cæmōnipā. Bitō miñæ nē godāni guiquēnē quīnante Wængongui beyæ ante cædāmaī inte edæ do cænānii.

¹⁵ Ānāni ēñēninque Itota wæætē,

—Onguīñægā nē monguingā nānō wente ænte nē pōnāni bai inōnāni inte botō miñæ nē godāni iñōmō ædō cæte wæwente bai cænāmaī inguīnānii. Wæætē ayæ ate guiquēnē, Monguingā, nāni nē ānongā bai iñōmote wadāni ponte botō imote ō ænte gocædānimpā. Mānōmaī cædāni ate botō miñæ nē godāni iñōmō māniñedē ate wæætē cænāmaī inte wæcædānimpā, ante apænedinque Itota godōmenque iīmaī ante apænægacāimpā.

16 “Waocä dicæ mīncoo æninque pedæncōoga pōnō tadōmongūngāa. Mānōmāi cæcä īninque edæ mīncoo incæ dobæ gāni tamonte guipite ate godōmenque wānā tente baquēnē. Minitō, Awente bai cænāmai inte waa quēwengæimpa, ante mīni ānewēnō guiquēnē pedæncōo bai inte ēwenguincoo bai ēnepa. Codito nempo watapæ quēwengæimpa, ante botō apænedō guiquēnē mīncoo bai inte quēwenguīne ēnepa. Īninque ēwenguīne tōnō quēwenguīne edæ ædō cæte adoyōmō ēñente cæquīi. 17 Ayæ adobai yowepæ biinōmæ nāni āmæ mīimæ æninque waodāni ædō cæte picæ æmontaicatedē godō pe ñiñænguīnāni. Edæ picæ æmontaicatedē pe ñiñænāni īninque yedæ æninque ætæwo goquīnō angūēnē. Wæætē edæ æmontai mīincadedē pe ñiñænte ate yedæ æninque tæi æbænāmai ee ongōñō edæ mīimæ tōnō æmontaicatede adobai ee ongongæimpa, apa quēwēmīnii,” ante Itota apænegacāimpa.

Gaido wēñængä beyæ cæcæ goyongante

*onquiyængä Itota weocoo gampocampa
(Māadoco 5.21-43; Odoca 8.40-56)*

18 Tōmēnāni īnānite tæcæ apæneyongä wacä tōmēnāni odōmōincō awēnē īnongä inte Itota weca ponte ædæ wææninque apænecantapa.

—Botō wēñængä baquēcä iñōmō edæ dobæ wæncæ cæcampa cæbii. Bitō ponte tōmengä ingante gampobi ate quēwencæcāimpa.

19 Angä ēñēninque Itota iñōmō ængæ gantidīnque tōmengä tōnō goyōna tōmengä mīñæ nē godāni godongāmæ godānitapa. 20 Idōmæ goyōnāni edæ wacä onquiyængä wantæpiyæ

dote wadepo cōwē wepæ wantæ bidāmaï wææ wæwëningä iñömö ñowo Itota önöñabæ inö pöningue tömengä weocoo yæwedecooque gampocantapa. ²¹ “Tömengä weocooque gampote waa bawënëmote,” ante onquiyængä nämä pönëningue gampocantapa. ²² Gampocä ate Itota dadi ëmæmonte adinque,

—Onquiyæmi, wæwënämaï ië. Bitö wede pönënö beyæ edæ wantæ bawënëmipa.

Ante äñongä do edæ wantæ bawënengacäimpa.

²³ Itota mänii godingue awënë oncönë go guiite ayongä nē ööña bai öönäni tönö nanguï inäni cægonte Yæ yæ wädäni inänite adinque, ²⁴ tömënäni inänite,

—Gä goedäni, äningue, Iñæmpa iñömö wëñængä wodi wii æmæwo wængampa. Önonque edæ mö ñongampa.

Angä ëñëningue tömënäni, Angantedö amïni, ante tömengä ingante badete todänitapa. ²⁵ Ayæ mänii angä taodäni adinque Itota pö guidingue wëñængä baquēcä wodi ingante pædæ wææmpo bæi ongonte töö æmængä ate wëñængä ængæ ganticantapa. ²⁶ Mänömaï cæcä adinque nē adäni iñömö gode ä gode ä cædäni ate mäniiñömö quëwënäni tömänäni ëñengadänimpa.

Babetamöna inate Itota gampomongä waa adapa

²⁷ Itota wadæ gote godömenque goyongä babetamöna tee empo ponte aa pedingue,

—Awënë Dabii pæïmi inömi inte mönatö imönate pönö waadete waa cæbi æmönæ, ante ancaa aa pedatapa.

²⁸ Aa peyöna tömengä edæ oncönë go guicä ad-
inque adoyömö pö guidatapa. Guida adinque
Itota tömöna inate,

—Mina änö ante nö waa cæquïmo, ante pönëmïna.

Äñongante,

—Ao. Awënë, bitö änö bai cæcæbiimpa, ante
pönëmönapa.

²⁹ Apæneda ëñëninque Itota pædæ gopo gam-
pomöninque,

—Në pönëmïna inïmïna inte mïna pönenganca do
waa bacæmïnaimpa.

³⁰ Ante äñongä edæ tömöna awinca wi æmante
bai adatapa. Itota iñömö edæ,

—Botö cædinö ante apænedämaï inguënë
quëwëmïnaa. Edæ pæ wëëneyömïna ëñënamäï
incædänimpa, ante nanguï angantapa.

³¹ Iinque wadæ godinque Itota nänö äninö ante
wii ëñente cædinque tömöna, Itota mänömaï cæcä
waa bamontamönapa, ante tömämæ mao apæneda
ëñengadänimpa.

*Wënæ inte wido cæyongä babetadecä iningä tede-
campa*

³² Wadæ goyöna edæ wënæ tönö cæcä inte ba-
betadecä inongä ingante Itota weca ænte pönäni.

³³ Adinque wënæ ingante Itota wido cæyongä ba-
betadecä iningä iñömö edæ do tedecä adinque
tömänäni ancaï guïñëninque,

—Itota nänö cædö bai mönö idægocabo
adocanque incæ dicæ cæcä atamongaa, ante
wædänitapa.

³⁴ Paditeoidi guiquënë,

—Wænæidi awenē tönō cædingä inte tömengä wido cæcä apa änewenänii, ante plingadänimpa.

Itota waodäni inänite waadete waa acampa

³⁵ Itota iñömō nanguī nāni quēwēñmō ayæ wædænque nāni quēwēñmō wayōmō wayōmō godinque Wængonguī angä nāni ēñente yewæmongainta ate odōmōincōnē go guī go guī cædinque odōmongä adänitapa. Ayæ, Mönō Awenē Odeye inguipoga oo ponguīnō anguēnē, ante nānō waa pōnī ānīnō ante apænecä ēñēnänitapa. Ayæ quiēmē daicawo cæpāmo adinque quiēmē wæncæ cæte wæwēnō adinque tömengä godō cæcä waa badänitapa. ³⁶ Cæningancoo bai waodäni incæ bacoo inäni iñönāni nē aadingä dæ angä bai inänipa, ante acantapa. Mänōmaī inäni inte babæidi wiñaate wædināni bai ængæ gantidāmaī inäni bai waodäni incæ wæwēñnāni Itota tömēnāni tönō godongāmæ wæwente bai pōnengantapa. ³⁷ Ayæ tömengä miñæ nē godāni inänite apænedinque,

Tömēmoncoo bacoo bai inäni iñönānite tā pete inäni bai nē gode ānāni iñömō mēnāniya pōnī inänipa cæmīnii. ³⁸ Tömēmoncodē gæquī angä Awenē iñongante mīnitō tömengä ingante apænedinque, Tömēmoncodē nē gæquīnāni da godōmi gote gæte bai āñete poncädänimpa, ante Wængonguī ingante apæneedāni, ante Itota apænegacäimpa.

10

Itota angä ate dote ganca inäni nē gode änāni badänipa

(Mäadoco 3.13-19; Odoca 6.12-16)

¹ Ayæ ate tömengä miñæ në godäni önompo tipæmpoga go mënäniya mänimpodäni iñönänite Itota añecä pönäni ate tömengä, Botö pönö cæbo ate mīnitö në ämīni badinque wēnæidi në wentamö ewocadäni inänite wido cæcæminimpa, angantapa. Ayæ, Quiēmē daicawo gawænäni incæ quiēmē beyæ wæncæ cæte wæwēnāni incæ mīnitö eyepæ inte godö cæmīni ate në wæwēnīnāni waa bacädänimpa, ante pönö cægacäimpa.

² Itota nänö në da godönīnāni önompo tipæmpoga go mënäniya mänimpodäni inänipa, ante adinque, Dote, ante nāni gocabo inänipa, ante tededänipa. Tömēnāni iīmaī emönāni inänipa. Tānoda Timönö Pegodo mönö ānongä tönö Æntade nāna caya inapa. Ayæ Tebedeo wēna Tantiago tönö Wäö nāna caya inapa. ³ Pedipe tönö Batodömēē mēnaa inapa. Odömāno awēnē beyæ në æwēningä Mäateo tönö Tömato mēnaa inapa. Adepeo wengä Tantiago tönö Tadeo inapa. ⁴ Wacä, Mönö ömæ ingæimpa, ante në nanguī cædingä incæ wacä Timönö ingampa. Ayæ Itota ingante odömonte në godonguingä Codaa Ica-diote mönö ānongä ingacäimpa. Mänimpodäni Itota miñæ nāni, Dote, ante gocabo inänipa.

Wængonguī Awēnē ingantedö ante apæneedäni, ante Itota angä godänipa

(Mäadoco 6.7-13; Odoca 9.1-6)

⁵ İninque Itota miñæ nāni, Dote, ante gocabo iñönänite tömengä, “Mīnitö idægoidi ināmaī ināni taadö godāmaī inte edæ Tāmadiaidi nāni quēwēñömö go guiidāmaī iedāni, ante da godongantapa. ⁶ Edæ cæningäidi obegaidi gueogæ gote baī inönāni inte mönö idægocabo

taadö oda cædinque tömēnāni nāni wē womonte wænguīnō godānipa, ante adinque mīnitō tömēnāni weca gote cæedāni. ⁷ Godinque mīnitō, Öönædē Awēnē Odeye oo poncæcāimpa cæmīnii, ante māo apænemīni ēñencædānimpa. ⁸ Ayæ quiēmē beyæ nantate wæwēnāni adinque godō cæmīni ate waa bacædānimpa. Do wænīnāni īnānite godō cæmīni ate ñāni ömæmoncædānimpa. Baate īnāni īnānite godō wadæ caamīni waintai baacædānimpa. Wēnæidi inte godō wido cæedāni. Botō önonque änāmaī inte pönō cæbo ænīmīni inte mīnitō botō cæbo bai adobaī cædinque wadāni īnānite änāmaī inte önonque godō cæmīni æncædānimpa,” ante Itota angantapa.

⁹ Ayæ, “Mīnitō gocæ cædinque, Godonte æinta, ante tigitamō incæ oodo incæ padata incæ edæ wente æincadedē da wente ænāmaī īedāni. ¹⁰ Edæ wadāni beyænque nē cæcā īñömō tömengä eyepæ ænte quēwencæcāimpa cæmīnii. Māincōo da wenguincade ænāmaī inte goedāni, Weocoo mīni ēñacooque ēñate awæncata mīni ewataque ewate ongonto mīni nææntoque næænte goedāni,” angantapa.

¹¹ Ayæ apænedinque Itota tömengä mīñæ nē godāni īnānite angantapa. “Nanguī pōnī nāni quēwēñömō incæ wædænque īnāni nāni quēwēñömō incæ mīnitō māññömō go guiidique waocā nē nō cæcā ingante ante diqui minte adinque māningä oncōnē go guiite owodinique wayömō mīni go quēwenganca mānincōnenque quēwēedāni. ¹² Mānincōnē go guiidique, Īñānāni, waa quēwēedāni, æedāni. ¹³ Ayæ āninqe, Mīnitō weca æbānō pō guiite quēwenguīmōnii, āñōmīni

Ao änäni ate mīnitō tōmēnāni weca go guite gānē pōnēnīnque ee quēwēedāni. Wæætē nō cædāmaī īnāni adīnque mīnitō edæ ee quēwēnāmaī edæ wadæ gomīni wæcædānimpa. ¹⁴ Edæ, Pōedāni, ānāmaī īnāni adīnque ayæ mīnitō apænemīni ēñēnāmaī īnāni īnīnque mīnitō wæætē tōmēnāni oncodo tao godīnque, Mīnitō quēwēñōmō nāwate awædō, ante odōmoncæte ante cædīnque ōnōwa wadæ wadæ cæwate wadæ goedāni. ¹⁵ Edæ nāwangā āmopa. Botō apænte anguiōnæ īñonte Todōmā īñōmō quēwengaināni tōnō Gōmoda īñōmō quēwengaināni tōnō nangui pante wæwēñōnāni mīnitō īmīnite nē Baa änāni guiquēnē godōmenque pante edæ wæwencædānimpa,” ante Itota tōmēnāni īnānite da godongā godānitapa.

Togænte pancædānimpa, ante

¹⁶ Ayæ ānīnque Itota, “Cōwā aedāni, angantapa. Mīnitō īñōmō nē cæningāidi bai īñōmīnite botō īñōmō mēñe bai īnāni weca da godōmo godīnque mīnitō tæntæ nāmā wææ cæcæte ante nānō ēñente cæbai adobai ēñente cæedāni. Wæætē edæ equemō nānō ee cæbai mīnitō adobai pīināmaī inte ee cæte quēwēedāni. ¹⁷ Ayæ edæ mīnitō īmīnite bæi ongōnīnque waodāni tōmēnāni nē apænte änāni weca mǎo pædæ godōnāni æncædānimpa. Ayæ godōmenque tōmēnāni odōmōincōnē mǎo ænte godīnque mīnitō īmīnite tæi tæi pancædānimpa cæmīnii. Īnīnque mīnitō edæ, Æbānō cæquīnānii, ante do ēñēmīni inte edæ nāmā wææ aedāni. ¹⁸ Ayæ, Awēnēidi tōnō nē ēñēnāmaī īnāni adobai ēñencædānimpa, ante cædīnque botō āmo ēñēnīnque mīnitō īmīnite mǎo pancabaa

awënëidi gobedönadodoidi weca ayæ tōmāmæ awënëidi odayeidi weca gōnōnāni gongæninque mīnitō botō beyæ apænecæmīnimpā. ¹⁹ Māniñedē tōmēnāni nāni ænte mǎo gōnōñedē, Quīnō bai apænequīmoo, ante guīñēnete wædāmaī iedāni. Māniñedē edæ quīnō bai apænequīī, ante do ëñencæmīnimpā. ²⁰ Iñæmpā wīī nāmā pōnēninque apænequīmīni wæætē mōnō Wæmpo Ōnōwoca incæ apænecā ëñēninque apænequīmīni imīnīpā,” ante Itota apænegacāimpā.

²¹ Ayæ godōmenque apænedinque Itota, “Māniñedē edæ nāna caya iñōnate adocanque nāēmæ pīīninque, Wænoncæ, āninque tōmengā tōniñacā ingante da godongā gocæcāimpā. Nāna wencaya iñōnate mæmpocā iñōmō nāēmæ pīīninque, Wænoncæ, āninque tōmengā wengā ingante da godongā gocæcāimpā. Ayæ wēñænāni incæ wæmpoda īnate nāēmæ pīīninque mǎo apænedāni ëñēninque wadāni tōmēnāni wæmpoda īnate māmō wænōnāni wæncædāimpā. ²² Ayæ, Coditoidi imīnipææ, ante tōmānāni botō ëmōwo beyænque mīnitō imīnite nanguī pīīncædānimpā. Pīīnāni wæwēmīni incæ æcānō iīmæca īnque baganca wæntædāmaī inte botō ëmōwo beyæ pīīnte badāmaī ingāā tōmengā ingante botō æmo beyænque quēwencæcāimpā. ²³ Māniñedē ate waodāni togænte pancæte ante mīni quēwēñōmō pōnāni ate wædinque mīnitō iñōmō wayōmō wadāni nāni quēwēñōmō wodii wīnōedāni, āmopa. Edæ nāwangā āmopa. Edæ mōnō Idægobæ wayōmō wayōmō wodii wīnōninque pancayōmonga goyōmīni botō Waobo ëñagaīmo inte edæ do

poncæboimpa,” ante Itota apænecacäimpa.

²⁴ Ayæ, “Nē odōmongä ingante pīinte cæyōnāni tōmengä mīñæ nē gocä ingante edæ ædō cæte pīinte cædāmaī inguināni. ²⁵ Awēnē nē odōmongä wæwente quēwēñongä tōmengä mīñæ nē gocä guiquēnē ædō cæte wæwēnāmaī quēwenguingää. Edæ nē cæcä tōmengä awēnē bai bacä īnīnque idæwaa edæ īmaimpa. Botō oncō ēacä bai nē Awēnē īmo īñōmote wadāni, Wēnæ awēnē Beedeboobi īmidō angūēnē, ante pīināni incæ mīnitō botō tōnō mīni quēwencabo īñōmīnīte wadāni godōmenque wēnæ wēnæ ante pīincædānimpa,” ante Itota apænecä ēñengadānimpa.

*Guīñēnāmaī īedāni, ante
(Odoca 12.2-7)*

²⁶ Ayæ apænedīnque, “Incæte tōmēnāni īnānīte guīñēnāmaī īedāni. Īñæmpa, Adāmaī incædānimpa, ante quīēmē wē womonte ī incæ īincayæ ate tōmää wi ænete bayonte edonque pōnī bacæimpa. Ayæ quīēmē awēmō cæteī incæ īincayæ ate edonque pōnī acædānimpa. ²⁷ Botō wēmō īñōmō mīnitō īmīnīte apænebo ēñente ate mīnitō botō apænedō ante ñāō apāiyōmō apænecæmīnīmpa. Ayæ godō wæntæ botō ānīnō ēñente ate mīnitō æibæ oncōmanca æīdīnque ogæ tedete apænemīnī ēñencædānimpa. ²⁸ Ayæ nē baonque wænōnāni īnte ōnōwoca wænōnāmaī īnāni īnānīte adīnque mīnitō tōmēnāni īnānīte guīñēnāmaī īedāni. Wæætē edæ baō tōnō ōnōwoca tadōmengadænguipo nē ōmæe ēwēnongä ingante guiquēnē mīnitō tōmengä ingante guīñente wæedāni.”

²⁹ Äninqe, Itota godömenque apænecantapa. “Waocä ayamöidi önompo æmæmpoque mänimpodäni beyæ tigitamö adotamonque ante pædæ godongä aminitawo. Incæte minitö Mæmpo änämaï iñonte ayamö adocanque incæ yæipodë wæænämaï ingampa. ³⁰ Mönö ocaguï incæ æpoguïnö encamöö, ante Mæmpo Wængonguï do ëñëninque mönö imonte aacampa. ³¹ Edæ, Ayamöidi bacoo põni ininqe önonque inänipa, ante në äningä inte mönö Mæmpo iñömö minitö iminite wæætë waa acä apa guïñewëminii,” ante Itota apænegacäimpa.

Waadäni ëñëñönäni mönö Itota ingante Ao angæïmpa, ante (Odoca 12.8-9)

³² Godömenque apænedinque Itota, “Æcänö waodäni ëñëñönäni botö imote Ao äninqe, Bitö botö Awënë inömi imipa, ante äna tömengä öönädë æiyongante botö tömengä ingante wæætë edæ Ao äninqe, Bitö iñömö botö miñæ në gogaïmi inömi imipa, ante botö Mæmpo ëñëñongä ancæboïmpa. ³³ Wæætë waodäni ëñëñönäni botö imote në Baa angaingä ingante guiquënë botö Mæmpo öönädë në quëwengä ëñëñongä botö tömengä ingante adobaï edæ Baa ancæboïmpa,” ante Itota apænegacäimpa.

Botö beyænque guëa püincädänimpa, angampa (Odoca 12.51-53, 14.26-27)

³⁴ Ayæ apænedinque Itota, “Inguipoga quëwënäni piyænë cæte wæætedö wæætë cädämaï inte quëwencädänimpa, ante cæcæte ante Itota imæca pongaingä ingampa, ante minitö

pönēmīnitawo. Īñæmpa yaēmē næænte bai pōmo ĩmopa. ³⁵ Botō apænedō beyæ onguĩñæna nāna wæmpocaya incæ næēmæ pīincædaimpa, ante pōmo ĩmopa. Onquiyæna adobaĩ nāna badancaya incæ næēmæ pīincædaimpa. Nāna wæntecaya incæ næēmæ waadedāmaĩ inte pīincædaimpa, ante pōmopa. Mänōmaĩ cæbo ĩmopa, ante pönēmīniyaa. ³⁶ Īnīnque, botō änō beyæ nāni owocabo incæ næēmæ waadedāmaĩ pīincædānimpa,” ante apænegacāimpa.

³⁷ Ayæ apænedīnque Itota ĩmaĩ apænecantapa. “Edæ æcānō mæmpo tōnō wāānā ĩnate ædæmō waadedīnque botō ĩmote wæætē pönōmenque waadedā ĩñōmō tōmengā ĩñōmō botō nē ěmīñængā ædō cæte baquingāā. Adobaĩ wēñængā ingante ædæmō waadedīnque botō ĩmote pönōmenque nē waadecā ĩñōmō tōmengā wæætē botō nē ěmīñængā ædō cæte baquingāā. ³⁸ Ayæ æcānō botō mīñæ pōinēna tōmengā ĩñōmō edæ, Awæ botō wænguīwæ, ante næænte ponte bai cædīnque, Wænōnāni wæmo incæte Itota mīñæ cōwē gocæboimpa, ante poncæcāimpa. Wæætē æcānō mänōmaĩ cædāmaĩ ĩna guiquēnē tōmengā ædō cæte botō nē ěmīñængā inguingāā. ³⁹ Æcānō nāmanque pōnente, Īmæcaque waa quēwenguīmo, ante ānaa tōmengā ĩñōmō quēwēnāmaĩ incæcāimpa. Wæætē edæ, Wæmo incæ wæwēmo incæ botō ōōnædē Awēnē angā ēñente cōwē cæcæboimpa, ante æcānō āna guiquēnē tōmengā ĩñōmō edæ cōwē quēwencæcāimpa,” ante Itota apænegacāimpa.

Nē pönengā nānō waa cædīnō beyæ eyepæ

æncæcäimpa

(Mäadoco 9.41)

⁴⁰ Ayæ apænedinque, “Minitö iminite Ao äninque waocä botö imote do edæ Ao äningä ingampa. Ayæ botö imote Ao äninque botö imote në da pönongaingä ingante do edæ Ao äningä ingampa.

⁴¹ Wængongui beyæ në apænecä ingante bitö, Wængongui beyæ në apænebi inte pöe, ämi ïninque Wængongui beyæ në apænecä nänö paga ænganca bitö adopo æncæbiimpa. Ayæ në nö cæcä ingante, Bitö në nö cæbi inte pöe, ämi ïninque në nö cæcä nänö paga ænganca bitö adopo æncæbiimpa.

⁴² Näwangä ämopa. Bitö Itota miñæ në gobi inte æpæ becæbiimpa, ante bitö guiyangä ingante pædæ godömi ængä ïninque bitö godöni beyæ eyepæ æncæbiimpa,” ante apænedinque Itota tömënäni ïnänite da godongä gogadänimpa.

11

Wäö tömengä miñæ në goda ïnate da pönongä pönapa

(Odoco 7.18-35)

¹ Ayæ tömengä miñæ nani, Dote, ante gocabo ïnänite ïninque apænedinque Itota wadæ godinque tömënäni nani quëwëñömö odömoncæte ante ayæ, Ëñencædänimpa, ante apænecæte ante wayömö wayömö gocantapa.

² Mäniñedë edæ Wäö iñömö tee mönete ongöñongante wadäni tömengä weca pöninque, Mönö Codito iïmai cæcampa, ante tededäni ëñente wædinque Wäö wæætë tömengä miñæ goda ïnate Itota weca da godongä godatapa. ³ ïninque Wäö

beyæ ancæte ante pöninge tömöna iimaïnö ante Itota ingante apænedatapa.

—Bitö iñömö dodäni nani, Nē Ponguingä, ante nē angaïmi adobi imitawo. Wæætē tömēnāni nani nē angaïmi ināmaï imi inique bitö wæætē, Wacä ponguingä, ante wänö cōedāni, ämitawoo. Æbänö mönitö cæquimōnii, ante ēñencæte ante wæmōnipa.

⁴ Ante añōnate Itota wæætē, “Mīnatö ponte ēñēñömīna botö æbänö apænebo ēñēmīnatawo, ante ayæ, Botö æbänö cæbo amīnatawo, ante mīnatö wæætē Wäö weca gote mao apænemīna ēñengæda. ⁵ Botö godö cæbo ate babetamö inināni incæ waa bamonte adāni amīnapa. Cōmante inināni incæ waa bate dao dao godāni amīnapa. Baate inināni incæ æmontai waëmontai baadāni amīnapa. Babetamonca ināni iñōnānite botö godö cæmōmo ate önōmonca waa bamoncate ēñēnāni amīnapa. Do æmæwo wænte öñōnāni iñōnānite botö godö cæbo ate ñāni ömæmōnāni amīnapa. Ömaadāni inte wæyōnānite botö Wængonguï waa pōni nānō pōnō cægāinö ante apænebo ēñente todāni amīnapa. ⁶ Ayæ, Botö beyæ waocä wīi pīinte wadæ gocä iñömö tömengä watapæ nānō quēwenguingue edæ oda cædāmaï incæcāimpa, ante apænebo ēñēninque mīnatö Wäö ingante mao adodö ante apænemīna ēñengæda,” ante Itota angantapa.

⁷ Angä ēñēninque Wäö beyæ nē ānina wadæ goyōna edæ Itota wæætē tömānāni inānite, Wäö æbänö ingää, ante apænecantapa. “Mīnitö guiquēnē quīnō acæte ante önömæca gomīnitapa. Cæwipa woboyæ pæmænte ate æmænö ædæ æmænö ædæ gobaingä ingante mīnitö dicæ acæ

gominitawogaa. ⁸ Īninqe edæ quingänö ingante acæte ante gominitapa. Waocä weocoo waëmoncoo mongænongä ingante mīnitō dicæ acæ gominitawogaa. Īñæmpa waëmoncoo mongængä ĩñömō awēnē oncōnē quēwengä apa quēwēnānii.

⁹ Īninqe edæ quīnante gominitawo. Mīnitō mīni nē go acæ cædongä ĩñömō edæ Wængonguī beyæ nē apænegä ingantawo. Nāwangä impa. Wængonguī beyæ nē apænegä Wäö ingampa. Incæte tōmengä wīi Wængonguī beyæ nē apænegäināni bai ĩnongä inte godōmenque nanguī cæcä ingampa, ante apænebo ēñēmaīmīnīpa. ¹⁰ Wængonguī īīmaī angampa, ante yewæmongatimpa.

‘Botō beyæ nē apænegä ingante da pōnōmo pōninque tōmengä taadō tāno beyænte bai cæcæcäimpa.

Tōmengä bitō Codito ĩmi beyæ ante taadō waa pīnonte bai waa cæcæcäimpa.’

Mänōmaīnō ante dodāni adocä Wäö ingantedō ante pōnēninque yewæmongadānīpa. ¹¹ Ñōwo ĩñömō āmo ēñēedāni. Īmæca mīni ēñagāincabo ĩñōmīnite æpænē mōnō nē guidōnongä Wäö adocanque ñænængä ĩñongante wacä tōmengä bai edæ dæ angampa. Incæte öönædē Awēnē Odeye nempo quēwēnāni ĩñōnāni adocanque guiyangä pōnī ingä incæte Wäö pōnōmenque wædangä ingampa,” ante Itota apænecantapa. ¹² Ayæ īīmaī ante godōmenque apænecantapa. “Wäö tāno nānō apænedōñedē ayæ godōmenque ñōwo ganca tæi pīñænāni pogodo pōninque, Öönædē Awēnē Odeye nempo mōnō wāānē guīicäimpa, ante tee tate guīite bai cædinque, Mōnō Awēnē incæcäimpa, ante

edæ ö ænte bai cædānipa. ¹³ Edæ Wængongui beyæ nē apænegaïnāni tönö, Iimaï cæedāni, ante nē wææ angaingā tönö tōmēnāni tōmānāni edæ, Awēnē poncæcāimpa, ante cōwē Wäö nānō ponganca apænegadānipa. ¹⁴ Īninqe, Ediya wodi ayæ poncæcāimpa, ante nāni nē ānongā Wäö iñōmō adocā ingampa, ante pōnēmīniyaa. ¹⁵ Ēamonca ongonte ēñeedāni,” angantapa.

¹⁶ Godōmenque apænedinque Itota iimaï angantapa. “Inguipogaque ante nē quēwēnāni iñōmō quingāmē bai inānipa. Quiēmē bai edæ quēwēnānipa. Wēñænāni mōnō godonte æiñōmō tæ contate owempodāni nāni owempodō bai edæ adobaï cædānipa, ante awædō. Wēñænāni nāni owempote cæcabo incæ ææmæ cæte bai owempote cædinque wadāni inānite aa pedānipa. ¹⁷ ‘Minitō beyæ ööña we we ööñōmōni mīnitō wæætē edæ āwadāmaï imīnitapa tōö,’ ante owempodinque wēñænāni pīinte tedewēnānipa. Ayæ wæætē, Waocā do wængā ate nāni wæbaï ante wēñænāni nāni owempote cæcabo iñōmō, ‘Mōnitō Ca ca wæyōmōni mīnitō wæætē edæ wædāmaï imīni wæmōnipa,’ ante pīininqe aa pedāni bai ñōwodāni iñōmō edæ adobaï pīinte tedewēnāni inānipa. ¹⁸ Iimaï edæ impa. Wēñænāni nāni wædō bai Wäö iñōmō cængui cænāmaï tepæ bedāmaï ponte quēwēñongante ñōwodāni guiquēnē, Wēnæ tönö Wäö quēwengampa, ante pīinānipa. ¹⁹ Ayæ wæætē botō Waobo ēñagaïmo inte edæ ponte nē cænte bete quēwēmo adinque botō imotedō ante mīnitō iñōmō, Cæowæobi inte cæmipa. Beowæobi inte bebipa, ante badete tomīnipa. Ayæ

godömenque, Odömäno awenē beyæ nē æwēnāni tönō nē ēñēnāmaī cædāni iñōnānite bitō tōmēnāni æmigo imipææ, ante botō imote pūinque mīnitō wēñænāni nāni pīinte aa pedō baī ānewēmīnīpa tōō. Incæte, Nē nō ēñēnāni iñōmō nō cædānīpa, ante adinque, Nāwangā nō ēñēnānīpa, ante mōnō ēñengæimpa,” ante Itota apænegacāimpa.

*Nē ēñēnāmaī cædāni inānite Itota pūingampa
(Odoca 10.13-15)*

²⁰ Ayæ, Mīnitō quēwēñōmō botō bamōnengæ nanguī cæbo adīmīni incæ mīnitō wēnæ wēnæ mīni cædinō ante, Ancaa wæwente awædō, ante dicæ wæmīnitawogaa, ante pūinque Itota wayōmō wayōmō tōmengā nānō nanguī cædiñōmō quēwēnāni inānite iīmaīnō ante mā pūingantapa. ²¹ “Codatū iñōmō quēwēmīni ēñēedāni. Betaida iñōmō quēwēmīni ēñēedāni. Mīnitō mīni wæwengūinque ēñēnāmaī cæte quēwēmīnidō anguēnē. Edæ botō mīnitō weca tæī pīñænte botō cædi baī Tido nāni quēwengaiñōmō Tidōō nāni quēwengaiñōmō adobaī cæbo baī māniñōmō quēwengaiñāni iñōmō tōmēnāni dobæ wēnæ wēnæ nāni cægaiñō ante ñimpo cædinque weocoo gömæ ēmoncoo wēñadinque gönai ōni pæcate Ca ca wæcægadānīpa. ²² Iinque mīnitō imīnite āmopa. Wængonguī nānō apænte anguiñōnæ iinque bayonte Tido iñōmō quēwengaiñāni tönō Tidōō iñōmō quēwengaiñāni inānite nanguī pangā wæwēnāni incæte tōmengā mīnitō imīnite godömenque pangā wæwencæmīnīpa. ²³ Ayæ Capēnaōmō iñōmō quēwēmīni ēñēedāni. Mīnitō imīnite Wængonguī dicæ öönædē wo ææntodongā

æi gote toquimīniyaa. Īñæmpa tadōmengadænguipo wææntodongā guī wæcæminimpa. Edæ botō mīnitō weca tæī piñænte botō cædī bai Todōmā nāni quēwengaiñōmō adobaī cæbo bai tōmēnāni nāni quēwengaiñōmō edæ godōmenque ñōwo ganca edæ mæ ongoncædōnimpā. ²⁴ Īnīnque edæ āmo ēñēedāni. Wængonguī nānō apænte anguiōnæ īnīnque bayonte Todōmā quēwengaiñāni īnānite nanguī pangā wædāni incæte mīnitō īmīnite godōmenque pangā wæcæminimpā,” ante Itota tōmēnāni īnānite piingacāimpā.

*Botō weca pō guēmāedāni, angampa
(Odoca 10.21-22)*

²⁵ Ayæ māniñedē Wængonguī ingante apænedinque Itota, “Mæmpo ēñēmi. Wadāni nāmā ocai encadāni tōnō nanguī adinque nē ēñēnāni tōnō māniñō bitō ēñengaiñō ante ēñēnāmai incædānimpā, ante cædinque bitō cægaiñō ante wē wodonte bai pæ wēenegabiimpā. Wæætē edæ wēñænāni nāni pōnēnō bai nē pōnēnāni īnānite wæætē bitō edonque odōmōmi adinque do ēñēnānipā. Bitō oōnædē Awēnē ingaīmi inte inguipoga Awēnē adobi īnōmi inte edæ mānōmai cæbipa, ante adinque botō bitō īmite waa ate pōnēninque apænebopa. ²⁶ Mæmpo, bitō tōmēmi ānō bai cædinque waa cæbi adinque botō Ao āmopa,” ante Wængonguī ingante waa apænecantapa.

²⁷ Wængonguī ingante īnīnque apænedinque Itota godongāmæ ongōnāni īnānite wæætē apænecantapa. “Botō Mæmpo nō ēñengā inte pōnō odōmongā beyænque botō īñōmō tōmānō ante

nē ēñēmo ïmopa. Ayæ, Botō tōmengä Wēñæmo ïñōmote botō Mæmpoque botō ïmote nē againgä ïñongante wadāni adāmaï ïnānipa. Wæætē edæ Mæmpocā ingante botō tōmengä Wēñæmo ïnōmo inte adoboque nē agaïmo ïmopa. Ìninque, Botō abo bai ïñānique adobai ate bai pōnencædānimpa, ante cædinque botō mīnitō ïmīnite odōmōmo adinque mīnitō adobai Mæmpocā ingante nē ate bai pōnēmīni bamīnipa.”

²⁸ “Teēmē mongænte bai nangæ batawēmīni ïninque mīnitō botō weca pōmīni ate botō wæætē teēmē mongænte mīni wæwēnō ante ō æmo ate mīnitō wæætē gancæ pōnente guēmancæmīnimpa. ²⁹ Edæ botō mīmōno gānē pōnēninque nāmā beyænque änāmaï quēwēmo adinque mīnitō botō weca pōmīni ïninque botō mīnitō tōnō ïñacabo cæcæboimpa. Edæ wagadada awæmpaa goti wīmoncate äāmencaque goda bai mōna guēa cæcaya bayōmōna botō nō ēñēnōmo inte pōnō odōmonte apænebo ēñēninque mīnitō ōnōwoca wampo pōnente guēmancæmīnimpa. ³⁰ Edæ botō tōnō äāmencaque bai cædinque bitō ïñōmō oo wīmoncadimpa mongænte bai edæ do cæcæbiimpa. Botō mongæncōo wodæï ïñonte bitō wæætē edæ wodæï mongænte gote bai nangæ badāmaï incæbiimpa,” ante Itota ïinque apænegacäimpa.

12

*Guēmanguïönæ ïñonte tōmēmō tā pete cēnānipa
(Mäadoco 2.23-28; Odoca 6.1-5)*

¹ Mānīñedē guēmanguïönæ ïñonte Itota
tōmēmōncodē tæcæguedencodē gocantapa.

Goyongä tömengä miñæ nē godāni guiquēnē gæwænte wædinque tömēmō tā pe tā pe æninque tæcæ cæncæ cædāni. ² Adinque Paditeoidi guiquēnē Itota ingante wæætē,

—Bitō miñæ nē godāni æbānō cædāni, ante cōwā aquēnē. Ìñæmpa, Guēmanguïönæ ìñonte mäninō bai cædāmaï ìedāni, ante dodāni nāni wææ angainō ante ēñenāmaï inte ìināni ìñömō do cædānipa tōō.

³ Ante pīññōnānite Itota,

—Mīnitō ìñæmpa docā Dabii wodi tōnō godongāmæ godāni tōnō gæwænte wædāni ìinque tömengä æbānō cægacāi ante yewæmonte ongō incæte mīnitō ìñömō adāmaï inte bai ānewēmīni awædō. ⁴ Tömengä ìñömō Wængonguï oncōnē go guicantapa. Mānincōnē, Wængonguï quī, ante nē godōnānique cænguï impa, ante wææ nāni angainō bai cædinque tömēnāni, Wængonguï quī, ante pāō ñoncæ ñoncæ cædōnānimpa. Incæte mǎnīi pāō wīi Dabiidi cænguï ìni incæ Dabii do cængantapa. Ayæ tömengä tōnō cægōnāni adobai godongāmæ cængadānimpa. ⁵ Ayæ, Wængonguï quī, ante nē godōnāni ìñömō Wængonguï oncōnē ñænæncōnē ìñömō ònōnæque nāni cæbai guēmanguïönæ ìñonte adobai cædāni incæte wentamō entawēnāmaï ònonque cæcædānimpa, ante Mōitee wodi wææ yewæmongacāimpa. Mīnitō ìñömō mäninō ante adāmaï inte bai ānewēmīnipa tōō, angantapa.

⁶ “Ayæ apænebo ēñēedāni. Mīnitō, Wængonguï oncō ñænæncō waa pōnī ongoncompa, ante ayōmīni edæ botō ñōwo mīnitō weca nē ongōmo guiquēnē wīi Wængonguï oncō bai ongōmo inte wīi ònōmoque ongōmopa. Wæætē edæ nāmā nō cædōmo inte botō ìñömō edæ godōmenque waa

pōnī ongōmo apa quēwēmīni. ⁷ Incæte, Wængonguī iīmaīnō ante apænecampa. ‘Wængonguī quī, āninque mīni iya tănō ante pōnōmenque waa adinque botō nē waadete mīni godō waa cædō ante godōmenque waa abopa,’ ante Wængonguī angampa. Īninque mīnitō iñōmō Wængonguī nānō angainō ante ēñēmīni inte bai iīnāni wentamō mongæñāmaī iñōnānite, Mīni pante wæquinque mănōmaī cæmīnīpa, ante apænte pīlnāmaī incædōmīnīpa. ⁸ Botō iñōmō Waobo nē ēñagāīmo iñōmō Tæiyæ Awēnē inōmo imopa. Īninque botō nē guēmanguiōnæ Awēnē inōmo inte edæ, Guēmanguiōnæ iñonte edæ æbānō cæquīi, ante adobo nē Ämo imopa,” ante Itota apænecacāīpa.

Nī cōmampoingä

(Mäadoco 3.1-6; Odoca 6.6-11)

⁹ Äninque wadæ godinque Itota iñōmō Wængonguī angä nāni ēñente yewæmongainta ate oodeoidi nāni odōmōincōnē go guiigacāīpa. ¹⁰ Māniñōmō nī cōmampoingä a ongongä adinque Paditeoidi guiquēnē, Itota wapiticæ cæcā ĩninque mōnō māo pīinte angæīpa, ante nē ānāni inte tōmengä ingante ānānitapa.

—Guēmanguiōnæ iñonte wacā waa bacæcāīpa, ante cæedāni, ante Wængonguī wææ angantawo.

¹¹ Ante Itota ingante āñōnānite tōmengä wæætē,

—Guēmanguiōnæ iñonte waocā tōmengä cæningä ontatodē goyæ guī adinque mīni waocabo imīni incæ æcāmē pædæ guīpote ænāmaī īmaingä. ¹² Cæningä ōnonganque iñongante waocā iñōmō wæmō pōnī ingampa, ante adinque

guēmanguiönæ i incæte waodäni beyæ cōwē waa cæcæimpa, ante ämo ëñëmaïminipa.

¹³ Äninqe nï cōmampoingä ingante wæætë,
—Pædæ pompobi, angä.

Ëñëninque tömengä pædæ gopodinqe æmæmpo bai waa empocä bacantapa. ¹⁴ Adinqe edæ Paditeoidi guiquënë wadæ godinqe, Æbänö cæte tömengä ingante wænömö wænguingäa, ante godongämæ pönëninque tedegadänimpa.

Codito æbänö cæquingä, ante Itaiya nänö apænegaïnö

¹⁵ Tömënanï, Wænongæimpa, ante pönente ted-
edäni wædinque Itota iñömö wadæ gocantapa.
Wadæ goyongä tæiyænäni tee empo godäni ate
wædinque tömengä godö cæcä ate nē wënæ wënæ
inte wæwëninäni tömänäni waa badänitapa. ¹⁶ Ayæ
nē waa badänäni inänite, Minitö, Botö æbodö ïmo,
ante mæo apænedämaï iedäni, ante wææ angan-
tapa. ¹⁷ Ìninqe Itaiya wodi Wængongui beyæ nē
apænecä iïmaïnö ante nänö yewæmongaïnö bai
iinqe cætimpä.

¹⁸ “Wængongui iïmaï ante apænecampa. Botö
ïmote nē cæquingä incæcäimpa, ante botö nē
apænte ænongä iñömö a ongongä aedäni.
Adocä botö nē waadedongä iñongante botö
tömengä ingante adinqe watapæ tobopa.
Botö Önówoca ingante da pönömo ænte ewocadinque
botö ïmo nē cæcä iñömö,
Botö nō cæte apænte ancæboimpa, ante tömengä
oodeoidi inämaï inäni inänite mæo
apænecæcäimpa.

19 Incæte tömengä wii wæætedö wææte
piincæcäimpa. Ogæ tededämaï incæcäimpa.

Waadäni taadö godingue tömengä dicæ Yæ yæ
ante tedecä ëñënäniyaa.

20 Cæwipa bede næænimpa wä tadämaï inäni
baï waocä wæwengä iñongante tömengä
adobaï në wæwengä ingante wido cädämaï
ingampa.

Ayæ gongapæncade cömencaçuï mini tente
tëemämoque go adingue pi ongömönämaï
inäni baï tömengä adobaï waocä wæntæye
bayongante tömengä ingante godö piinämaï
ingampa.

Adocä botö imote në cædongä ingaingä inte
tömengä në Awënë nänö baganca cöwë
nöingä ante apænte äninque cöwë waa
cæcæcäimpa.

21 Ayæ botö imote në cædongä në Awënë bacä
adingue wadäni oodeoidi inämaï inäni
incæ, Tömengä ëmöwo beyænque mönö
quëwengæimpa, ante pönencädänimpa,”

ante Itaiya wodi Wængonguï beyæ nänö
yewæmongainö baï Itota mönö Codito ñöwo ponte
waa cæcä ingampa.

*Wënë tönö cæcä imaingampa, ante wapiticæ
änänipa*

(Mäadoco 3.20-30; Odoca 11.14-23, 12.10)

22 Mäniñedë wacä wënë tönö quëwëongä inte
babetamongä babetadecä badingä iñongante
wadäni tömengä ingante ænte mämönäni pongä
adingue Itota godö cæcä ate tömengä awinca
adingue në tedecä bacantapa. 23 Cæcä waa bacä

adinque tömänäni, Æbänö cæcää, ante guiñente wædinque, “Awënë Dabii wodi pæingä wabänö ïmaingampa,” ante pönente wægadänimpa.

²⁴ Mänömaïnö ante wædäni ëñëninque Paditeoidi guiquënë, “Ïñæmpa wënæidi awënë Beedeboo tönö nē cæcä ïnongä inte Itota wënæidi ïnänite wido cæbaingampa,” ante tedewënänitapa.

²⁵ Wapiticæ tömënäni pönënö ante ëñente wædinque Itota tömënäni ïnänite, “Awënë odeye nempo quëwënäni ïñömö näëmæ wæætedö wæætë cædäni ïninque awënë odeye nänö ömædempote wæquinque tömënäni nämä ëwente cæbaïnänipa. Ayæ adocönë owocabo incæ adoyömö godongämæ quëwënnäni incæ näëmæ wæætedö wæætë cædäni ïninque tömënäni oncö woquinque näwæ gobaïnänipa. ²⁶ Ayæ Tatäna nempo quëwënäni ïñömö edæ näëmæ pïïninque wæætedö wæætë cædinque tömengä ingante wido cædäni ïninque Tatäna dicæ tömënäni awënë odeye ïmaingää.

²⁷ Mïnitö, Beedeboo tönö cædinque Itota wënæidi ïnänite wido cæcampa, ante tedewëmïnipa. Mänïnö mïni änewënö näwangä i bai mïnitö mïñæ nē godäni guiquënë æcänö tönö cæte wido cædänii. ïninque mïnitö mïñæ nē godäni incæ mïni änewënö beyænque ante näëmæ pïïninque mïnitö ïmïnite wæætë apænte äninque pïincædänimpa angüënë.

²⁸ Botö ïñömö Wængonguï Önöwoca tönö cæte wënæidi ïnänite wido cæbo apa änewëmïni. Mänömaï i ïninque botö Wængonguï Awënë Odeye inömo inte mïnitö weca do pömo aedäni,” ante Itota apænegacäimpa.

²⁹ Ayæ apænedinque tömengä, “Në tæï pïñængä

ingante wīi goto wīninqe waocä ædö cæte tōmengä oncönë guite mǣncoo ö ænguingää. Edæ nē ēacä ingante bæi ongonte goto winte ate pö guite ö ænāni bai botö iñömö wënæ inte nē bæi ongonte wido cæbo ïmopa,” angantapa.

³⁰ Ayæ, “Botö tönö æcänö wīi godongämæ cæcä iñömö tōmengä iñömö edæ Baa ante botö ïmote pīinte cæcä ingampa. Ayæ botö, Waodāni botö mīñæ poncædānimpā, ante cæyōmo waocä botö tönö wīi cæcä iñömö tōmengä wæætē botö mīñæ poncæ cæyōnānite tatodongä wadæ godānipa,” ante apænecantapa.

³¹ Ayæ, “İninqe apænebo ēñēedāni, angantapa. Mīni waocabo wënæ wënæ cæmīni incæ Mæmpo Wængonguī ingantedö ante babæ ante godö wīwa ämīni incæte Wængonguī wæætē tōmānö beyæ pönö ñimpo cæcä beyænque quēwencæmīnimpā. Wæætē edæ Wængonguī Öñowoca ingante babæ ante godö wīwa ämīni İninqe Wængonguī mänīnö ante cōwē ñimpo cædāmaī incæcäimpā. ³² Ayæ botö Waobo ēñagaīmo iñömote botö ïmotedö ante waocä pīininqe adodeque angä incæte Wængonguī godö ñimpo cæcä ate quēwencæcäimpā. Wæætē botö Tæiyæ Waēmö Öñowoca ingantedö ante æcänö pīininqe babæ äna guiquēnē tōmengä inguipoga nānö quēwengāñedē incæ wænte ate nānö goyedē incæ Wængonguī tōmengä nānö wënæ wënæ änīnö ante cōwē ñimpo cædāmaī incæcäimpā,” ante Itota apænegacäimpā.

*Awæ æbänö iwæ, ante tōmenca bete ēñengæimpā,
ante
(Odoca 6.43-45)*

³³ Ayæ waomö mönö cædinö ante awæ incate bai impa, ante odömoncæte ante Itota iimaï ante apænegacäimpa. “Awæ æbänö iwæ, ante ëñencæte ante mönö tömenca tä pete bete ëñengæimpa. Awæ waiwæ iwæ ïninqe tömenca wainca incaquiwæ impa. Wæætë awæ baawæ iwæ ïninqe edæ tömenca baaca incaquiwæ iwæmpa, ante ëñengæimpa. ³⁴ Mïmönë mönö pönëmämo eyede tate bai tao godedinqe mönö mänimämoque ante pönëninque tedemompa. ïninqe mïnitö tæntæ pæimïni bai imïni iñömö wiwa cæte quëwëmïni inte mïnitö ædö cæte waa ante apænequimïni. ³⁵ Ayæ waa pönï mäincoo da wente ate tadonte ænäni bai cædinque në waa cæcä iñömö mïmönë waa pönï nänö entawëninö ante pönëninque waa pönï tedete waa cæcampa. Në wiwa cæcä guiquënë mïmönë wiwa nänö entawëninö ante pönëninque wiwa tedete wënæ wënæ cæcampa.”

³⁶ “Edæ apænebo ëñëedäni. Wængonguï tömengä nänö apænte angüönæ iñonte, Mänïne quïnante önonque tedebitawo, ante angä ëñëninque mïni waocabo edonque apænequënëmïni imïnipa. ³⁷ ïninqe mïni tedepämo tömämämo ante Wængonguï apænte äninque edæ pancamïniya imïnite ñimpo cædinque edæ pancamïniya imïnite, Mïni panguinque tedewëmïnipa, ancæcäimpa,” ante Itota apænegacäimpa.

*Mä cæte odömömi amönïe, ante änänipa
(Mäadoco 8.11-12; Odoca 11.29-32)*

³⁸ Apænecä ëñëninque në odömönäni tönö Padi-teoidi pancadäniya Itota ingante apænedinqe,

—Awënë nē Odömömi ëñëmi. Pönencädänimpa, ante mä cæte bitö odömönö ante mönitö aïnente wæmönipa.

³⁹ Äñönäni Itota wæætë,

—Mïni nē wïwa cæcabo inte Wængonguï ingante ëmö cæte pangote bai mïni wadæ godincabo iñömö mïnitö, Mä cæte odömömi adinque pönëmaïmönipa, ante ancaa ämïni awædö. Näwangä ämo ëñëedäni. Ñöwomïni imïnite mä cæte odömönämaï ingäïmpa. Cönäö wodi beyæ nänö cægäinö ante edæ mäninque mïni aquinque cæcäïmpa änewëmïni. ⁴⁰ Mëönaa go adoönæque iñonte gäyæ cæncadë Cönäö wodi nänö ongongaï bai edæ botö adobaï Waobo ëñagaïmo inte edæ mëönaa go adoönæque adopoönæ wao wodido ongoncæboïmpa. ⁴¹ Cönäö wodi Wængonguï beyæ apænecä ëñëninque Nïnebaidi wënæ wënæ nänï cægäinö ante ñimpo cædinque Wængonguï gämænö pongadänimpa. Cönäö wodi wædangä iñongante botö nē ñænæmo inte nö ante apænebo ëñëninque mïnitö wæætë ëñënämaï imïnipa. Ìninque Nïnebaidi Wængonguï gämænö nē pongaïnäni incæ Wængonguï nē apænte angä weca pöninque mïni ñöwo quëwencabo tönö godongämæ gongænte ongöninque, Mïni panguinque ëñënämaï ingamïnipa töö, ante apænte pïinänidö angüënë.

⁴² “Ayæ adobaï betamonca gämænö ömæ awënë onquiýängä iñömö awënë Tadömöö wodi nanguï ëñente nänö apænedö ante ëñencæte ante doönæ quëwëninque pongacäïmpa. Tadömöö wædænque ëñengä iñongante botö godömenque nanguï ëñëmo inte mïnitö weca ongöñömote mïnitö iñæmpa wïi

ēñēmīnīpa tōō. Īnīnque mānīngā onquiyængā incæ Wængonguī nē apænte angā weca pōnīnque mīnī ñōwo quēwencabo tōnō godongāmæ ongōnīnque, Mīnī panguīnque ēñēnāmaī ingamīnīmpa tōō, ante apænte pīincæcāīmpa,” ante Itota apænegacāīmpa.

Wēncæ waodē owote godīngā inte adodō pongampa, ante

(Odoca 11.24-26)

⁴³ Ayæ apænedīnque Itota īīmaī ante apænecantapa. “Waocā baōnē owote ate tao godīnque wēnæ īñōmō edæ, Quīngānō baōnē go guīīdīnque edæ guēmante quēwenguīmoo, ante dīquī dīquī mīnte ayongā ōnōmæca to amīnte ī ate wædīnque edæ, ⁴⁴ ‘Botō tao godīncōnē adodō go guīīte quēwencæboīmpa,’ ante pōnēnīnque adodō pongampa. Ponte ayongā waocā ōnonganque bayongante wacā ōnōwoca tōmēngāa owodāmaī īngā adīnque wēnæ wæætē, Æ waocā botō owodīncō baī īnongā inte ñōwo ōnonconque baī wadæ ñēmænte māīncoo cabo tē gæte baī ōmæwocacā īngā abopa. ⁴⁵ Ante adīnque tōmēngā wæætē godīnque wēnæīdī godōmenque wīwa cædānī tīæte ganca mānīmpodānī īnānīte ænte pongampa. Tōmēnānī tōmānānī waocā baōnē godongāmæ pō guīīte owodānī ate waocā īñōmō wēnæ yewænīnque godōmenque wæwengampa. Ñōwomīnī guīquēnē wīwa mīnī cæcabo adobaī bate wæwencæmīnīmpa,” ante Itota apænegacāīmpa.

Itota badā tōnō tōmēngā biwīdī

(Mäadoca 3.31-35; Odoca 8.19-21)

⁴⁶ Itota oncōnē a ongōnīnque nanguī īnānī īnānīte apæneyongā tōmēngā nānō biwīdī tōnō tōmēngā

wäänä tömengä ingante bee tente apænecæte ante oncodo ponte a ongönäni. ⁴⁷ Adinque wacä añecæ ponte apænecantapa.

—Bitö badä bitö biwīdi bitö ĩmite apænecæte ante oncodo ponte yabæque ongönänipa cæbii.

⁴⁸ Añongante Itota wæætē,

—Botö badä ædänö ĩnäa ante ämoo. Ayæ botö biwīdi ædänidö ĩnānii ante ämoo, ante pönēmīnii.

⁴⁹ Äninqe, Itota tömengä mīñæ nē godāni gāmænö oo cæmōninque,

—Īñāni ĩñömö botö badäidi botö biwīdi ĩñönāni ĩnānipa, ante mänömainö ämo abaĩmīnipa. ⁵⁰ Mönö Mæmpo öönædē nē quēwengä nänö änö bai ēñente æcānō cæte quēwēna māningä edæ botö biwī ingampa. Māningä botö biwinque ingampa. Māñinā botö badä ĩnampa, ante pönencæboimpa, ante Itota apænegacäimpa.

13

Waocä nänö quiyadö ante odömonte apænecampa

(Mäadoco 4.1-9; Odoca 8.4-8)

¹ Mäñiönæ edæ Itota oncodo tao godinque gäwapæ wedeca godinque tæ contagacäimpa.

² Tömengä nänö tæ contate ongöñömö nanguĩ ĩñāni tömäo goto ponte ongönāni adinque tömengä wæætē wipodē go guite tæ contate wäi wocænte owoyongä tömēñāni ayæ gäwapæ yæwedecaque ömaaque ongönānitapa. ³ Ayæ ömaaque ongönāni ĩñānite apænedinque tömengä, Wængonguĩ Awēñē nempo quēwēninque æbänö cæquĩ, ante ēñencæmīnimpa, ante botö ĩmæca quēwēñāni nāni cædönö ante odömonte apænebo ēñēedāni.

Äninqe Itota nanguï apænecantapa.
 “Waocä nē quiyacä iñömö quiyacæ gocampa.
 4 Gote quiyayongä pancamonga taadö iñömö
 wææmompä. Taadö wæænte eyepodimö
 öñöñonte ayamöidi pöninque dobæ ade cænänipa.
 5 Pancamonga guiquënë dicamontaa onguipoi
 woyedömö iñömö eyepote wææmpä. Onguipoi
 woyedömö öñömö inte pæquinämaï quingæ tä
 bocate pædinque æmonga æipa. 6 Edæ guingo icate
 æmæwo näñe wæmpä. İninqe oguimento yæyæmë
 guiwadämaï inte cöñe bawadämaï iñonte nænque
 ti näwäñö wänä cacadinque edæ guingo icate
 näñe wæmpä. 7 Pancamonga guiquënë ömentacodë
 nänö eyepodimö iñömö pæquinämaï tä bocate
 gä æiyonte ömentacoo pö incootonque ganta
 cæca ate näñe wæmpä. Wampo incapa pæquiï.
 8 Waëmonguipoga quiyadimö guiquënë tä bocate
 waa pædinque tömëmö nanguï pöni incapa. Incate
 pancawæncaa tiëë ganca, pancawæncaa tetenta
 ganca, pancawæncaa todëinta ganca mänimpomö
 incapa. Quiyacä nänö quiyadö ante edæ botö
 mäninque ante apænebopa. 9 Ëamonca ongonde
 ëñeedäni,” ante Itota apænegacäimpa.

*Önömoncaque ëñente pönënëmaï inänipa, ante
 (Mäadoco 4.10-12; Odoca 8.9-10)*

10 Ayæ tömengä miñæ nē godäni tömengä weca
 ponte apænedinque, Itota ëñëmi. Bitö tömënëni
 inänite inguipoga quëwënëni nani cæinö ante
 odömöninque quinänte mäninque ante odömönte
 apænebitawo.

11 Äñönänite Itota, “Öönädë Awënë Odeye
 nempo æbänö quëwenguï, ante mini waocabo

wēēnēñedē mīni ēñēnāmaī ingainō ante botō
 ñōwo mīnitō imīnite pōnō edonque apænebo
 ate mīnitō adomīnique nē ēñēmīni bamīnipa.
 Wæætē tōmēnāni inānite guiquēnē botō mānīnō
 ante godō apænedāmaī imopa. ¹² Edæ nē ēacā
 ingante godōnāni nānō godōmenque æī bai botō
 nē ēñengā ingante godō apænebo ate tōmengā
 godōmenque waa pōnī ēñente bacæcāimpa. Wæætē
 nē ōmæpocā inongā ingante wædænque nānō ēadi
 incæ ō ænāni bai nē ēñēnāmaī ingā guiquēnē
 adobaī wædænque nānō ēñēnō incæ ō ænte bai
 ēwente bai baquīnō anguēnē. ¹³ Incæte edæ

awincaque adinque nē adāmaī ināni inte tōmēnāni
 ōnōmoncaque ēñēninque nē ēñēnāmaī ināni inte
 pōnēnāmaī inānipa. Īninque botō, Wængonguī
 Awēnē nempo æbānō quēwenguī, ante ēñēnāmaī
 incædānīmpa, ante cædinque imæca quēwēnāni nāni
 cæīnonque ante odōmonte apænebopa, angantapa.

¹⁴ Edæ Wængonguī beyæ apænedinque Itaiya
 wodi īmaī ante nānō yewæmongainō bai ñōwo
 quēwēnāni incæ īinque cædānipa.

‘Nāwangā ēñencæte ante cædinque mīnitō
 ōnōmoncaque ēñēninque pōnēnāmaī imīni
 inte ēñēnāmaī incæmīnīmpa.

Nāwangā acæte ante cædinque mīnitō awincaque
 adinque wæætē pōnēnāmaī imīni inte
 adāmaī incæmīnīmpa.

¹⁵ Mānīnāni, Wīī aīnēwædō, ante awinca mōnæ
 guimonte bai cædinque,

Önōmonca wīī ēñēīnēwædō, ante tee mōmoncate bai
 cædinque,

Mīmōnē wīī pōnēīnēwædō, ante mīmō ōmædē ināni
 inānipa.

Wii mänömaï i bai tömënäni awinca adinque
 önömonca ëñëninque mïmönë pönencædönänimpa.
 Ayæ tömënäni nani waa baquinque edæ
 dadi ëmæninque botö gämænö poncædönänimpa.
 Ante Itaiya wodi nänö angainö bai iinque cætimpa,”
 ante Itota apænegacäimpa.

¹⁶ Ante Itota tömengä mïñæ në godäni inänite
 apænecantapa. “Minitö guiquënë awinca do ad-
 inque önömonca do ëñëninque mïni toquinque
 impa. ¹⁷ Näwangä ämopa. Wængongui beyæ në
 apænegaïnäni tönö në nö cægäinäni tönö ñowo mïni
 adö ante nanguï äinente wædäni incæte adämaï
 ingadänimpa. Ayæ mïni ñowo ëñënö ante nanguï
 ëñëinente wædäni incæte ëñënämaï ingadänimpa,”
 ante Itota apænegacäimpa.

*Quiyacä nänö cædö ante pönente iïmaï impa
 (Mäadoco 4.13-20; Odoca 8.11-15)*

¹⁸ Itota ayæ tömënäni inänite godömenque
 apænecantapa. “Mänii quiyacä nänö quiyainö
 ante apænedinque botö, Wængongui Awënë
 ingante æbänö ëñenguïi, ante odömoncæte ante
 apæneyömo mïnitö ëamonca ongonte ëñëedäni,
 angantapa. ¹⁹ Awënë Wængongui Odeye nempo
 æbänö cæte quëwenguïi, ante mönö apænedö
 ante önömoncaque ëñëninque waocä mïmöno
 pönënämaï ingä iinque tömengä mïmöno nänö
 ëñëninö incæ wënæ në wiwa cæcä inongä inte pö ö
 ængampa. Mäningä në pönënämaï ingä inömö taadö
 wedeca eyepodimö bai ingampa. ²⁰ Woyedömö
 dicamontaa eyepodimö bai ingä guiquënë
 tömengä Wængongui nänö apænedö ëñëninque
 quingæ Ao ante watapæ tocampa. ²¹ Ayæ ate

adocä incæ tömëmö woyedömö bai ouguimento
yæyæmë guiwadämaï bai ingä inte wantæ iñö
quëwengampa. Wængongui nänö apænedö beyæ
piinäni wæyongä tömengä ingante wënæ wënæ
cæcæte ante togænäni ate wædinque tömengä
guiñente wædinque edæ ëmö cæte gocampa,”
angantapa.

²² Ayæ, “Ömentacodë wæænte pædimö bai
ingä guiquënë tömengä ëñëninque godömenque
quëwëñongä inguipoga quëwente quïëmë
beyænque mönö wæpämo pöninque ayæ, Mäincoo
beyænque toquïmo, ante nänï oda cæte wæwëmämo
pöninque ömentacoo ñancate cæ bai cæyonte
Wængongui nänö apænedinö incæ incadämaï bai
bapa. ²³ Onguipoga wainguipoga quiyadimö
bai ingä guiquënë tömengä Wængongui nänö
apænedö ëñente wede pönëninque edæ tömëwæ
incate bai Wængongui beyæ nanguï cæcampa.
Pancadäniya edæ tiëë ganca incate bai nanguï
cædänipa. Wadäni guiquënë tetenta ganca incate
bai cædänipa. Ayæ wadäni todëinta ganca incate
bai cædänipa,” ante Itota apænecä ëñënanitapa.

*Wäimö tönö ömentacoo quiyate pæmö ante
odömongampa*

²⁴ Ayæ wæætë inguipoga quëwënäni nänï
cæinö ante odömöninque Itota godömenque
apænegacäïmpa. “Öönædë Awënë Odeye iñömö
gönea tömëmö wäimö në quiyacä bai ingampa.
²⁵ Tömengä quiyate gocä ate waodäni mö ñöñöñäni
wacä në piinte cædongä inte wæætë tömengä
nänö quiyadiñömö awëmö ponte, Ömentacoo
pæcæïmpa, ante adoyömö pönö ni quiyate wadæ

gocä. ²⁶ Ate waïmō tănä nă bocate waïwæ pædinque tōmēmō incayō adoyōmō tæcæguedē ömentacoo pæ. ²⁷ Adinque nē cædāni guiquēnē nē ēacā weca pōninque, ‘Awēnē, bitō gōnea quiyadiñōmō tōmēmō waïmō mīnāmaï ïmitawo. Ædōnō ponte ömentacoo adoyōmō pæ, ante wæmōnīpa.’ ²⁸ Ante añōnāni, ‘Wa. Mōnō pīinte ānongā cæbaingampa. Wabānō ïi.’ Ante pōnēñongā tōmēnāni, ‘Īninque bitō āmi godinque abæ wiquīmōni, āmitawo.’ ²⁹ Ānāni ēñēninque nē ēacā wæætē edæ, ‘Īñæmpa mănōmaï cæmīni ĩninque waïwæ tōnō ömentacoo guēa abæ wite babaimpa. ³⁰ Īninque mīnitō ñōwo edæ ömæ widāmaï inte to amīña peganca ee amīni guēa pæcæimpa. Amīñayedē edæ nē pedāni ĩnānite botō, Ömentacoo tāno tē gæte topo cæte iya tāninque tōmēmō waïmō guiquēnē tā pete māmō ñōnōedāni, ancæboimpa,’ ante nē ēacā apænecampa.” Mănōmainō ante odōmoncæte ante Itota apænegacäimpa.

*Möotatamō guidīmō ante odōmonte apænecampa
(Mäadoco 4.30-32; Odoca 13.18-19)*

³¹ Ayæ wæætē inguipoga mōnō adō ante odōmōninque Itota godōmenque apænedinque, “Wacā möotatamō tōmēmō ænte māo tōmēmōncodē quiyacā bocate pæ amīnitawo. Mānimō guidīmō inte ñænæ pæ bai Wængonguī Awēnē Odeye nempo mīni quēwencabo ĩñōmō adobaï yebænte pæpa. ³² Edæ möotatamō mīni ænte quiyamō guidīmō pōnī ĩ bai wamō mīni quiyamō adomonque incæ adobaï guiyāmō pōnī ĩ ĩñōmō edæ dæ ampa. Incæte möotatamō ĩñōmō tā bocate pædinque möotatawæ edæ ocāñequi doyæ

pæwæ bapa. Wīi tōmāā ocāñequi mīni quiyadiwæ
 bai edæ ocāa ināmaī inte mōotatawæ iñōmō edæ
 ñænæ awæ i adinque ayamōidi ponte awænēmæ
 ongönānīpa. Mōotatamō guidīmō incæ mānōmaī pæ
 bai Wængonguī Awēnē nempo quēwēnāni iñōmō
 wædænque inīnāni incæ nanguī yebænguīnāni
 inānīpa,” ante odömōninque Itota apænegacāimpa.

*Päo yedæ æmpoquī da wenguī ante odōmonte
 apænecā*

(Odoca 13.20-21)

³³ Ayæ wæætē inguipoga quēwēnāni nāni cæinō
 ante odömōninque Itota godōmenque iīmaī ante
 apænecantapa. “Päo yedæ æmpocæimpa, ante
 onquiyængā ñænængade tee manguincade ænte
 tee māninque ædīna nāni āmō ænte mempoga go
 adopoque da wēninque ayæ yedæ æmpoquī ænte
 pōnō da wēninque wempo wempo ædæmō cædengā
 ate pāōmo yedæ æmpote tōmāo nāāmænta bapa.
 Yedæ æmpote ate pāōmo tōmāo nāāmænta ba bai
 öönædē Awēnē Odeye nempo mīni quēwēncabo
 iñōmō tōmāmīni nō ēñente bamīnīpa,” ante
 odömōninque Itota apænegacāimpa.

*Inguipoga nāni cæi bai impa, ante Itota
 odōmongampa*

(Mäadoco 4.33-34)

³⁴ Nanguī ināni māniñōmō ongönāni iñönānite
 Itota inguipoga quēwēnāni nāni cæinō
 ante odömōninque māninque ante tōmēnāni
 inānite apænecantapa. ³⁵ Edæ Wængonguī
 beyæ nē apænegaingā iīmaīnō ante doyedē
 apænegacāimpa.

“Wængongui æbänö cæcää, ante botö inguipoga
quëwënäni nāni cæinö ante odömöninque
botö iñæ ænete apænegacæboimpa.

Wængongui nänö badongaiñedë ayæ godömenque
ñöwo ganca

nänö wë wodonte ëñengainö ante botö ñöwo
apænegacæboimpa,”

ante docä nänö angainö bai ñöwo iñömö iinque
cæquinque Itota odömonte apænegacæimpa.

Ömentacoo ante iñmaï ante impa

³⁶ Ayæ nanguï iñäni iñänite ëmö cæte godinque
Itota oncönë pö guicä adinque tömengä miñæ në
godäni guiquënë tömengä ingante mämö änänitapa.
Gönea ömentacoo quiyadincoo ante apænedinque
bitö æbänö ante odömoncæte ante apænebi. Edæ
edonque apænebi ëñëmönie.

³⁷ Äñönänite tömengä, “Tömëmö waimö në
quiyadingä botö äningä iñömö botö Waobo
ëñagaïmo inte mäningä bai imopa. ³⁸ Gönea botö
änïñömö bai iinguipo impa. Tömëmö waimö botö
änïmö bai iñäni guiquënë Awënë Odeye ingante
nāni ëñencabo iñänipa. Ömentacoo botö änincoo bai
iñäni guiquënë wënæ inte në ëñënäni iñönäni ³⁹ në
pïinte quiyacä botö äningä bai iñömö edæ wënæidi
awënë ingampa. Amiña bai guiquënë inguipoga
iinque bayedë ingæimpa. Ayæ amiña tä pete bai
cädäni guiquënë Wængongui anquedoidi iñänipa.”

⁴⁰ “Iinque edæ nāni amiña bayedë ömentacoo
të gæte topo cæte nāni iya täi bai edæ adobai
iinque bayedë baquinö angüënë. ⁴¹ Mäniñedë edæ
Waobo ëñagaïmo inte botö anquedoidi iñänite ämo
pöninque tömënäni gönea iñömö ömentacoo të gæte

baī cæcædānimpā. Botō nempo quēwēnāni pan-
cadāniya oda cæte ēñēnāmaī cædānīpa. Īnīnque, Oda
cæcædānimpā, ante nē cædāni tōnō nē ēñēnāmaī
cædāni tōnō tōmānāni ĩnānite botō anquedoidi
īñōmō abæ wite baī tē gæte mǎo, ⁴² gongapamō
nāni āmogate Ca ca wæyōmō wido cæcædānimpā.
⁴³ Māniñedē edæ nē nō entawēmīni guiquēnē mōnō
Mæmpo Awēnē Odeye īñongā tōmengā nempo
nē quēwēmīni īñōmō edæ nænque tamō guīnæ
gongæ baī adobaī guīnæ edæ gongæncæmīnimpā.
Ēamonca ongonte ēñēedāni,” ante Itota angacāimpā.

Waëmoncoo wē wodonte māincoo, ante

⁴⁴ Godōmenque odōmōninque Itota īīmaīnō ante
apænecantapa. “Öönædē Awēnē Odeye nempo
mīni quēwencabo īñōmō waëmoncoo onguipodē
ææ wote nāni wē wodonte mānincoo baī impā.
Waocā gote mānincoo adīnque adodō ææ wote
æninque wayōmō wē wodongampa. Wodonte
ate tōmengā watapæ todīnque tōmengā ēadincoo
tōmancoo godonte eyepæ æninque tōmengā
waëmoncoo nānō wē wodōnīmæ æncæte ante ōmæ
nē ēadingā weca do godīnque mānīmæ tōmāmæ
beyæ ante edæ eyepæ pædæ godōninque ængampa.
Waocā mǎnōmaī tōmengā ēadincoo tōmancoo nānō
godōni baī cædīnque öönædē Awēnē Odeye īñōmō,
Botō nempo quēwencæmīnimpā, ante tōmengā
Wēñægā ingante eyepæ godōninque inguipoga
tōmǎo quēwēnāni ĩnānite ængacāimpā,” ante Itota
apænecāimpā.

Wamō adomonque pōni waēmō imō ante

⁴⁵ Ayæ godōmenque, “Öönædē Awēnē Odeye
nempo guīcæte ante cæcā īñōmō wamoncoo

pededamö nāni ämoncoo godonte æncæte ante nē diqui diqui mingä bai ingampa. ⁴⁶ Ìninqe wamö pededamö nānō æñnēnimö adomonque waēmö pōnī ī ate tæcæ adinque waocä wadæ gote tōmengä nānō ēadincoo tōmancoo godonte eyepæ æninqe wæætē mänimö wamö incæ godonte ængampa,” ante Itota odömonte apænegacäimpa.

Dicamöñæ ante odömonte Itota apænecampa

⁴⁷ “Ayæ wæætē edæ, Öönædē Awënë Odeye ïñömö edæ dicamöñæ gäwapæ nāni dadöi bai tōmää gæyæidi ænte bai cæcampa.

⁴⁸ Dicamöñæ eyede dadöninque yæwedeca wëä manta cönöninque tæ contate apænte adinque, Nāwäaquiringä ī, adinque ö æ otodē da wëninque, Baacä ī, adinque wido cädäni bai Wængongui Awënë adobai cæquiringänö anguënë. ⁴⁹ Edæ ïninqe bayedē Wængongui anquedoidi pöninque nē nō cädäni ïnänite apænte æninqe nē wiwa cädäni ïnänite adinque nänënë gönongä ⁵⁰ ongöñönänite gongapamö edæ guitodongä guiicädänimpa. Tömēnāni edæ mänïñömö guiite ongöninque ämogate wædinque Ca ca wæcädänimpa,” ante Itota odömonte apænegacäimpa.

Waëmoncoo incæ müincoo tönö pedæncoo ante

⁵¹ Mäninö ante ïninqe odömonte apænedinque Itota tömēnāni ïnänite,

—Botö odömonte apænedö tömänö ante edonque ëñēmīnitawo.

Äñongante,

—Ao ëñëntamönipa.

⁵² Ante apænedäni ëñëninque tōmengä apænecantapa.

—İnıne æcänö, Öönædë Awënë Odeye æbänö cæcää, ante ædæmö ëñëninque nê odömonte apæneda i tõmengä iñömö waëmoncoo nê da wente mangä bai adobai inongä inte Wængongui nänö änö ante entawengä ingampa. Ayæ edæ nê eacä nänö da wënincade wi ænedinque miincoo tönö pedæncoo tadonte odömongä bai nê odömonte apænecä iñömö adobai cæcampa. Edæ doyedë nänö ëñënö incæ ñöwo nänö ëñënö incæ mimönë waa pönı nänö entawënö ante edonque odömonte apænecampa, ante Itota mäninque ante idæwaa apænegacäimpa.

*Näatadeta iñömö ponte Itota apænecampa
(Mäadoco 6.1-6; Odoca 4.16-30)*

⁵³ Wængongui Awënë æbänö cæcää, ante odömoncæte ante imæca quëwënäni nani cæinö ante nänö odömoninö tõmänö ante inque apænedinque Itota wadæ gocantapa. ⁵⁴ Tömengä nänö pægaiñömö ponte tõmënäni odömöincönë pö guidinque mäniñömö quëwënäni inänite odömonte apænecantapa. Eñëninque tõmënäni ancai guiñëninque,

—İngä iñæmpa, æbänö cæte nangui ëñengä ingää, änänitapa. Tömengä edæ æbänö cæte tæi piñëninque bamönengæ cæcää, ante ëñencæte ante wæmönipa. ⁵⁵ İngä iñæmpa awæmpa nê timöwengä wengä imaingä inte bamönengæ mänömai cæcampa, ante awædö. Tömengä wäänä emöwo Mäadiya ingampa, ante awædö. Tömengä biwiidi önönänique Tantiago tönö Ootee, Timönö tönö Codaa inämai inänitawogaa. ⁵⁶ Tömengä biwinqueidi mönitö tönö tõmänäni ongönäni

aedäni. Īninqe tōmengä wæætē æbänō cæte nanguī ēñengä badinqe edæ nanguī cæcää.

⁵⁷ Ante pōnente wædinque tōmēnāni tōmengä beyæ ante pīinte badānitapa. Pīinte badāni adinqe Itota tōmēnāni ĩnānite angantapa.

—Īñæmpa Wængonguī beyæ nē apænecä ĩñömō tōmengä tōmāmæ gote apæneyongante tōmengä ingante waa adānipa. Wæætē tōmengä nänō pægaiñömō pōninqe oncōnē pō guite apæneyongä edæ mǎniñōmonque tōmengä ingante wiwa adānipa tōō, ante apænegacäimpa.

⁵⁸ Incæte, Pōnēnāmaī ĩñōnānite botō ædō cæte nanguī mā cæquīmoo, ante pōnente wædinque tōmengä tōmēnāni weca edæ wædænque pōni cægacäimpa.

14

*Wäō æpænē nē guidōnongä wængampa
(Mäadoco 6.14-29; Odoca 9.7-9)*

¹ Tōmānāni mǎniñedē, Itota æbänō cæcää, ante māo ānāni ēñēninqe pancabaa awēnē Edode do ēñengacäimpa. ² Tōmengä ĩñömō tōmengä ingante nē cædāni ĩnānite apænecantapa. “Wäō wodi æpænē nē guidōningä incæ ĩngä Itota ĩñömō adocä inte a ongongä awædō. Tōmengä do wænte ñāni òmæmōninqe pongampa tōō. Mǎniñō beyænque tōmengä tǎi pīñænte entawēnongä inte nē nanguī cæcä ingampa,” ante awædō, angantapa.

³ Wäō wodi ĩñömō ĩmaī wængacäimpa. Do ĩñedē awēnē Edode ĩñömō tōmengä biwi Pedipe manguīwēningä Ædodiya ingante ò ænte mōningä ĩnongäimpa. Mǎningä Ædodiya Wäō ingante pīngä beyænque Edode ĩñömō Wäō ingante bæi ongonte

goti winte tee mönedongäimpa. ⁴ Edæ Wäö iñömö nänö caate wænguinque Edode ingante iimainö ante do wææ äningä inongäimpa. “Edode eñëmi, bitö Wængongui nänö angainö bai eñënamai inte edæ mäningä onquiyængä ingante manguiwëmipa töö,” ante cöwë wææ äningä inongäimpa.

⁵ Angä eñente püinque Edode, Wäö ingante botö æbänö cæte wænonguimo, ante cædongäimpa. Incæte tömänäni, Wængongui beyæ nē apænedongä Wäö ingampa, ante tededäni eñëningä inte Edode, Botö imote püinäni wæcæ wæ, ante guñente wædinque Wäö ingante wænönämaï inte ata cæpodongäimpa. ⁶ Incæte Edode nänö eñagaïönæ iinque bayö wadäni ponte godongämæ bete ayönäni edæ Ædodiya wengä baquecä tode pete äwacä adinque Edode wæætë nanguï todongäimpa. ⁷ İinque tömengä, Wængongui ayongä näwangä ämopa, ante baquecä ingante änongäimpa. Waa pönï bitö tode pete äwadi beyæ bitö quiëmë ante æinente ämi adinque botö bitö änö ante cöwë pönömo æncæbiimpa, änongäimpa. ⁸ Angä eñëninque baquecä wæætë wäänä weca gote, Æbänö anguïmoo, ante äñongä wäänä guiquënë, İimai äe, angä eñëninque baquecä wæætë Edode ingante,

—İimai pönö cæbi æmoe. Wäö æpænë guidönongä ingante wangö tamencate tömengä ocabo iñi coyomënætaca cö cæte ænte mämö pædæ pönömi æmoe.

⁹ Angä eñente wædinque awënë odeye iñömö, Æ eñente awædö. Quinö ñowo cæquïmoo, ante nanguï wædongäimpa. Incæte godongämæ

becönäni eñeñönänite, Wængongui ayongä cöwë godoncæboimpa, ante nē äningä inte nē wænongä ingante tömengä, Baquecä nänö äninö bai cæedäni, änongäimpa. ¹⁰ Angä eñëninque nē wænongä tee möneincönë go guiidinqe edæ Wäö ingante mao bæi ongöninque wangö tomencadongäimpa. ¹¹ Ayæ Wäö ocabo ini coyomënætaca cö cædinque baquecä weca ænte mämö pædæ pönönäni æninque baquecä wæætë wäänä inante godongä ænönäimpa.

¹² Ayæ Wäö wodi tömengä miñæ nē godinäni pöninque tömengä baö ini ænte mao daga wëninque wæætë Itota weca pöninque, Wäö wodi mänömaï wængä wæmönipa, ante tömengä ingante apænegadänimpa.

*5.000 ganca inäni inänite Itota godongä cænänipa
(Mäadoco 6.30-44; Odoca 9.10-17; Wäö 6.1-14)*

¹³ Wäö wodi do wængäimpa, ante apænedäni eñente wædinque Itota wæætë edæ, Önomæca gocæboimpa, ante wipodë gui contate wogaa go-cantapa. Gocä ate, Mäniñömö gocæ cæcampa, ante tededäni eñëninque tæiyænäni tömënäni nani quëwëñömö wacönë ta wacönë ta ömaaque oo pænta täno gote mæ ongönänitapa. ¹⁴ Itota iñömö wipodë wogaa pö ti wæænte ayongä nanguï inäni dobæ ponte mæ ongönäni adinqe, Æbänö cæte quëwenguinänii, ante tömënäni tönö godongämæ wæte bai pönengantapa. Ayæ daicawo gawænäni inänite godö cæcä ate waa badänitapa. ¹⁵ Gäwadecæ bayö tömengä miñæ nē godäni tömengä weca pöninque,

—Nöwo wëmö bacæ cæpa cæbii, änänitapa. Ayæ, Önomæca incæ cænguï dæ ä adinque bitö godongämæ ongönäni inänite ämi waodäni quëwëñömö gote cænguï godonte ænte cæncædänimpa.

¹⁶ Äñönänite Itota,

—Goquïnäni, ante quïnante ämïnii. Mïnitö wæætë godömïni cæncædänimpa, ämopa.

¹⁷ Äñongante,

—Îñæmpa pãö önompo æmæmpoque gæyæ mæa pönï i. Cænguï nææmönipa diyæ godömöni cænguïnäni.

¹⁸ Ante wææ äñönäni Itota iñömö,

—Mänimpodänique nææmïni incæ ænte mämö pædæ pönömïni æmoedäni, angantapa.

¹⁹ Ayæ godongämæ mæ ongönäni inänite angä gaguïmäa tæ contadäni ate tömengä pãö önompo æmæmpoque gæyæ mæa æninque öönædë inö æmö adinque, Wængonguï, bitö waa pönömi ænte cæmönipa. Ante apænedinque pãö pä æ pä cædinque tömengä mïñæ nê godäni inänite pædæ pönongä æninque tömënäni wæætë godömenque tömänäni inänite di mæñæ di mæñæ cædäni ænte cænänitapa. ²⁰ Mänömaï pönö cæcä æninque tömänäni tömo pönï cænänitapa. Cænte ate edæ tömënäni ao mæ ao mæ nänï ñönöni ee öñoncoo pædæ wææmpo ö æ da da wente æninque tömengä mïñæ nê godäni iñömö otodë önompo tipæmpoga go mentodëa cænguï eyede da wënäni contagatimpa. ²¹ Nê cænäni iñömö edæ onguïñænänique incæ tinco mïido ganca mänimpodäni iñönäni onquiyænäni tönö nänï

wencabo tönö godömenque nanguï inäni inte cængadänimpa.

*Itota æpæ yædopæno dao dao gocampa
(Mäadoco 6.45-52; Wäö 6.16-21)*

²² Tömänäni iinque cænäni ate Itota tömengä miñæ në godänique inänite do angantapa. Minitö täno wipodë guï contate æmæ wedeca tao goyömïni botö wæætë godongämæ ongönäni inänite ämo godäni ate ayæ poncæboimpa. ²³ Angä Ao ante tao goyönäni tömengä wæætë wadäni inänite, Nöwo goedäni, angä wadæ godänitapa. Ayæ tömengä Wængonguï ingante apænecæte ante änanquidi æicantapa. Æite apænedinque wëmö bayö tömengä adocanque a ongongacäimpa. ²⁴ Tömengä miñæ në godäni guiquënë taocæte ante cædinque edæ tæcætibæ wiyate cæwoyönäni edæ woboyæ pæmænte nanguï pöñö edæ æpæ incæ incæ cæte mængonta mængonta cæyonte wipo wäi wocæntapa. ²⁵ Ayæ tawadiya nänö peyedë bayonte edæ Itota iñömö æpæ yædopænoque edæ dao dao pongä adänitapa. ²⁶ Yædopæno edæ dao dao pongä gomö adinque tömengä miñæ në godäni edæ ancai guïñëninque,

—Quiëmë ïmaï. Waocä wænte babæningä wabänö cægongä, ante Yæ ante guïñente wædänitapa.

²⁷ Ante wæyönäni edæ Itota iñömö,

—Ee piyænë cæte guïñënämaï iedäni. Botö ïmo apa guïñëwëmïni.

²⁸ Ante äñongä, Pegodo guiquënë,

—Awënë, bitö ïmitawo. Nö nö ïmi inte bitö æpæ yædopæ bitö weca ämi pömoe.

²⁹ Angä ëñëninque,

—Pöe.

Äñongä Pegodo wipodë ongöninque edæ ti wææninqe yædopæno edæ dao dao gote Itota weca tæcæ obo ponte ayongä, ³⁰ woboyæ nanguï nanguï pæmæ ate wædinque ancai guiñëninque æpænë tæi guidinque Yæ wæcantapa.

—Awënë, æpæ bete wæncæbointaye.

³¹ Ante wæcä adinque Itota tömengä ingante edæ quingæ pædæ gopo töö æmæninque,

—İñæmpa botonque iñömete pönëninque pöe, antabopa. Quinante wapiticæ edæ pönëmitapa, angantapa.

³² Ayæ wipodë guida ate woboyæ iñontobæ næ pæmænämai gongæ. ³³ Adinque wipodë ongönäni wæætë Itota weca ædæ wæænte apænedinque,

—Nawangä bitö Wængonguï Wëñæmi inömi imipa, ante watapæ apænedänitapa.

*Caate wædäni inänite Itota cæcä waa badänipa
(Mäadoco 6.53-56)*

³⁴ Ayæ æmæmäa taodinque tömënäni Guënetadetebæ ti wæænänitapa. ³⁵ Ti wæænäni adinque mäniömæ quëwënäni guiquënë, Tömengä Itota ingampa, ante do adinque tömämæ mao gode ä gode ä cædäni ëñëninque wënæ wënæ inäni inänite tömänäni inänite tömengä weca ænte mämönäni pönänitapa. ³⁶ Itota ingante, Bitö weocoo ämi yæwedecooque gampote waa bacædänimpa. Änäni wædinque tömengä Ao angä ëñëninque në gampo gampo cædäni iñömö tömänäni edæ waa inäni bagadänimpa.

15

*Mimöno tao godi beyænque waocä wentamö
ëwocacampa*

(Mäadoco 7.1-23)

¹ Dodäni nāni wææ angainta ate nē odömönāni
tönö Paditeoidi pancadāniya Eedotadēē
quëwëninque mǎniñedē Itota weca pöninque iimaï
änānitapa.

² —Bitö mǎñæ nē godāni iñömö dodāni
nāni angainö ante quinate ëñenāmaï inte
wapiticæ cädāni wæmönipa. Tömēnāni iñæmpa
mempodāmaï inte wentamö nampote cængui
cænāni awædö.

³ Ante pūināni wædinque Itota wæætē,

—Minitö guiquënë dodāni nāni angainonque
ante ëñente cæcæte ante cædinque Wængongui
nānö wææ angainö ante edæ quinate ëñente
cädāmaï imīni. ⁴ Wængongui, “Bitö wæmpo
ingante bitö badä inante waadedinque waa cæe,”
angacäimpa. Ayæ, “Wæmpocä ingante wäänä
inante nē pūinte wīwa angä ingante wænömīni
wæncæcäimpa,” ante wææ angacäimpa. ⁵ Minitö
guiquënë iimaï anewëninque edæ wææ cæmīnipa.
Waocä mæmpocä ingante waa cæquënergä
iñongante wäänä inante adobai waa cæquënergä
iñongante mīnitö wæætē wææ äninque, Waocä
wæmpocä ingante wäänä inante iimaïnö ante
apænecæcäimpa, anewēmīnipa. Wæætē edæ
“Mæmpo, bitö qui, ante, Badä, mīnö qui, ante
botö pönömo mīna ænguënönö incæ ñöwo wæætē
edæ, Wængongui qui, ante do edæ godonte impa.”

⁶ Ante apænedinque waocä wæmpoda inate wīi
godonguënergä ingampa, ante mīnitö iñömö edæ

wææ änewēmīni awædö. İñæmpa mänömainö ante wææ änewēninque mīnitö edæ dodāni nāni angainonque ante cæcæte ante cædinque Wængongui nānö wææ angainö ante edæ, Önöneque impa, ante bai cæmīnipa töö. ⁷ Mīnitö waa cæmīni inte bai nē änewēmīni iñömīnite edæ ämo ēñeedāni. Mini cædö ante Wængongui iūmaī ante apænecampa, ante Itaiya wodi nöingä ante yewæmongacäimpa.

⁸ “İñāni iñömö botö imote önöneque waa apænete bai tededāni incæte, tömēnāni mīmōno æmæ pönente edæ gobæ on-gonte bai iñāni awædö.

⁹ Ayæ botö weca ædæ wæænte waa ate bai teded-inque tömēnāni, Wængongui imidö anguēnē, ante önöneque tedewēninque önönque edæ cædānipa.

Waadānique nāni wææ änönö ante odömonte apænedānipa töö.”

Ante Wængongui pīingampa, ante yewæmongacäimpa.

¹⁰ Mänömainö ante apænete ate Itota wæætē nanguī ongönāni iñānite aa pecä pönāni adinque apænegacäimpa.

—Botö apænebo ēñēninque ocaidē pönente ædæmö ēñeedāni, angantapa. ¹¹ Önönē guidi beyænque waocä mīmō wentamö entawēnāmaī ingampa. Wæætē mīmönē wiwa pönēninque nānö önöne tao gode beyænque tömengä wentamö mongængampa, ante apænebo ēñeedāni.

¹² Ante apænecä ate tömengä mīñæ nē godāni iñömö tömengä weca ponte änānitapa.

—Bitō mänömainö ante apænebi ëñëninque Padi-teoidi iñömö guingo imonte püinani apa anewëë.

¹³ Äñönäni tömengä,

—Awæ botō Mæmpo minämaï iwæ to wite bai wido cæte bacæimpa. Paditeoidi iñömö wii botō Mæmpo quinäni inönäni inte adobaï edæ wido cæte wæcædänimpa.

¹⁴ Edæ babetamönäni bai ëñënämaï inäni inte tömënäni iñömö wadäni adobaï babetamönäni bai inäni inänite nē ænte mäodäni inäni apa cæminii. Tömënäni inänite gomö aedäni. Edæ babetamongä ingante wacä adobaï babetamongä inongä ingante ænte mäocä gocä ininque tömëna nana babetamon-caya guëa ontatodë mongæcadæ guibainapa.

¹⁵ Ante apænecä ëñëninque Pegodo,

—Mänömainö ante odömonte apænedinque bitō æbänö ante odömoncæte ante apænebitapa, ante apænebi ëñëmönie.

¹⁶ Äñongante Itota,

—Minitō incæ ocai ömæcadäni bai inömini inte ëñënämaï iminitawo. ¹⁷ Edæ quincöömë önöne guiidincoo incæ cæncadë guiite ate goiwaa ogä mente wido cæte ba apa anewëminii. ¹⁸ Wæætë önöne waocä nänö tedewënö guiquënë mimönë nänö wiwa pönënö beyænque tao godepa. Ininque waocä önöwoca mäninö beyænque wentamö ewocacampa. ¹⁹ Edæ waocä mimönë nänö entawente taodinö beyæ wiwa ante pönengampa. Mimönë nänö piinte pönënö beyænque waocä godö wænongampa. Mimönë towëinente tömengä nänöogængä inämaï iñongante godö mongampa. Ayæ æcämenque iñongante mimönë towëinente beyænque waocä godö mongampa. Mimöno

æīnente wædinque wacä quī awēmō ængampa. Mīmōnē wīwa pōnēninque wacä ingante godō babæ wapiticæ apænegampa. Ayæ wacä ingante pīinte tedecampa. ²⁰ Īninque mīmōno tao godī beyænque waocä wentamō ēwocacampa. Wæætē mempodāmaī inte nānō cænō beyæ waocä wentamō ēwocadāmaī ingampa, ante edæ Itota apænegacāimpa.

Onquiyængä oodeocä ināmaī inte wede pōnente angampa

(Mäadoco 7.24-30)

²¹ Mānīñmō quēwente wadæ godinque Itota Tido nāni quēwēñmō Tidō nāni quēwēñmō eyequeī pongacāimpa. ²² Mānīñmō ponte quēwēñongä onquiyængä Cānaāmæ nē ēñate pædingä inte adoyōmō quēwente tadinque tōmengä weca pōninque aa pecantapa.

—Awënē bitō Awënē Dabii wodi pæīmi inōmi inte ēñēmi. Botō beyæ pōnō waadete waa cæe. Botō wēñængä onquiyængä wēnæ inte quēwente wæwengampa cæbii.

²³ Ante mănōmaī aa pecä wædinque Itota pæ wēēnecantapa. Pæ wēēnecä adinque tōmengä mīñæ nē godāni guiquēnē tōmengä weca pōninque wææ apænedānitapa.

—Mönō mīñæ tee empote Yæ yæ nē ānewēnongä ingante āmi gocæe.

²⁴ Ante wææ ānāni ēñēninque Itota wæætē,

—Cænīnāni obegaidi gueogæ gote wæwēnāni baī mōni idægocabo adobaī inte wē wōmonte wædāni adinque Mæmpo Wængonguī, Tōmēnānique inānite

cæquïmi goquïmi, äninque botö ïmote da pönongä wïï pontawoo.

²⁵ Angä ëñëninque onquiyængä ïñömö wæætë Itota önöwa gäänë ædæ wææninque apænecantapa.

—Awënë, botö beyæ cæbi waa bacæe, angantapa.

²⁶ Äñongante Itota wæætë,

—Wënäni cænguï inguënë waocä dicæ guin-tamöidi cænguï ante wææntodonguingää. Bitö edæ wabi ïñömite botö bitö beyæ ædö cæte cæquïmoo.

²⁷ Angä ëñente wædinque,

—Awënë ïñæmpa në ëadäni nani cænte eye-podïmö wæænte ænömengadæmpa ïnö öñöñö guin-tamöidi ade cæmpa.

²⁸ Äñongante Itota,

—Onquiyæmi ëñëmi. Bitö nanguï pönëñimi ïñömite bitö änö ante do cæte impa.

Ante tæcæ apæneyongä tömengä wengä edæ do adoyedë edæ waa bagacäimpa.

Caate wædäni ïnänite Itota cæcä waa badänipa

²⁹ Mäniñömö quëwëninque wadæ godinque Itota Gadideapæ ömaaque pö änanquidi æi tæ contacantapa. ³⁰ Tæ contate ongöñongä nanguï ïnäni godongämæ pöninque wënæ wënæ inte wædäni ïnänite ænte pönänitapa. Pæ opa pæ opa godäni tönö tente tobænte wædäni ïnänite babetamö ïnäni tönö babetade ïnäni ïnänite Itota weca ænte mämö ñö cædänitapa. Nö cædäni ongöñönänite Itota tömänäni ïnänite godö cæcä ate waa badänitapa. ³¹ Godongämæ ongönäni guiquënë, Itota godö cæcä ate babetade ïninäni incæ tededäni ëñëmönipa, ante guïñente

wædänitapa. Tente tobænte wædinäni incæ waa badäni amönipa. Pæ opa pæ opa godäni ininäni incæ waa bate godäni amönipa. Babetamö ininäni incæ waa adäni wæmönipa, ante guiñente wædinque edæ Wængongui ingante apænedinque, Möni idægocabo Wængongui inömi inte edæ bitö adobique ñäö bai emömi inte edæ tæi piñænte cæbi amönipa, ante watapæ apænegadänimpa.

4.000 ganca inäni inänite Itota godongä cænänipa (Mäadoco 8.1-10)

³² Mäniñedë Itota tömengä miñæ në godäni inänite aa pecä pönäni ate apænecantapa.

—Inäni botö weca ongönäni iñömö meönaa go adoönæque iñonte botö weca ongöñönäni tömënäni cænguï omæpodäni badäni ate wædinque botö tömënäni tönö godongämæ wæte bai pönëmopa. Cænämaï inte gue ænente wæyönänite botö, Oncönë goedäni, amo gote bai tömënäni edæ idömæ godinque nangæ badinque edæ bocæ bocæ cæte wæcædönänimpa.

³³ Angä wædinque tömengä miñæ në godäni wæætë,

—Ënodäni inäniyaa. Önömæca incæ päö impa æninque godömöni cænguïnäni.

³⁴ Ante wæyönänite Itota,

—Minitö päö æpodö nææmini.

Äñongante,

—Päö onompo æmæmpoque go mæa gæyæ guiyä pönï mæa pönï mæ ongompa, ante edæ apænedänitapa.

³⁵ Itota iñömö godongämæ ongönäni nanguï inäni iñönänite angä tæ contadänitapa. ³⁶ Ininque

päo önompo æmæmpoque go mēa tönö gæyæ tönö nāni næænincōo pædæ godönāni æninque tōmengä Wængonguī ingante, Bitö waa pönōmi cæncæmönimpa, ante apænedinque pä æninque tōmengä miñæ nē godāni inānite pædæ pönongä æninque tōmēnāni wæætē wadāni inānite pædæ pædæ godönāni ænānitapa. ³⁷ Æninque tōmānāni godongāmæ cæninque tōmo pōnī cænānitapa. Idæwaa cænāni ate tōmēnāni pä ænte nāni cænte ñōnōnī ee öñoncoo wente æninque Itota miñæ nē godāni otodē pönö da wēnānitapa. Ininque önompo æmæmpoque go mentodēa cænguī eyede contagatimpa. ³⁸ Nē cænīnāni iñōmō onguīñænānique coatodo mūido ganca iñōnāni onquiyænāni tönö nāni wencabo tönö tōmēnāni æpodānimē godōmenque nanguī pōnī inōnānimpa. ³⁹ Iinque cænāni ate Itota iñōmō, Goedāni, angä godāni ate tōmengä wipodē guī contate imæmāa Mäagadabæ pongacäimpa.

16

*Mä cæte odömömi amönie, änānipa
(Mäadoco 8.11-13; Odoca 12.54-56)*

¹ Itota pongä adinque Paditeoidi tönö Tadoteoidi iñōmō, Mönö ämō ēñēninque tōmengä oda cæbaingampa, ante cædinque Itota ingante apænedinque, Bitö, Pönencædānimpa, ante öönædē mā cæi bai cæbi amönie. ² Änāni ēñēninque tōmengä wæætē,

—Minitö iñæmpa gāwadecæ iñonte æmō adinque, “Baänæ watamō bacæ wiñadæ pōnī gongæmpa,” ante do ēñēminipa. ³ Ayæ ñäo bayö edæ, “Cöönæ

cæcæ guinæ wepæ bai gongæmpa,” äninque minitö, Öönæ æbänö eönæpa, ante adinque do edæ eñemīnipa. Īninque, Wængongui quīnō cæcæ cæcampa, ante quīnante wīi eñemīni.
⁴ Nōwomīni iñōmō edæ nē wīwa cæmīni inte minitö Wængongui ingante pangocæte bai emō cæte gomīni imīnipa. Edæ, Mā cæte odōmōmi adinque pōnēmaīmōnipa, ante ancaa ämīni awædō. Incæte Cōnāō wodi mā pōni nānō cægainō ante adinque minitö pōnenguēnemīni iñōmīnite māninque mīni aquinque ante odōmonte ingæimpa.

Äninque Itota tōmēnāni iñānite emō cæte wadæ edæ gogacäimpa.

Wapiticæ nāni apcenedō yedæ æmpoqui bai impa, ante
(Mäadoco 8.14-21)

⁵ Tōmengä mīñæ nē godāni guiquēnē tao gocæ cædinque pāō wīi pōnente ænāmaī inte æmæmāa tao ti wæænānitapa. ⁶ Itota iñōmō mǎnūi pāō tōmēnāni nāni ænāmaī iñō ante wīi tededinque wadō ante pōnente iīmaī apænecantapa.

—Pāō yedæ æmpoqui, ante Paditeoidi tōnō Tado-teoidi nāni da wente cæi ate gomō aedāni.

⁷ Angä eñente wædinque tōmengä nānō nē emīñænāni wæætē nāni caboque tededinque,

—Pāō ænte pōnāmaī imōimpa, ante Itota wabānō mǎnōmaī beyæ āmaingampa.

⁸ Ante nāmāneque tededāni wædinque Itota iñōmō,

—Mīni pōnēegade. Pāō ænāmaī inte mīni pōnīnō ante quīmæ tedewēmīni. ⁹ Awincaque adinque adāmaī imīnitawo. Edæ pāō ōnompo æmæmpoque

æninque botö godömo æninque tinco müido ganca inäni nāni cæninö ante awincaque adimīni inte mīnitö mīmōno pōnēnāmaī imīni awædö. Ayæ cænte ate nāni wææntodōnincoo wente ænte mīni contadinö iñōmō cænguī æpotodēnō ongontawo, ante pōnēmīniyaa.

¹⁰ Ayæ ate botö önompo æmæmpoque go mēa pāö ænte godömo æninque coatodo müido ganca inäni nāni cæninö ante adinque mīnitö iñōmō edæ ēñēnāmaī imīnitawo. Ayæ edæ ñænæ otodē mīni wente ænte contadinö cænguī æpotodēnō ongontawo, ante pōnēmīniyaa.

¹¹ Mānīnō ñōwo botö, Gomö aedāni, ante wææ æninque botö wīi pāonque ante apænetabopa, ante quīnante wīi ēñēmīnii. Incæte botö, Pāö yedæ æmpoquī, ante Paditeoidi tōnō Tadoteoidi nāni da wente cæi ate gomö aedāni, ante wææ ämopa.

¹² Angä ēñente pōnente wædinque tōmēnāni, Gomö aedāni, ante apænedinque Itota wīi önonque pāö da wente cæinque ante wææ angampa. Wæætē edæ Tadoteoidi tōnō Paditeoidi wapiticæ ante nāni odōmonte apænedö ante tōmengä, Gomö aedāni, ante wææ angampa, ante do ēñēnānitapa.

*Bitö Coditobi iñömi imipa, ante Pegodo angampa
(Mäadoco 8.27-30; Odoca 9.18-21)*

¹³ Mānīi imæmāa tate ate Tetadea Pidipobæ eye-quei pōninque tōmengä mīñæ nē godāni inānite apænedinque Itota,

—Botö Waobo ēñagaïmo iñōmote wadāni botö imotedö ante tededinque, Æbodö imoo, ante apænedāni ēñēmīnii.

¹⁴ Äñongante tōmēnāni wæætē apænedānitapa.

—Bitö ïimitedö ante apænedinque pancadäniya, Æpænë në guidongaingä Wäö wodi incæ Itota adocä ïmaingampa, ante tededänipa. Wadäni guiquënë, Ediya wodi incæ Itota ïnongä ïmaingampa, ante apænedänipa. Wadäni guiquënë, Eedëmiya wodi ingampa, ante apænedänipa. Ayæ, Wïi Eedëmiya ingä ïninque Itota Wængonguï beyæ në apænegainäni ïñönänite adocä ïmaingä ingampa, ante tededänipa.

¹⁵ Ante tömengä miñæ në godäni apænedäni ëñëninque Itota wæætë,

—Minitö diyæ, Æbodö ïmoo, ante pönëminii.

¹⁶ Äñongante Timönö Pegodo wæætë,

—Wængonguï në quëwengä Wëmi ingaimi inte bitö ïñömö Coditobi ïnömi ïmipa.

¹⁷ Ante apænecä ëñëninque Itota ïñömö,

—Timönö bitö Öönata wëmi ïnömi inte ëñëmi. Wïi waocä apænecä beyæ bitö mänömainö ante ëñëmitapa. Wæætë bitö nanguï toquinque edæ botö Mæmpo öönädë në quëwengä incæ bitö ïmite pönö odömonte apænecä ëñëmitapa. ¹⁸ Ayæ edæ ïïmaï ante bitö ïmite ämopa. Bitö dicamö bai ïnömi ïmipa, ante pönëninque botö bitö ëmöwo ante Pegodo pönö pemömo ëmömipa. Incæte dicabo tæïmö i bai bitö nö änïnö ïñömö edæ tæïne i ïñonte botö mänïmoga tæï mænonte bai pönö badömo ate minitö mïni pönencabo bacæmïnimpa. ïninque minitö, Itota në Codito ingampa, ante mïni pönencabo ïñömö tæï ëmömïni badinque mänïmoga tæï ongonte bai wede pönëñömïnite në tæï piñænäni tadömengadænguipo owote ta pönäni incæ ædö cæte godömenque mämö bæ taquïnänii. ¹⁹ Edæ öönädë Awënë Odeye nempo

guiquinque ante odemö wi ænequī bai botö bitö imite pönömo æncæbiimpa. Æmi ate bitö nē āmi badīmi inte inguipoga bitö wææ änö incæ öönædē dobæ wææ angainö inte ongongæimpa. Ayæ bitö quiēmē inguipoga ñimpo cæbi i ññonte mänñi adobaï öönædē dobæ ñimpo cæte ongongæimpa.

²⁰ Ante ñinque apænedinque Itota tömengä miñæ nē godāni ñänite iñmainö ante wææ angantapa. Minitö iñömö botö imotedö ante apænedinque, Codito inongä ingampa, ante gode änāmaï inte edæ pæ wēēneedāni, angacäimpa.

Itota, ñimaï cædāni wæncæboimpa, ante apænecampa

(Mäadoco 8.31-9.1; Odoca 9.22-27)

²¹ Ayæ Itota mänñinedē mā odömöninque tömengä miñæ nē godāni ñänite apænedinque, Botö cöwē Eedotadēē goquēnēmo imopa, angantapa. Gobo ate oodeoidi nē aadāni nāni Picæncabo tönö, Wængonguī quī, ante nē godönāni ñænænāni tönö nē odömönāni tönö godongāmæ cædinque botö imote wænæ wænæ cædāni wæwæncæboimpa. Ayæ botö imote godömenque wænönāni wæncæboimpa. Incæte Wængonguī angä beyænque botö mēönaa go adoönæque iññonte edæ ññani ömæmonte quēwæncæboimpa, ante apænegacäimpa. ²² Mänömainö ante apænecä eñññönāni Pegodo guiquēnē Itota ingante nänēnē mao godinque Itota ingante pñingantapa.

—Awēnē, quīmæ wæncæ anewēē. Wængonguī pönö wææ aacä beyæ bitö caate wædāmaï incæbiimpa.

23 Ante wææ añongante Itota dadi ëmæninque Pegodo ingante näëmæ pïinique,

—Bitö Tatänabi bai inömi inte edæ botö weca ongönämaï wadæ gobäwe, angantapa. Bitö wïi Wængongui nänö pönënö ante pönëmi inte wæætë edæ waodänique nani pönëwënö bai pönëninque mänömainö ante bitö botö imote ægodawaquï ñnononte bai cædinque wææ anewëmi awædö, angacäimpa.

24 Ayæ tömengä miñæ në godäni inänite apænecantapa.

—Æcänö botö miñæ pöinäna ina tömengä iñömö nämä beyæ ante pönënämaï inte edæ botö miñæ tee empote poncæcäimpa. Nämä nänö wænguiwæ mongænte ponte bai cædinque tömengä, Botö wæmo incæ caate wæbo incæ Itota ingante cöwë tee empote gocæboimpa, ante poncæcäimpa.

25 Edæ æcänö, Nämä wææ gompodique quëwencæboimpa, ante cædinque botö miñæ pönämaï ingä guiquënë tömengä iñömö edæ quëwënämaï incæcäimpa. Wæætë edæ, Wænönäni wæmo incæte botö Itota miñæ tee empote cöwë gocæboimpa, ante æcänö äna guiquënë tömengä wæætë quëwencæcäimpa. 26 Edæ waocä inguipoga ongoncoo tömancoo ö æncæte ante cædinque nämä önöwoca incæ pædæ godongä wë womonte ba inique edæ tömengä nänö ömæwocate wæquinque æmaingampa. Iñæmpa eyepæ godongampa diyæ önöwoca wæætë æmaingäa.

27 Ante Itota iñömö, “Edæ botö Waobo ëñagaïmo inte botö Wæmpo ñäö tömäo guinä gongæñnonte botö edæ botö anquedoidi tönö edæ godongämæ poncæboimpa. Ayæ pömo ate botö tömämini

mīnitō cægaī ganca ante eyepæ pædæ pönömo æncæminimpa. ²⁸ Edæ nāwangä ämopa. Mīnitō iñömō ongömīni pancamīniya iñömō ayæ wænāmaī mīimīni quēwēñōmīni botō Waobo ēñagaīmo inte Awēnē Odeye bate ponte a ongōmo adinque mīnitō botō nempo quēwencæminimpa,” ante Itota apænegacäimpa.

17

*Itota waēmō pōnī ñäō baī ëmongä bacä adänipa
(Mäadoco 9.2-13; Odoca 9.28-36)*

¹ Mäninō ante apænecä ate Itota önompo æmæmpoque go adoönæque iñonte Pegodo ingante ayæ Tantiago tönō Wäö nāna caya inate mänimpodäni inänite änanquidi mæicä adodänique æigadänimpa. ² Æite ongöñönäni edæ Itota awinca tōmēnāni ayönāni edæ wīi cōwē nānō ëmönō baī waēmō pōnī ñäō baī edæ ëmongä bamongä adänitapa. Edæ nænque tī nāwante ñäō baī bate ëmongä ininque tōmengä weocoo näämænta ñäō incoo ëñacä adänitapa. ³ Ayæ ayönāni edæ doyedē pōnī nē æigaīna iñömō Möitee wodi tönō Ediya wodi incæ iñontobæ a ongönninque Itota tönō godongämæ tedegönäni. ⁴ Adinque edæ Pegodo guiquēnē Itota ingante apænecantapa.

—Awēnē ëñēmi. Iñömō mönō waa pōnī ongonte awædō. Bitō Ao ämi ininque botō oncontaicoo mentaiya go adotaique mænönninque bitō oncontai ante adotaique Möitee oncontai ante adotaique Ediya oncontai ante adotaique mænömaīmopa.

⁵ Ante ayæ tedeyongä boguīmāmo waēmō pōnī ocabogadäni obo wæænninque guinæ

gongæ ayönäni boguimämodë önönepämoque apænecantapa.

—İngä iñömö botö Wengä inongä inte botö në waadegaingä inongä ingampa. Tömengä ingante adinque botö watapæ tobopa. Minitö tömengä pönö apænecä ëñeedäni.

⁶ Angä wædinque tömengä miñæ në æidäni iñömö ancai guiñëninque do do wäate bai cædinque guidömëmæ tæ go wæænänitapa. ⁷ Go wæænäni adinque Itota tömënäni weca ponte godö gampodique,

—Guiñënämaï inte ængæ gantiedäni, angantapa.

⁸ Ayæ æmö ayönäni Itotaque adocanque on-gongä agadänimpa.

⁹ Ayæ änanquidi inö wææ pönönäni Itota tömënäni inänite angantapa.

—Minitö mä pönï botö ëmönö wiimonte bai mini adinö ante gode änämaï pæ wëneyömini botö iñömö Waobo në ëñagaïmo inte edæ wænte ate ñäni ömæmoncæboimpa. Ñäni ömæmömo ate minitö edæ mäniñedë ate apænecæminimpa.

¹⁰ Angä ëñente wædinque tömengä tönö në æidinäni tömengä ingante änänitapa.

—Mänömaï i ïinque, Ediya wodi täno poncæcäimpa, ante në odömönäni iñæmpa quinante apænedäni.

¹¹ Äñönäni Itota wæætë,

—Ediya wodi näni änongä iñömö täno pongä ingampa. Näwangä impa. Pöninque tömengä, Doyedë ingai bai ñöwo wæætë adobai bacæimpa, ante badongampa. ¹² Botö wæætë iïmainö ante apænebo ëñeedäni. Ñöwocä mönö Ediya inongä

inte do pongäimpa ante aquënë. Do pöningä ingante edæ awincaque adinque, Æcänö ingää, ante ëñenāmaï inte cädäni guiquënë quiëmë nāni cæinënö incæ edæ do cädänipa. Ayæ adobaï, Tömengä ingante nāni cædī bai botö Waobo ëñagaïmo iñömote botö imote adobaï wënæ wënæ cädäni wæcæboimpa, ante apænebo ëñeedäni.

¹³ Ante apænecä ëñëninque tömengä tönö nē æidīnāni iñömö edæ, Æpænë mönö guidöningä Wäo ingantedö ante apænecampa, ante tæcæ ëñënanī inte wægadänipa.

Itota wënæ ingante angä go ate wëñængä waa bacampa

(Mäadoco 9.14-29; Odoca 9.37-43)

¹⁴ Mänīī änanquidi æidīnāni inte adodö wæëninque nanguī pönī ināni weca pönāni adinque wacä onguīñængä Itota weca ponte da guicapodinique angantapa.

¹⁵ —Awënë ëñëmi. Botö wengä onguīñængä ingante waadete waa cæe ämopa. Tömengä iñömö edæ ancaa quidi quidi dowænte wæwëninque wantæ wantæ iñö gongapamö tæ wææ tæ wææ cæcampa. Ayæ æpænë tæi guii tæi guii cæcampa.

¹⁶ Ante wædinque, Botö wengä ingante pönö cæmīni waa bacæcäimpa, ante botö bitö miñæ nē godāni weca ænte pömo adinque tömënāni ædö cæte cæquīnānii.

¹⁷ Äñongante Itota tömënāni inānite,

—Ñöwomīni mīni ædæmö cädāmaï incabo mīni pönëgade impa, angantapa. Mīnitö weca æpogadö quëwëmoï. Wapiticæ cæmīni iñöminite æpogadö piyænë cæte wæwëmoï. Edæ wëñængä ingante

iñömö botö weca ænte mämömini pongædäni, angantapa.

¹⁸ Ayæ wænæ ingante püinque Itota, Tao gobäwe, angä tao gocä ate wëñængä iñömö dobæ waa bacantapa.

¹⁹ Ayæ ate tömengä miñæ nē godäni adodänique Itota weca pöinque tömengä ingante,

—Mönitö guiquenē bitö bai wido cæcæ cædinque edæ quinante wido cædämaï intamönii.

²⁰ Ante wæyönänite,

—Wede pönemñipa diyæ wido cæquimñii. Edæ mñi pönenö möotatamö bai guiyä pönï ewocamñi inique mñitö änanquidi iñömö ongonquidi adinque, Nänenē gobäwe, ante ämñi bai edæ änanquidi incæ do gä gote wayömö gongæncædonimpa. Edæ quiëmē cæcæte ante ämñi inique tömänö edæ do cæte babaimpa, ante näwangä apænēbo ëñëedäni. ²¹ Incæte mänñi wænæ inte wido cæcæte ante cædinque cænguï wantæpiyæ cænämaï inte Wængonguï ingante apænete ate edæ wido cæquï impa, ante Itota apænecä ëñëänitapa.

Wænönäni wæncæboimpa, ante Itota adodö ante apænecä

(Mäadoco 9.30-32; Odoca 9.43-45)

²² Mänñi Gadideabæ pöinque godongämæ goyönänite Itota iïmañö ante apænecantapa. Adocanque, Waocä nē ëñagaingä iñömö æyömönö ongongää, ante godö odömöninque botö imote waodäni nempo pædæ godongä æncædänimpa.

²³ Nē ænäni wæætē botö imote wænönäni näñe wæncæboimpa. Ayæ mëönaa go adoönæque iñonte

edæ Wængongui angä beyænque botö edæ ñäni
ömæmonte quëwencæboimpa.

Itota mänömainö ante apænecä ëñëninque
tömengä miñæ në godäni wæætë edæ nanguï
wæwente bagadänimpa.

*Wængongui oncö beyæ, ante Itota eyepæ
godongampa*

²⁴ Mänii pöninge tömënäni Itota tönö
godongämæ Capënaömö näni quëwëñömö
pöñönäni wadäni guiquënë Wængongui oncö
beyæ ante tigitamö didacöma näni änontamö
mentamonga ante në änönäni inte Pegodo weca
ponte änänitapa.

—Minitö Awënë në Odömongä guiquënë
Wængongui oncö beyæ ante didacöma tigitamö
cöwë pönönämaï ingantawo.

²⁵ Äñönänite Pegodo,

—Cöwë në pönongä ingampa.

Äninque oncönë pö wäänë guiiyongante Itota
täno apænecantapa.

—Timönö, æbänö ante pönëmi, angantapa.
Iimæca në quëwëmö mönö eyepæ ænte
quëwengæimpa, ante imæca awënë odayeidi
iñömö edæ tömënäni nempo në quëwënäni
inänite, Pönömïni æmoedäni, änänitawo. Wæætë
edæ wadäni inänite änänitawo. Ädänidö inänite
änäni, ante pönëmi, ante Pegodo ingante Itota
angantapa.

²⁶ Äñongante Pegodo,

—Wadäni inänite änänipa.

Ante apæneyongä Itota wæætë edæ,

—Mänömaï i ïinque edæ mönö Awënë Wængongui nempo nē quëwënömö inte wii godonguënëmö ïompa. ²⁷ Incæte wii piïnte bacædänimpa, ante botö iïmaï ämopa. Bitö gäwapäa mao dadonte wëä tadöñömi gæyæ tänocä tacä æe. Æninque gæyæ önöneca wi ænete ayömi adotamonque incæ coatodo didacöma ëmontamö incæ edæ gæyæ önöne ongotamö adinque bitö tadonte æncæbiïmpa. Mänintamö ænte mao bitö beyæ botö beyæ eyepæ godömi æncædänimpa, angä gote Pegodo cægacäïmpa.

18

Æcänö ñæncængä inte nē angä inguingää, ante tededänipa

(Mäadoco 9.33-37; Odoca 9.46-48)

¹ Mäniñedë Itota miñæ nē godäni tömengä weca ponte apænedinque,

—Bitö öönædë Awënë Odeye iïnque bayömi æcänö bitö nempo quëwëninque ñænængä pöni ïnongä inte nē angä inguingää, änänitapa.

² Itota iñömö wëñængä guiyangä ingante edæ aa pecä pongä ate tömengä ingante tæcæguedë goncædinque tömënäni ïnänite wæætë apænecantapa.

³ —Nawangä ämo ëñeedäni. Minitö öönædë Awënë Odeye nempo guicæte ante wapiticæ miini pönëwënö wido cædinque wëñænäni nani piyænë cæte pönënö bai pönëedäni. Mänömaï cædämaï iïmi ïinque Awënë Odeye nempo cöwë guidämaï inte wæbaïminipa. ⁴ Incæte iingä wëñængä, Önömoque ïmopa, ante pönengä bai æcänö adobainö

ante pönente quëwëna guiquënë tömengä iñömö edæ öönæde Awënë Odeye nempo quëwëninque ñænængä pönī inte edæ nē angä ingampa. ⁵ Ayæ æcānō botō ëmōwo apænedinque mäningä bai wëñængä ingante, Pöe, ante godö waa cæcä iñömö tömengä iñömö edæ botō imote edæ do, Pöe, ante pönō waa cæcä ingampa, ante Itota apænegacäimpa.

Wacä oda cæcæcäimpa, ante nāni wæquinque cædānipa

(Mäadoco 9.42-48; Odoca 17.1-2)

⁶ Itota ayæ apænecantapa. “Wadāni godö cædāni beyæ botō imote nē pönēnāni incæ pancadāniya edæ dobæ oda cæte wënæ wënæ cædānipa. Ìninque, Wëñængä adocanque guiyangä pönī ingä incæ oda cædāmaī incæcäimpa, ante wææ cæcæte ante cædinque nē godö cæcæ cædingä ingante iīmaī cædāni Ìninque tömengä toquënegä iīmaingampa. Waodāni nāni dacæ godö dacæ godö cæquinca ñænænca æninque tömengä önömenca æ wëmencadinque tömengä ingante tæcætibæ wido cædāni Ìninque tömengä edæ, Wënæ wënæ cædāmaī inte becadote wæmo beyænque Wængonguī botō imote wīi godömenque pangampa, ante wædinque waa toquënegä iīmaingampa. ⁷ Quiēmë beyæ oda cædinque inguipoga quëwënāni nāni wæquinque wënæ wënæ cædānipa. Nē pönēnāni incæ pancadāniya wīi ëñente do oda cædānipa. Cōwë mänōmaī impa. Incæte, Oda cæcæcäimpa, ante nē cæcä iñömö edæ tömengä nanguī nānō caate wæquinque cæcampa,” ante apænegacäimpa.

⁸ Ayæ, “Bitö önopoca cædinque wënæ wënæ cæbi ïinque önopmo aa wi æmpote wido cæte bai cædinque wënæ wënæ bitö cædinö ante wido cæbäwe. Bitö önöwa wapiticæ godinque wënæ wënæ cæbi ïinque bitö önöwa aa wi æwate wido cæte bai cædinque wënæ wënæ bitö cædinö ante wido cæbäwe. Ìñæmpa inguipoga quëwëninque bitö æmæmpoque empobi incæte æmæntique entibi incæte bitö öönædë æidinque cöwë wænāmaï quëwëmi ïinque waa ïmaïmpa. Edæ tipæmpoga empobi inte tipæntiya entibi inte edæ bitö gonga cöwë bæcote wæwenguïñömö wïi æmæwo wido cæte wæquïmidö anguënë.

⁹ Ayæ bitö awinca wïwa adinque wënæ wënæ cæbi ïinque bitö awinca oo togæmonte wido cæte bai cædinque wënæ wënæ bitö cædinö ante wido cæbäwe. Ìñæmpa inguipoga quëwëninque bitö æmæmonque ëmömi inte bitö godömenque quëwëmi ïinque waa ïmaïmpa. Edæ wïi tipæmonga ëmömi inte edæ bitö tadömengadænguipo gonga cöwë bæcote wæwenguïñömö wïi wido cæte wæquïmidö anguënë,” ante Itota angacäïmpa.

*Bodego wë womonte ba, ante odömonte apænecämpa
(Odoca 15.3-7)*

¹⁰ Ayæ, “Ìngä guiyangä ïñömö önonganque ingampa, ante mïnitö adocanque ingante incæ pïinte adāmaï ïmäewedāni. Ìñæmpa tömënāni ïnānite nē aadāni anquedoidi incæ öönædë quëwëninque botö Mæmpo nē öönædë quëwengä awinca cöwë adānipa cæmīni. ¹¹ Edæ botö Waobo ëñagaïmo inte

edæ wē womōnāni īnānite diqui minte æncæte ante pōmo īmopa,” ante Itota apænecantapa.

¹² Ayæ, “Æbānō ante pōnēmīni edæ. Waocā obegaidi tiēē ganca ēacā ongōñōnāni adocanque pangocæte nānēnē gocā adinque nē ēacā īñōmō nōobenta i nōebe ganca īnāni ānāmænē ongōñōnānite ēmō cæte diqui mincæ wīi goquingā, ante pōnēmīnii. Cōwē edæ diqui diqui mincæ gocæcāimpa. ¹³ Godinque nē pangocæ godingā ingante ēadente acā īninque nē ēacā waa tobaingampa. Edæ pangocæ godāmaī īnāni nōobenta i nōebe ganca īnāni īnānite adinque cōwē tocā īnongā inte tōmengā tæcæ nānō adingā beyæ godōmenque tocampa. ¹⁴ Mīnitō Mæmpo oōnædē nē quēwengā adobaingā, Guiyangā wē womonte wænāmaī incæcāimpa, ante cōwē diqui diqui mingampa,” ante Itota odōmonte apænegacāimpa.

*Nē wēnæ wēnæ cæcā ingante pīnāmaī inte waadecæimpa
(Odoca 17.3)*

¹⁵ Godōmenque odōmōninque Itota apænecantapa. “Bitō tōnīñacā bitō īmite wēnæ wēnæ cæcā wædinque bitō tōmengā weca gote āmi adomīnaque nānēnē gote ongōeda. Ongōñōmīnate bitō tōmengā ingante, Mānōmaī cæbitapa, ante āmi ēñengæ. Mānōmaī āmi ēñengā īninque tōmengā waadete babaingampa,” ante apænegacāimpa. ¹⁶ Ayæ godōmenque apænecantapa. “Wæætē tōmengā ēñēnāmaī inte waadedāmaī ingā īninque bitō Wængonguī angā ēñente nāni yewæmongainō bai cæ. Waocā æbānō cæcāā, ante adinque waoda mēnaa īna incæ mēnaa go adocanque

ināni incæ adoyömö ante apænedāni ĩninqe tömēnāni nāni apænedö beyænque ante mönö, Nö impa, ante ēñengæimpa, ante Wængonguĩ beyæ yewæmongatimpa. ĩninqe bitö, Mönö adoyömö ante apænecæimpa, ante waoda mēnaa ĩnate āmi incæ adocanque ingante āmi incæ æcāmenque bitö tönö goda tömengä adoyömö ante nōinö ante apænecæcäimpa. ¹⁷ Ayæ apænemĭni ate nē wēnæ wēnæ cædingä cōwē ēñēnāmaĩ ingä ate wædinque bitö ĩñömö, Itota nē Codito ingampa, ante mĭni pönencabo weca gote apænebi ēñenguĩnāni. Ayæ tömēnāni wææ ānāni ate tömengä godömenque ēñēnāmaĩ ingä ĩninqe tömengä, Nāmā cæte quēwenguĩmo, ante nē ēñēnāmaĩ cædāni bai ingampa. Ayæ, Odömāno awēnē beyæ nē æwengä bai ingampa cæbii. Tömengä ēñēnāmaĩ cæcäinö anguēnē, ante bitö edæ tömengä ingante gomö ae,” ante Itota angantapa.

¹⁸ Ayæ apænedinque, “Nāwangä āmopa. Mĭnitö inguipoga nē āmĭni inte apænte āmĭni ĩninqe mĭni apænte ānĭnö incæ öönædē dobæ apænte ante impa. Ayæ inguipoga mĭnitö apænte āninqe ñimpo cæmĭni ĩninqe mĭni cædö bai öönædē adobai do ñimpo cæte ingæimpa.”

¹⁹ Ante apænedinque Itota ayæ apænedinque, “Mĭnitö ĩmĭnite ĩmaĩ āmopa, angantapa. Inguipoga mēmĭnaa guēa adoyömö pönente apæneyömiņa botö Mæmpo öönædē nē quēwengä ĩñömö miņa āmaĩ ante tömänö cæcæcäimpa. ²⁰ Edæ mēmĭnaa ĩmiņa incæ mēmĭnaa go adocanque ĩmĭni incæ æpomĭnimē ĩnömĭni incæ mĭnitö adoyömö ponte botö emöwo apænete ongöñömĭni

edæ botö adoyömö münitö tönö godongämæ ongoncæboimpa,” ante Itota apænegacäimpa.

²¹ Ayæ ate Pegodo tömengä weca ponte äninque,

—Awënë, botö tönñacä botö imote wënæ wënæ cæcä adinque botö tömengä ingante æpogadö godö ñimpo cæbo ee goquingää. Edæ önompo æmæmpoque go mempoga mänimpoga ñimpo cæbo ee goquingä, ämii.

²² Äñongante Itota,

—Ïñæmpa, wii önompo æmæmpoque go mem-pogaque angüi. Edæ godömenque bitö änimpoga pñinämaï inte ñimpo cæbi ate wæætë adopoga wæætë adopoga ayæ cöwë tetenta ganca wæætë wæætë ñimpo cædinque coatodo tiento nöobenta ganca mänimpoga pñinämaï inte ñimpo cæbi go-quingä. Mänömaï ante Itota tömengä mññæ në godäni inänite, Cöwë pñinämaï inte ñimpo cæquimñi, angacäimpa.

Në cædongä nänö waadedämaï cædö ante odömongampa

²³ Itota ayæ apænecantapa. “Mänñö beyæ bitö änö bai cædäni wædinque imæca awënë odaye nänö apænte ämaï öönædë Awënë Odaye incæ tömengä ingante në ëñëmñi imñite æbänö apænte angampa, ante odömömo aquimñi, angantapa.

²⁴ Imæca awënë iñömö, Botö imote në cædäni incæ botö imote debe inäni inte eyepæ pönönäni æncæboimpa, ante cæyongä adocanque tadento ñænængade nani godonte æinta incæ diete miido ganca nänö pönongä æni beyæ wæætë pönönämaï debe ingä adinque tömengä ingante ænte mämönäni pongampa. ²⁵ Pongä adinque

tömengä awënë iñömö, Ömæpocä inte tömengä ædö cæte pönongä ænguïmoo, ante pönente wædinque iïmaï angantapa. Wacä ingante nē cædäni tömengä nāni wencabo bacædānimpa, ante cædinque botö nē pönönāmaï ingä nāna gæncaya nāni wencabo tömänāni inānite bæi ongonte wacä ingante godonte eyepæ ænguïmoo, angä. ²⁶ Æñente wædinque edæ nē cæcä iñömö tömengä weca ædæ wææninque edæ, ‘Awënë, waadete cædinque ee abi adinque botö ayæ ate botö debe inganca tömanta pönömo æncæbiimpa.’ ²⁷ Ante wæcä ëñëninque awënë iñömö nē cæcä ingante guëa wæte bai pönëninque, Tömää edæ godonte impa, äninque godö ñimpo cæcä abæ tawænte gocantapa.

²⁸ “Incæte tömengä tönö wadäni nāni godongämæ cæcabo iñönāni wacä guiquënë adocä ingante tiëë tigitamö ganca nanö pönongä æni beyæ wæætë pönönāmaï debe inongäimpa. Adinque nē abæ tawænte godingä incæ tömengä ingante debe ingä ingante godö yao ongonte ñimämencate cædinque, ‘Do bitö æninta pönömi æmo töö.’ ²⁹ Ante pilingä wædinque tömengä tönö nē cæcä inte nē debe ingä wæætë nē äningä weca da guicapodinque, ‘Bitö waadete cædinque ee abi ininque botö ayæ ate pönömo æncæbiimpa.’ ³⁰ Ante wæyongä edæ Baa äninque tömengä, Tömanta edæ cöwë pönömi æmo ate tabaïmipa, äninque edæ tee mönecä ongantapa.”

³¹ “Adinque edæ tömëna tönö nē cædäni guiquënë, Mänömaï cæcä, ante wædinque püininque awënë weca gote, Mänömaï cæcampä, ante

wæmönipa. ³² Änāni ēñēninque wēnæ wēnæ nē cædingā ingante añecā pongā ate tōmengā ingante awēnē, ‘Botō ĩmo nē cædīmi inte nē wēnæ wēnæ cæbitapa tōō. Īñæmpa bitō nanguī āmi beyænque botō edæ, Tōmanta edæ godonte ĩmpa, ante ñĩmpo cæbo abæ tawænte gobitapa. ³³ Īninque botō guēa wæte pōnente cæbo baī bitō tōnō nē cæcā ingante bitō adobaī guēa wæte pōnēmi baī waa incædōnĩmpa.’ ³⁴ Äninque awēnē āingā badinque, Tōmengā tōmanta nānō æninta botō ĩmote adodō nānō pōnonguinganca botō, Tōmengā ingante ænte pancæmīnĩmpa, āmopa. Äninque tōmengā ingante tee mōnete oncōnē nē pānāni ĩnānite pædæ godongā ænānĩpa.” ³⁵ Māninque ante odōmonte apænedinque Itota godōmenque apænecantapa.

—Edæ mīni waocabo ĩñōmīnite mīnitō wacā nānō wēnæ wēnæ cædīnō ante godō ñĩmpo cædāmaī ĩmīni adinque awēnē nānō apænte ānō baī botō Mæmpo oōnædē nē quēwengā ĩñōmō adobaī mīnitō wēnæ wēnæ cædīnō ante ñĩmpo cædāmaī inte tōmānō ancæcāĩmpa, ante apænegacāĩmpa.

19

*Nānōogængā ingante nāni pāmçēnō ante
(Māadoco 10.1-12; Odoca 16.18)*

¹ Mānī Gadideabæ quēwente ĩnque apænete ate Itota Oododānō æmæmāa godinque Oodeabæ pongacāĩmpa. ² Pongā adinque nanguī ĩnāni tee empo goyōnāni tōmengā gampocā waa badānitapa.

³ Paditeoidi guiquēnē, Godō āmō ēñēninque Itota wabānō adodeque oda cædete wæcā tocæī, ante pōnēwēnāni inte tōmengā weca pōninque ānānitapa.

—Wængongui æbänö ante wææ angacäi. Waocä tömengä nänöogængä ingante quiëmë beyænque pämängä ïninqe edæ nö cæte intawo.

⁴ Ante äñönäni Itota,

—Minitö iñæmpa Wængongui beyæ ante nani yewæmöinta adämaï inte äminitawo. Wëenëñedë edæ waocä ingante në Badongaingä iñömö, “Onguiñængä ingampa, ante ayæ, Onquiyængä ingampa, ante badongacäimpa,” ante yewæmongatimpa. ⁵ Ayæ, “Mänömaï beyæ waocä mämpocä ingante ëmö cæte wäänä inante ëmö cæte godinque onquiyængä ingante, Botö nänöogængä, ante æmæwo moncæcäimpa. ïninqe mënaa ïnäna incæ tömöna nana gæncaya badinque adocanque bai bacædäimpa,” ante yewæmongatimpa. ⁶ ïninqe tömöna nana gæncaya adocanque bai badinque nänënë mënaa inämaï inapa. Mänömaï beyæ Wængongui, Adocanque bai inapa, ante nana gæncaya nänö në badongaïna iñönte waocä wæætë pango cædämaï incæcäimpa.

⁷ Äñongante tömënäni wæætë,

—ïninqe, Æmæwo pämämo goquimi, ante yewæmöninque mäninta bitö yewæmöninta onquiyængä ingante godömi ængä ate bitö önonque pämäncæbiimpa, ante Möitee wodi quinante wææ angacäi, ante ëñencæte ante mönitö wæmönipa.

⁸ Änäni ëñëninque Itota edæ,

—Iñæmpa, Mimö ömædëmini inömini inte minitö wënæ wënæ cæinëmini iminipa, ante wædinque edæ Möitee, Nänöogængä ingante pämänguimi, ante yewæmongacäimpa. Wëenëñedë iñömö edæ wii mänömaï ingatimpa. ⁹ Wæætë onquiyængä

wacä ingante godö todämaï iñongante tömengä ingante nē päməningä iñömö tömengä dobæ nänö towenguinque edæ wacä onquiyængä ingante godö mongampa. Ayæ onquiyængä pämənte goyongä wacä onguĩñængä tömengä ingante godö möninque adobaï nē towengä bacampa, ante ämo pönëmaïminipa.

¹⁰ Angä eñëninque tömengä miñæ nē godäni guiquënë,

—Iñæmpa nāna gæncaya ïna inte pämənämaï ingæïmpa, ante bitö änö baï nö ï ïninque edæ waocä wëmö cæcä baï waa ïmaïmpa, ante pönente wæmönipa.

¹¹ Ante wæyönänite Itota,

—Wëmö cæcä, ante mïni änö baï ante waocä ædö cæte cæquingä. Wængonguï nänö äñinänique mäninö ante Ao ante mönämaï ïnänipa. ¹² Edæ ædänidö mönämaï inguinänii, ante pancadäniya guiquënë wäänä cæncadë eñayedë edæ ongænca babetamiñænäni eñagainäni inte mönämaï ïnäni. Pancadäniya wæætë waodäni cædäni beyænque babetamiñænäni badinque mönämaï ïnänipa. Ayæ pancadäniya guiquënë öönädë Awënë Odeye nempo beyæ ante nämä pönëninque Ao ante edæ mönämaï ïnänipa. Edæ æcänö botö änö eñente Ao äna, tömenganque mänömaï cæcæcäïmpa, ante Itota odömongä eñengadänimpa.

Wëñænäni ïnänite gampo cæcadinque waa apænecampa

(Mäadoco 10.13-16; Odoca 18.15-17)

¹³ Ayæ ate, Wëñænäni ïnänite Itota pönö gampo cæcadinque tömënäni beyæ Wængonguï ingante

apænecäimpa, ante cædinque wadäni tömengä weca ænte pō ænte pō cædäni adinque tömengä miñæ nē godäni guiquēnē, Ænte pönāmaï ïedäni, äninque Baa Baa änäni. ¹⁴ Ate wædinque Itota iñömō edæ,

—Wēñænäni iñänite ee amïni poncædänimpa. Edæ mäninäni nāni pönēnō bai adobaï pönēnāni inte edæ öönædē Awēnē Odeye nempo do quēwēnāni iñänipa. Ìninque mīnitō iñömō wēñænäni iñänite Baa änāmaï ïedäni.

¹⁵ Äninque wēñænäni iñänite pædæ gopo gampo cæcadinque wadæ gogacäimpa.

Mäincoo nē nanguï ēacä Itota weca ponte apænecampa

(Mäadoco 10.17-31; Odoca 18.18-30)

¹⁶ Ayæ wacä Itota weca pōninque,

—Awēnē nē Odömömi apænebi ēñēmoe, angantapa. Botō æbänō waa cæbo ïininque cōwē wænāmaï wantæpiyæ quēwēmaïmoo.

¹⁷ Ante äñongä Itota edæ,

—Wængonguï adocanque nē waa cæcä ingä incæte bitō botō ïmonte äninque, Æbänō waa cæquïmo, ämii. Incæte, Quēwenguïmo, ante wæbi ïininque bitō, ïïmaï cæedäni, ante Wængonguï nänō wææ angainō ante ēñente cæe.

¹⁸ Angä wædinque,

—Ædedō ante ämii.

Äñongante Itota wæætē,

—Ïïmaï. “Wacä ingante godō wænönāmaï. Bitō nänöogængä ïnämaï iñongante godō mönāmaï. Wacä quï awēmō ænämaï. Wacä æbänō cæcää, ante godō babæ wapiticæ änāmaï. ¹⁹ Wæmpocä

ingante wäänä inante waa adinque godö waa cæe. Ayæ, Nämä ante bitö waadete cæbi bai wadäni inänite adobai godö waadete cæe.”

²⁰ Angä ëñëninque edëningä iñömö,

—Botö mäninö bitö änö bai do cæte pægaïmo inte botö quïnö edæ godömenque cæquïmoo.

²¹ Äñongante Itota wæætë,

—Bitö, Ædæmö nö cæbo bacæboimpa, ämi ininque edæ öönædë bitö waëmoncoo ænguinque edæ ñöwo godinque imæca bitö mänincoo tömancoo godonte æninque bitö æninta wæætë ömæpodäni inte wædäni inänite tömanta godömi æncædänimpa. Ayæ edæ botö imote tee empote pöe.

²² Angä ëñëninque edëningä iñömö edæ, Botö mäincoo, ante nänö nanguï ëacoo ante pönente wæwente wædinque wadæ gogacäimpa.

²³ Gocä ininque edæ Itota tömengä miñæ nē godäni inänite apænedinque,

—Näwangä ämo ëñëedäni, angantapa. Öönædë Awënë Odeye nempo guiite quëwencæte ante cædinque waodäni ömæpodäni inte botö miñæ pönänipa. Mäincoo nanguï ëacä guiquënë æbänö cæte ömæpocä inte botö miñæ ponte guiite quëwenguingää, angantapa. ²⁴ Ayæ cämeyo iñömö guiyangä ingampa diyæ daagö guiyampite pædæ tacää. Cämeyo ñænængade inongä inte pædæ tadämaï ingä bai nē ëacä adobai ingampa. Tömengä nämä ayongä ñænængä inongä inte edæ æbänö cæte Wængonguï Awënë Odeye nempo do wäänë guiite quëwenguingää.

²⁵ Ante apænecä wædinque tömengä miñæ nē godäni wæætë ancai guiñëninque,

—İñæmpa mänömaï i ĩninqe æcänö wäänë guite quëwenguñgää, änänitapa.

²⁶ Itota tömënäni ĩnänite cöwä adinque apænecantapa.

—Waomĭnique incæ nämä mĭni cædö beyænque ædö cæte quëwëmaĭmĭnii. Wæætë Wængonguinque nämä tömänö do cæcä ingampa.

²⁷ Angä ëñente wædinque Pegodo guiquënë,

—Mönitö iñömö edæ möni ëadincoo owæ caate bitö miñæ ömæpomöni inte pömöni abipa. Ömæpomöni ĩmöni inte edæ quĭnö ænguĭmönii.

²⁸ Äñongante Itota wæætë tömënäni ĩnänite angantapa.

—Näwangä ämopa. Botö badömo ate tömancoo mĭincooque ĩninqe bayonte botö Waobo ëñagaĭmo iñömö edæ tömëmo ñäö ëmönö ëmöninque edæ pö tæ contacæboimpa. İninqe mĭnitö botö ĩmote nē tee empogaĭmĭni inte mänĭñedë ate tömëmĭni tæ contaïmpaa tipæmpoga go mempaa pö tæ contadinque awënëidi badinque edæ idægoidi tipæmpoga go mencabodäniya ĩnänite apænte ancæmĭnimpa.

²⁹ “Ayæ godömenque ämopa. Mĭnitö näwangä oncodo tao godinque mĭnitö tönĭñadäni ĩnänite ëmö cæte godinque badä ĩnante mæmpocä ingante wënäni ĩnänite botö ëmöwo beyænque ëmö cæte pömĭnitapa. İninqe ĭmaï ante näwangä ämopa. Æcänö botö beyænque mänömaï cædinque tömengä nänö ëadĭ ömæ ëmö cæte goda iñömö tömengä nänö ëmö cæte godincoo bai adopocoo æncæcäïmpa. Wĭi adopogaque edæ æninque tömengä wæætë edæ godömenque adopocoo adopocoo æninque tiëë ganca mänimpoga æncæcäïmpa. Ayæ botö pönö cæbo æninque tömengä cöwë wantæpiyæ

wænāmaī quēwencæcāimpa. ³⁰ Incæte edæ tāno yæcado ongöninäni pancadāniya wæætē yæmiñæ gote ongönāni bacædānimpa. Ayæ yæmiñæ ongöninäni inte wæætē yæcado ponte ongoncædānimpa,” ante Itota apænegacāimpa.

20

Nē cædāni æbānō cædānii, ante odōmonte apænecampa

¹ Itota ayæ edæ, Öönædē Awënē Odeye nempo æbānō quēwēnānii, ante odōmoncæte ante iīmaī apænegacāimpa. “Waocā nē ömæ ēacā nānō cæbaī Öönædē Awënē Odeye incæ adobaī cæcampa. Nē ēacā ñāō bayō oncodo taodinqe, Æcānō ñōwoönæ botō yowementacodē cæquīnaa. ² Ante adinqe tōmengā beyæ nē cæcædāni iñānite, Minitō tōmāā itædē cæmīni ate botō adocanque ingante deēnadio tigitamō adotamonque pōnōninque wacā ingante wacā ingante adotamonque adotamonque pōnōmo æncæmīnimpa, añongante Ao ante yowementacodē cæcæ godānipa. ³ Gote cæyönāni tōmantadæ æñonte nē ēacā tōmēnāni nāni godonte æiñōmō gote ayongā wadāni önonque cædāmaī a ongönāni. ⁴ Adinqe tōmengā, ‘Minitō adobaī gote cæmīni ate eyepæ godōmo æncæmīnimpa.’ Angā ēñēninque Ao ante godānipa. ⁵ Ayæ tæcæbæcā iñonte adobaī tōmengā wadāni iñānite angā godāni ate wæætē ædæ wæicā iñonte adobaī taodinqe wadāni iñānite angā godāni. ⁶ Ate edæ awæncabo wæiyongante edæ adocā tao ayongā wadāni önonque a ongönāni adinqe tōmengā tōmēnāni iñānite, ‘Quīnante

tömää itædē edæ cædāmaī a ongömini.’ ⁷ Ante añongä, ‘İñæmpa mönitö imönite, Cædäni, änänipa cæquimöni.’ Änani ēñēninque, ‘Minitö adobaī edæ botö yowementacodē gote cædäni,’ angä godänitapa,” ante Itota odömonte apænecantapa.

⁸ Ayæ, “Gäwadecæ pöni bayonte nē ēacä iñömö tömengä beyæ nē apænecä ingante äninque, ‘Botö beyæ nē cædäni inänite aa pebi pönäni ate bitö tömēnāni nāni cædi beyæ godömi eyepæ æncædänimpa. Awæncabo wæiyongä ñöwo pöni gote cædināni inänite edæ täno godömi ænāni ate wæætē wēēnē gote cædināni inänite edæ ayæ ate godömi æncædänimpa.’ ⁹ Angä ēñente aa peyongä awæncabo wæiyongä gote cædināni inte täno pönäni ate deēnadio tigitamö adotamonque adotamonque godongä ænāni. ¹⁰ Ate adinque täno gote cædināni guiquēnē, Mönö godömenque ænguī impa, ante pönēñönāni tömengä godongä æninque edæ deēnadio tigitamö incæ adotamonque adotamonque adopo adopo ænänipa. ¹¹ Æninque tömēnāni nē ēacä ingante püinte tededinque, ¹² ‘Mönitö tömää itædē näwancate cæmöni incæ iñæmpa cæbii. Ayæ pönäni guiquēnē wantæ iñö adoque ooda ganca cædäni incæ mönitö bai adopo godömi ænāni wæmönipa töö.’ ¹³ Ante püññönāni nē ēacä wæætē adocanque ingante apænedinque, ‘İñæmpa botö bitö imite wēnæ wēnæ cæbogaa. Edæ, Deēnadio tigitamö adotamonque pönömo æncæbiimpa, añömo Ao änāmaī imitawoo. ¹⁴ Bado, bitö quī incæ ænte goe. Edæ bitö æni bai ayæ ponte cædingä ingante adopo godonguēnēmo intabopa. ¹⁵ Edæ botö ēadincōo incæ, Æcänö

ingante godonguimo, ante pönente wædinque ædö cæte tömömo incæ änämaï inguimoo. Botö nê waa cæbo iñömote bitö guiquënë edæ piinte abi awædö, ante nê ëacä angampa.”

¹⁶ Mäninganca ante odömonte apænedinque Itota iñömö, “Mänömaï cædäni ïninqe botö, Tāno yæcado ongöninäni inte wæætē yæmiñæ gote ongoncædänimpa, antabopa. Ayæ, Yæmiñæ ongöninäni inte wæætē yæcado ponte ongoncædänimpa, ante apænetabopa,” ante apænegacäimpa.

Itota, Wæncæboimpa, ante wæætē adodö ante apænecä

(Mäadoco 10.32-34; Odoca 18.31-34)

¹⁷ Mänii godinque Eedotadëe gocæ cædinque tömengä miñæ, Dote, ante nāni gocabo inānite Itota nānenē ænte mäodinqe idömæ goyönāni apænecantapa.

¹⁸ —Nöwo iñömö edæ mönö Eedotadëe iñömö æicæimpa. Æi gote ongömö ate adocanque, Waocä nê ëñagaingä æyömönö ongongäa, ante wadäni inānite godö odömongä bæi ongonguinäni. Ayæ, Wængongui quï, ante nê godönäni ñænænäni tönö nê odömönäni nempo tömengä botö imote pædæ godongä æninqe tömēnäni wæætē botö imote apænte äninqe, Cöwē wæncæcäimpa, ancædänimpa. ¹⁹ Ayæ edæ, Awæ ñænquedimæ cædinque tömengä ingante timpote wænöedäni, ante tömēnäni oodeoidi inämaï ināni nempo botö imote wæætē mao godönäni æncædänimpa. Æninqe tömēnäni wæætē botö imotedö ante badete todinqe ayæ tæi tæi päninqe awäa timpodäni wæncæboimpa. Nāñe wæmo ate

Wængongui angä beyænque botö mēönaa go
adoönæque iñonte ñäni ömæmoncæboimpa, ante
Itota apænegacäimpa.

*Tantiago tönö Wäö badä, Botö ämaï ante cæe,
angampa*

(Mäadoco 10.35-45)

²⁰ Tebedeo wëna Wäö tönö Santiago iñöna
tömëna badä iñömö tömënä wëna tönö Itota weca
ponte ædæ wææninqe edæ, Botö ämaï ante cæe,
ante apænecä. ²¹ Ëñëninque Itota,

—Mïnö quïnö apænecæte ante pömïi.

Äñongante,

—Bitö Tæiyæ Awënë Odeye bate tæ contadinqe
edæ botö wëñæna ïnate ämi ate adocanque bitö
tömëmæmi ïnö adocanque dipæmæmi ïnö tæ con-
taquïna ämopa, angantapa.

²² Ëñëninque Itota wæætë,

—Ïñæmpa adämaï inte mïnitö ämïni awædö. Botö
nantate wæwenguïmæ bai becabo bai mïnatö edæ
adotaca becate bai Ao ante botö beyæ nantate
wæwenguïmïnaa. Edæ æpænë guiite bai botö
wæwenguïmæ bai guïñënämaï ïmïnapa diyæ botö
beyæ wæwenguïmïnaa.

Äñongante,

—Ao ante guïñënämaï cæcæmönaimpa, änatapa.

²³ Itota wæætë,

—Botö nanguï caate wæwëmo bai mïnatö ado-
taca bete bai äanque bai caate wæcæmïnaimpa.
Näwangä impa. Incæte æcänö botö tömëmæ ïnö
æcänö botö dipæmæ ïnö tæ contaquïna botö
edæ pönö änämaï ïmopa. Wæætë botö Mæmpo
do, Mänïnaque mänimpaa tæ contaquïna, ante në

badongaingä inte tömengä adocanque godö angä contaquäna, ante Itota apænegacäimpa.

²⁴ Mänömainö ante tededapa töö, ante ëñëninque wadäni diete ganca tömengä miñæ nê godäni guiquënë iñäna näna caya inate edæ püinänitapa.

²⁵ Püinäni ininque Itota aa pecä pönäni ate tömënäni inänite iimaï apænecantapa.

—Oodeoidi inämaï inäni awënëidi æbänö cädänipa, ante do ëñëminipa. Tömënäni iñömö nämä beyænque ante cædinque nanguï püinte änäni wædinque tömënäni nempo quëwënäni wæætë do ëñente cädänipa. Ayæ tömënäni weca nê ñænænäni inönäni iñömö, Tömëmoque ämo ëñente cæedäni, ante püinte änäni wädänipa. ²⁶ Minitö guiquënë tömënäni nämä beyænque ante nanguï änäni bai wüi adobai cæquënëmini iminipa. Wæætë mini cabo iñömini adocanque ñænængä pönï ingä bacæte ante cædinque tömengä wæætë edæ minitö beyæ nê cæcä baquënergä ingampa. ²⁷ Ayæ yæcado ongöinente wæcä iñömö tömengä yæcado ongoncæte ante cædinque wæætë edæ yæmiñæ pönï gote tömänäni inänite nê cæcä badinque tömengä nämä beyæ ante cædämaï inguënergä ingampa. ²⁸ Edæ Waobo ëñagaïmo inte adobai, Botö beyæ pönö cæcädänipa, ante wüi pömo imopa. Wæætë wadäni beyæ godö cæcæte ante pömoimpa. Ayæ edæ nanguï inäni tee mönete bai wæwëñönäni botö wæætë, Tömënäni wibænete tacädänipa, ante tömëmo wepæ incæ godoncæte ante pömo imopa, ante Itota apænegacäimpa.

Babetamöna iñönote Itota gampomongä waa

*bamönapa**(Mäadoco 10.46-52; Odoca 18.35-43)*

²⁹ Itota mäninö godinque Eedicoo nāni quēwēñömö ponte tayönāni tömengä miñæ nangui ināni tee empote godānitapa. ³⁰ Goyönāni onguiñæna babetamöna iñömö taadö wedeca tæ contate a ongöñöna, Itota pongampa, änāni eñëninque aa pedatapa.

—Awënë, bitö Dabii wodi pæimi inömi inte mönatö imönote pönö waadete waa cæe.

³¹ Ante añöna godongämæ godāni guiquënë, Apocænë inguënë quēwēnaa, änāni incæ godömenque yedæ aa pedinque,

—Awënë, bitö Dabii wodi pæimi inömi inte mönatö imönote pönö waadete waa cæe, anatapa.

³² Itota iñömö næ gongæninque añecä pöna adinque,

—Mīnatö imīnate quīnö cæbo ämīnaa.

³³ Angä eñëninque,

—Awënë gampomömi awinca wi ænete bai aquimöna, ante wæmöna.

³⁴ Añöna Itota tömëna godongämæ wæte bai pönëninque edæ pædæ gopo gampomongantapa. Gampomongä ate tömëna waa ada badinque Itota miñæ do godatapa.

21*Itota Eedotadëe iñömö pongampa**(Mäadoco 11.1-11; Odoca 19.28-40; Wäo 12.12-19)*

¹ Mänii gote Eedotadëe obo pöninque Odibowænquidi ontacamö goimö Betapaguee nāni quēwēñömö ganca pöñönāni Itota tömengä miñæ

nē goda mēnaa īnate da godōnīnque angantapa.

² Tōmēna īnate,

—Mānīī nāni quēwēñōmō ongō amīna. Tōmēñōmō go guite ayōmīna bodo onquiyæ nāna wencaya ñāni ñæī a ongō acæmīnaimpa. Ñāni ñæī a ongō adīnque mīnatō mānīna īnate ñī cæyænte botō weca ænte pōeda. ³ Ayæ mīnatō īmīnate wææ ānāni ēñēnīnque mīnatō wæætē edæ, Awēnē nānō ænguēnēnō ante ænte gomōnapa, ante apæneeda. Ayæ, Tōmengā īīnque cæte ate do da pōnongā æncæmīnimpa, ante apæneeda, angantapa.

⁴ Do īñōmō Wængonguī beyæ nē apænecā īīmaīnō ante nānō apænegainō ante edæ īīnque bacæimpa, ante mānōmaī cætīmpa.

⁵ “Tiōno īñōmō quēwēnāni īnānite īīmaī aedāni, ‘Badogaa, mīnitō Awēnē Odeye ñōwo mīnitō weca pongā aedāni.

Edæ mōnō māīncoo mongæwēnongā bodo wengāa tæ contate mōnō Awēnē pongampa.

Tōmengā gānē pōnengā inte bodoga contate pongā aedāni,’ ante ancæmīnimpa.”

Ante docā nānō apænegainō ante ñōwo īīnque cætīmpa.

⁶ Mānōmaīnō ante angā ēñēnte godīnque tōmengā mīñæ nē goda īñōmō Itota nānō ānīnō baī do cædīnque, ⁷ bodo nāna wencaya īnate tōī tōī ænte pōnīnque tōmēna weocoo yabæcooque æidāmæ wo cæyabæda ate Itota wænōmēnæca īnō æi yiyæ tæ contacantapa. ⁸ Adīnque edæ nanguī īnāni, Itota nānō ponguīnō, ante tōmēnāni weocoo yabæcooque ñō cædīnque bee podōwayōnāni wadāni guiquēnē gōnea gote yæpæma ōñabo tapænte māmō bee

bee podōwadāni ate tōmengä podōwaïnonque gocantapa. ⁹ Gocä adinque täno godāni tönö ayæ pönāni tönö godongämæ godinque nanguï ināni yedæ äninque,

—Bitö Awënë Dabii wodi pæïmi inōmi inte pōmi adinque, Möni quëwenguinque impa, ante, Badogaa, ante tomōnipa. Awënë Wængonguï ëmōwo beyænque pōmi ininque bitö toquinque edæ Wængonguï bitö imite waa cæcæcäimpa. Ayæ öönädë inōmō adobaï, Badogaa, möni quëwenguinque, ante ingæimpa.

¹⁰ Ante mänii cædinque pönōnāni, Itota Eedo-tadëë pongä adinque mäninōmō quëwënāni ancai guinēninque,

—Mäningä æcänö ingäa.

¹¹ Ante wæyönāni godongämæ pönāni inōmō,

—Itota ingampa. Tōmengä inōmō Wængonguï beyæ nē apænecä inongä inte Gadideabæ Näatadeta quëwente pongä ingampa, ante apænegadānipa.

Wængonguï oncö tæiyæ waëmö baccäimpa, ante cæcä

(Mäadoco 11.15-19; Odoca 19.45-48; Wäö 2.13-22)

¹² Itota inōmō Wængonguï oncö nænæncönë yabæcönë pō guidinque mäninōmō maincoo mänāni tönö wadāni nē godonte ænāni tönö ongönāni adinque tōmengä tōmänāni inānite, Oncodo taoedāni, äninque da tadongä oncodo tao godānitapa. Ayæ campio ante nāni godonte æimpa tönö equemō godoncæte ante nē mänāni nāni cönöimpa tönö bæ tacä tōmampaa guidömëmæ tæ go wææntapa. ¹³ Ayæ tōmënāni inānite angantapa.

—Wængongui beyæ iïmainö ante yewæmongatimpa. “Waadäni botö oncönë pö guindingue botö imote apænecædänimpa,” ante Wængongui angä incæte minitö wænæ wænæ cæmini beyænque Wængongui oncö incæ nē awēmö ö ænāni nāni womöincönë bai wentamö bapa töö.

¹⁴ Äninque Itota ayæ Wængongui oncö ñænæncönë yabæcönë ongöñongä pæ opa pæ opa godäni tönö babetamönāni tömengä weca pönāni adinque tömengä godö cæcä ate waa badānitapa.

¹⁵ Mänömaï mä cæcä waa badāni ate wædinque, Wængongui quï, ante nē godönāni ñænæñāni tönö nē odömönāni guiquënë pïnte badānitapa. Ayæ wēñænāni Wængongui oncö ñænæncö yabæque ongöñinque yedæ äninque, “Badogaa, Awënë Dabii pæïmi inömi adinque möni quëwenguinque impa,” ante Yæ änānitapa. Änāni ëñëninque nē godönāni ñænæñāni tönö nē odömönāni ænguï badinque

¹⁶ Itota ingante änānitapa.

—Wēñænāni æbänö änāni ëñënämaï ïmitawo.

Äñönāni Itota,

Do ëñëmopa. Ìñæmpa minitö guiquënë Wængongui beyæ ante iïmainö ante yewæmonte ongö adāmaï inte änewëminitawo.

“Bitö tæcæ ëñadāni tönö goömæ nē gänāni inānite apænebi ëñente,

tömënāni Ao ante nö pönï tededinque,

Wængongui tæiyæ waëmö ingänö, ante watapæ apænedänipa.”

Mänömainö ante yewæmonte i apa änewëminii.

¹⁷ Äninqe Itota edæ tömēnāni inānite emō cæte wadæ godinqe Betānia nāni quēwēñmō gote mongacāimpa.

*Iigowæ ömæcawæ i adinqe Itota pūingampa
(Mäadoco 11.12-14, 20-26)*

¹⁸ Nāo bayö Eedotadē nāni quēwēnō gāmēnō adodō pōninqe Itota gæwænte wæcantapa.

¹⁹ Gomō adinqe iigowæ a ongō ponte ayongā öñaboque emæ adinqe,

—Ömæcabi imi cōwē incadāmaī incæbiimpa.

Äñongā iigowæ incæ guñē wænimpa. ²⁰ Guñē wæ adinqe tömengā miñæ nē godāni iñmō,

—Quimæ iigowæ iñontobæ guñē wæ amöö.

²¹ Ante wæyönāni Itota iñmō edæ,

—Nāwangā ante mīnitō imīnite apænebopa. Wī æmæ pönēmīni inte wede pönēmīni ininqe mīnitō iigowæ inte botō cæbaī adobaī do cæbaīmīni. Ayæ godömenque cædinque mīnitō ānanquidi ongō ate, “Änanquidi ēñēmi, äninqe, Bitō cabænte wo gote gāwapænē guie,” ante āmīni ininqe edæ mīnitō ānīnō baī do babaimpa. ²² Wængonguī ingante wede pönēmīni ininqe quēmē incæ ante tömengā ingante apænēmīni incæ mīni ānīnō tömānō æncæmīnimpa, ante apænegacāimpa.

*Awēnē imipa, ante æcānō ānaī, ante Itota ingante
änānipa*

(Mäadoco 11.27-33; Odoca 20.1-8)

²³ Itota ayæ Wængonguī oncō ñænæncönē yabæcönē pō guidinqe odömonte apænecā ēñēñönāni, Wængonguī quī, ante nē godönāni ñænænāni tönō oodeoidi inānite nē aadāni, Nāni

Picæncabo, nāni ānāni tönö tömengä weca pöninque ānānitapa.

—Æcānō nē angä inte bitö ïmite angä cæbii. Ìñæmpa, Nē āmi bacæbiimpa, ante æcānō pönö āna ēñente nē āmi inte bai cæbii, ante ēñencæte ante wæmönipa.

²⁴ Änāni ēñëninque,

—Mīni āmaï botö adodeque ämo ēñëninque mīnitö tāno apænemīni ēñente ate māniñedē ate botö wæætē, Æcānō nē āna inte pönö angä cæboo, ante apænebo ēñëmaïmīnipa. ²⁵ Wäo wodi ingante guiquënë, Bitö æpænē guidoncæbiimpa, ante æcānō āna ēñente guidongäi, ante pönëmīnii. Wængonguï öönädē apænecä ēñente cæcantawo. Wæætē edæ waodānique ānāni ēñente cæcantawo. Ædö ante pönëmīnii.

Itota angä ēñëninque tömënāni nāmāneque wæætedö wæætē tedecöninque, “Wa, æbānō angüi, ante wädānitapa. Ìñæmpa, Wængonguï angä ēñëninque Wäo cægacäimpa, ämö bai Itota wæætē mönō ïmonte, ‘Quinante pönënāmaï ïmīnitawo,’ ancædongäimpa,” ante wädānitapa. ²⁶ Wæætē edæ, “Waadāni tömänāni, Wængonguï beyæ nē apænecä Wäo wodi ingacäimpa, ante pönënānipa, ante pönente wædinque Itota ingante nē ānāni ïñömö, Wadāni pūināni wæcæ wæ, āninque, Waodānique ānāni ēñente Wäo cægacäimpa, ante mönō ædö cæte angüi.”

²⁷ Ante pönëninque tömënāni Itota ingante edæ,

—Wa, ēñënāmaï ïmönipa.

Ante wæyönāni Itota edæ,

Īninque botō adobaī, Æcānō nē angā inte pōnō angā cæboo, ante mīni ānīnō ante apænedāmaī incæboimpa, angacāimpa.

Mæmpocā wēna æbānō cæda, ante odōmongampa

²⁸ Itota odōmoncæte ante apænedinque,

—Mīnitō guiquēnē odōmonte tedebo ate āmo ēñente apænemīni ēñēmoedāni. Īīmaī impa. Waocā tōmengā wēna mēnaa ĩñōna adocanque weca godinque mæmpocā ĩñōmō, “Botō wēmi, bitō ñōwoōnā yowementacodē cæte pōe.” ²⁹ Āñongā edæ, “Wīi goīnēmo,” angampa. Wæætē edæ ayæ ate pōnencōninque edæ, Botō ædō cæte Baa āninque quēwēmoo, ante pōnēninque edæ mæmpocā nānō ānīnō ante ēñēninque edæ cæcæ gocampa. ³⁰ Ayæ ate mæmpocā wæætē wacā wengā weca adobaī māo āñongā tōmengā edæ, “Bitō mæmpobi āmi ēñente gocæboimpa,” ante apænecā incæte edæ godāmaī ingampa. Māninque ante tedebo. ³¹ Ñōwo mīnitō ĩmīnite āmopa, Mæmpocā nānō ānō baī æcānō cæcāī, ante pōnēmīni.

Āñongante,

—Tānocā.

Ante apæneyōnāni Itota tōmēnāni ĩnānite wæætē,

—Nāwangā āmopa. Mīnitō Awēnē Wængonguī Od-eye nempo pō guīdāmaī ĩñōmīnite odōmāno awēnē beyæ nē æwēnāni tōnō onquiyænāni māincoo beyæ ante nē towente quēwēnāni tōnō tāno ponte do guicædānimpā. ³² Edæ Wāō wodi mīnitō weca ponte nō cæte tōīnō ante odōmōñongante mīnitō ĩñōmō pōnēmīnitawogaa. Ayæ godōmenque awēnē beyæ nē æwēnāni incæ māincoo beyæ ante nē

towente quëwënäni tönö incæ do pönënanipa. Ayæ mīnitō mănōmaī cædāni adīmīni incæte wæætē wënæ wënæ mīni cædinō ante wædāmaī inte wīi pönēmīnitapa tōō, ante Itota apænegacāimpa.

Në aadāni inguënënāni incæ wīwa cædānīpa, ante (Mäadoco 12.1-12; Odoca 20.9-19)

³³ Ayæ godōmenque apænedinque Itota, “Wængonguī Awënē æbānō cæcāā, ante ëñencæmīnīpa, ante botō īmæca quëwënäni nāni cæinō ante odōmonte apænebo ëñëedāni. Edæ īīmaī impa. Ömæ ëacā yowementacodē da da mǎo da caate wææ cædinque, Tömēmō ænte pīnā pīnā gāwate wæ yopænte tōmēmæ ænguīñōmō ante cædinque ææ wote badongantapa. Ayæ, Yowementacodē awēmō guīdāmaī incædānīpa, ante cædinque æi wænōmënæca gomō aquīñōmō mænongā ate nē ëacā īñōmō wabæca gocæ cædinque wadāni ömæ wite nē aate tā pedāni īnānite apænecantapa. Botō yowementacodē incæ mīnitō ömæ wite aadāni. Aayömīnite botō, Mīnitō quī, ante pancamonga pönōmo æncæmīnīpa, angā Ao āñönāni wadæ gocantapa.

³⁴ Ayæ yowedepo wodo bayonte tōmengā ingante nē cædāni īnānite, Mīnitō yowementacodē nē aadāni weca godinque botō yowemō incæ pancamonga ämīni ænīnque botō weca wæætē māmōmīni æmoedāni, angā godānitapa. ³⁵ Angā godinque pönāni adīnque yowementacodē nē aadāni guīquënē nē æncæ pönāni īnānite bæi ongōnīnque adocanque ingante nanguī tæi tæi pānīnque wacā ingante godōmenque wænönāni wængā ate ayæ wacā ingante dicaca tacadāni.

36 Adinque măo apænedäni wædinque nē ēacā iñömō wæætē godōmenque nangui iñāni da godongā gote pōnāni adinque nē aadāni guiquēnē adobai cædāni wædānitapa.”

37 Ayæ godōmenque odömōninque Itota apænecantapa. “İninqe nē ēacā iñömō, ‘Tömēmo wengā ingante da godōmo gocā adinque tōmēnāni guiñente wædinque ee abainānipa,’ āninqe tōmengā ingante da godongā tōmengā pōni gocantapa.

38 Yowementacodē nē aadāni guiquēnē gomō ayōnāni nē ēacā wengā dicæ pongā adinque, ‘Tōmengā ingampa. Wæmpocā mǎincoo ini edæ iingā iñömō nē ænguingā ingampa cæmōō. Mōnō edæ măo wænōmō wængā ate edæ mōnō qui babaimpa.’ 39 Änewēninque tōmēnāni nē ēacā wengā ingante edæ bæi ongonte yowementacodē wææ cæte iñömō yabæque edæ, Ömäe, ante wænōnāni wængantapa.”

40 Ante māninganca odōmonte apænedinque Itota iñömō tōmengā ingante nē ānīnāni iñānite angantapa. “İninqe mīnitō iñömō, Nē ēacā pōninque edæ yowementacodē nē aaquēnēnāni iñānite æbānō cæquingāā, ante pōnēmīni.”

41 Ante āñongante tōmēnāni wæætē,

—Ömäe, ante nē wænōnīnāni iñānite tōmengā nǎēmæ edæ, Ömäe, ante wænogā wæncædānimpā. Ayæ wæætē, Ædānidō nō cædinque yowedepo iñō yowedepo iñō tā pete pōnōnāni ænguimoo, ante adinque awēnē, Mīnitō wæætē aacæmīnimpā, angā Ao ante aacædānimpā, ante apænedānitapa.

42 Itota ayæ tōmēnāni iñānite,

—Wængonguī angā ēñente nāni
yewæmongaintaa æbānō ongō ante mīnitō adāmaī
inte āmīni awædō, angantapa.

“Dica ænte adinque, Wēnæ wēnæ inca, ante nē
mænōnāni nāni wido cædinca incæ
gomonga waëmonca inca īninque tāno nāni
ñnōninca bæbængapa do bacapa.

Wængonguī Awēnē incæ mænōmaī cæcā adinque
mōnō waocabo guīñente wædinque waa amompa,”
Ante yewæmonte impa abaīmīnīpa. ⁴³ Mānīnō
mīni ēñēnāmaī īnō beyæ mīnitō Awēnē Wængonguī
Odeye nempo quēwente mīni cæquēnēnō incæ ō
ænte baī cæcā wæcæmīnīpa. Ayæ wæætē wadāni
īnānite tōmēmō wainca incate baī nō cædāni
īnānite godō angā ēñēninque tōmēnāni wæætē
tōmengā nempo quēwente waa cæcædānīpa.
⁴⁴ Botō īñōmō mānīī dica waëmonca baī īnōmo
inte āmo ēñēninque nē wæcā īñōmō tōmengā
īñōmō mānīncaa tæ go wæænīnque wædænque
tobænte wæcā baī īnongā inte botō ōnōwa gāānē
ædæ wææncæcāīpa. Wæætē æcānō ingante
Wængonguī pīinte mānīncaca tacacā īnaa tōmengā
guīquēnē quīēmē baī yaintai baī goquīnō anguēnē,
ante pōnēmīniyaa.

⁴⁵ Ante nē aaquēnēnāni nāni cæīnō ante
odōmōninque Itota apænecā ēñente wædinque,
Wængonguī quī, ante nē godōnāni ñænænāni tōnō
Paditeoidi īñōmō, Īñæmpa mōnō īmonte pīinte angā
awædō, ante pōnente wædinque, ⁴⁶ Quīnō cæte
tōmengā ingante bæi ongonte ō ænguīī, ante cōwā
adānitapa. Incæte, Wadāni tōmānāni, Wængonguī
beyæ nē apænecā Itota īnongā ingampa, ante

pönēnānīpa, ante wædīnque, Pīinānī wæcæ wæ,
ānīnque edæ ñimpo cægadānīmpa.

22

Monguīmæno ante odōmonte apænecampa (Odoca 14.15-24)

¹ Wængonguī Awēnē æbānō cæquingāā, ante
ēñencæmīnīmpa, ante īmæca awēnē nānō cæīnō
ante Itota tōmānānī īnānīte wæætē odōmonte
apænecagāīmpa.

² “Inguīpoga awēnē odeye tōmengā wēñæ
beyæ monguīmæno ante nānō cæbaī ōōnædē
Awēnē Odeye īñōmō adobaī cæcampa. ³ Inguīpoga
awēnē īñōmō tōmengā ingante nē cædānī īnānīte,
Wēēnē botō ānīnānī īnānīte wente ænte pōedānī.
Angā tē tē wente ænānī ēñēnīnque edæ, Wīī
pōīnēwædō, ānānī. ⁴ Eñente wædīnque awēnē
wæætē wadānī tōmengā ingante nē cædānī
īnānīte da godōnīnque, ‘Wēēnē botō ānīnānī weca
godīnque botō beyæ īīmāīnō ante apænemīnī
ēñencædānīmpa. Botō wengā monguīmæno ante
wagadaīdī onguīñænānī tōnō cænīnānī oguīmo
pōnī īnānī īnānīte do wænōnīnque botō ææmænoca
do eyepæ cæbopa. Botō wengā monguīmæno
pō beedānī, ante mæmpocā angampa, ante edæ
botō beyæ apænēedānī.’ ⁵ Angā ēñēnīnque gote
apænēyōnānī tōmēnānī ēñēnāmāī inte ōnonque
wadæ godīnque pancadānīya gōnea ante goyōnānī
wadānī godonte æncæte ante godānītapa. ⁶ Wadānī
ayæ ongōnānī guīquēnē ēñēnāmāī inte awēnē nānō
da godonte nē cædānī īnānīte pīinte wēnæ wēnæ
cædānī wæyōnānī māo wænōnānī wænānītapa.”

⁷ “Mänömaï cædāni ate wædinque awënē odeye iñömö äingä badinque tömengä tontadoidi inänite angä eñëninque nē wænönināni inänite mao capo wænönāni. Wænāni adinque godōmenque onconcoo tömēnāni nāni eadincoo iya tănāni. ⁸ Īninque edæ awënē wæætē tömengä ingante nē cædāni inänite, ‘Monguïmæno do eyepæ cæte ongö incæte botö nē ānināni waa cædānipa diyæ āmo bequīnānii. ⁹ Īninque mīnitö wæætē edæ iyænopoga iyænopoga mao godinque æcāmenque ingante bee tēninque tömēnāni tömānāni inänite āmīni ææmæno pö becædānimpā.’ ¹⁰ Angä eñente cædinque nē cædāni taadonque pö bee bee bee tēninque waa cædāni incæ wīwa cædāni incæ tömānāni inänite āñete ænte māmönāni pö monguïmæno oncönē pö guidinque eyede goto gongænte bedānitapa.”

¹¹ Ayæ, “Awënē odeye iñömö eñacæ pö bedāni inänite acæ guiiyongä edæ adocanque monguïmæno bequī weocoo awënē odeye nānö pönönincoo incæ wēñadāmaï inte önoncooque ee mongængä. ¹² Adinque, ‘Æmigo, bitö ædö cæte monguïmæno weocoo wēñadāmaï inte önoncooque ee mongænte guibii,’ ante āñongä edæ pæ wēēnecä. ¹³ Adinque awënē odeye iñömö nē aadāni inänite āninque, ‘Nē monguïmæno weocoo wēñadāmaï ingä ingante mīnitö goti wimpote wææ goti wēwate edæ wēmö iñömö nāni guingo imonte Yæ yæ ante wæyömö mao wido cæedāni,’ ante awënē odeye angampa. ¹⁴ Mänömaï nāni cædö bai adobai impa. Edæ nanguï ināni inänite Wængonguï, Pödāni, angä incæte edæ wædænque

ināni inānite apænte Ao ante ængampa,” ante Itota apænegacāimpa.

*Tæiyæ Awënē nānō äintamō ante tededānipa
(Mäadoco 12.13-17; Odoca 20.20-26)*

¹⁵ Itota mänōmaī apænecā ēñente wædinque Paditeoidi wadæ godinque godongāmæ ponēē cōninque, Mönō pīinte apænte anguinque ante quīnō cæmō ate Itota adodeque wapiticæ tededinque oda cæquiringā. ¹⁶ Ante pönēninque tōmēnāni nē ēmiñænāni tōnō Edodeidi inānite da godōnāni godinque Itota weca pōninque,

—Awënē nē Odōmōmi ēñēmi. Bitō nō pōnente cæbi imipa, ante do ēñēmōnipa. Ayæ bitō ayōmi mōnitō tōmāmōni önōmōnique imōni adinque bitō, Waodāni æbānō anguinānii, ante ayæ, Æbānō cæquīnānii, ante wædāmaī inōmi inte edæ Wængonguī taadō ante guīñēnāmaī inte nō odōmonte apænebipa. ¹⁷ Īninque bitō æbānō pōnēmii. Odōmāno gobiedōno beyæ ante tæiyæ awënē Tetædo tiguitamō nānō änintamō ante æbānō wææ yewæmonte ī, ante ēñencæte ante wæmōnipa edæ. Godonte edæ waa cæte intawo. Wæætē wënæ wënæ cæte intawo, ante apænebi ēñencæmōnimpā.

¹⁸ Äñōnāni Itota iñōmō tōmēnāni do, Cæmō wapiticæ tedecæcāimpa, ante nāni änīnō ante do ēñēninque tōmēnāni inānite wæætē edæ,

—Mīni wadō tedete wadō cæcabo iñōmō edæ quīnante botō imote, Æbānō cæmō oda cæquiringā, ante cæmīnii. ¹⁹ Tetædo tiguitamō nānō änintamō odōmōmīni aquīmo.

Äñongä deēnadio tigitamö adotamonque ænte pönäni. ²⁰ Adinque tömēnāni inānite Itota,

—Æcānō awinca bai yewæmonte badonte i. Edæ æcānō emōwo ante yewæmonte i.

²¹ Äñongante,

—Awēnē Tetædo awinca bai yewæmonte badonte impa. Adocā emōwo ante yewæmonte ongö amönipa.

Änāni ēñēninque Itota iñömö edæ,

—Awēnē Tetædo qui i ininque edæ Tetædo ingante godongæimpa. Wæætē Awēnē Wængongui qui i ininque Wængongui ingante godongui i apa ānewēmīni.

²² Ante Itota nānō ānīnō ēñēnte beyæ, Quiēmē bai angāā, ante ancai guiñēnte wædinque wadæ gogadānimpā.

*Ædö cæte ñāni ömæmonguii, ante wædānipa
(Mäadoca 12.18-27; Odoca 20.27-40)*

²³ Mānīönæ adoönæ iñonte Tadoteoidi nē, Waocā wæninque ñāni ömæmönāmaī æmæwo wængampa, ante nē ānewēnāni inte Itota weca pōninque, Iīmaīnō ante ēñēncæte ante wæmönipa, ānānitapa.

²⁴ —Awēnē nē Odömömi ēñēmi. Möitee wodi mönō beyæ ante wææ yewæmöninque iīmaī ante yewæmongacäimpa. Waocā möninque wēñæ tapæidāmaī inte wængä ate tömengä tōññacā wæætē owæmpoingä ingante möninque wēñæ tapæidinque, Botö tōññacā wodi wengä ingampa, ante pæpogacæcäimpa, ante yewæmongacäimpa.

²⁵ Ñōwo iñömö möni cabo iñömönite adodāni nāni caipæ önompo æmæmpoque go mēnaa ināni iñönāni

bamoncadengä möninqe wēñæ tapæidāmaï
 manguiwēninqe edæ nāñe wængä ate ayæmengä
 wæætē owæmpodingä ingante mongä. ²⁶ Ìninqe
 ayæmengä incæ adobaï wēñæ òmæpocä nāñe
 wængantapa. Ayæ wææ wacä ayæmengä adocä
 ingante monte ate wēñæ adobaï tapæidāmaï
 inte edæ nāñe wængantapa. Ayæ wææ wacä
 adobaingä, ayæ wææ wacä tapæidāmaï inte nāñe,
 ayæ wææ wacä, ayæ wææ ayæmengä pōnī adocä
 ingante möninqe wēñæ tapæidāmaï inte nāñe
 wængantapa. ²⁷ Onquiyængä guiquēnē owæmpote
 wædinque tōmangä pōnī nāñe wængantapa.
²⁸ Ìninqe, Mönö ñāni òmæmonguionæ, ante mīni
 äönæ ññonte māningä owæmpoingä ññömö æcānō
 nānōogængä baquingä. Edæ tōmengä ingante
 ññömö edæ tōmānāni manguiwengadānimpā.
²⁹ Äññōnānite Itota wæætē,

—Minitō ññæmpa. Wængonguï angä ēñente
 nāni yewæmōinta adāmaï inte baï ämīni awædō.
 Wængonguï adocanque tæï pīñængä inte edæ
 tōmää cæcampa, ante pōnēnāmaï inte edæ
 oda cæte ämīni awædō. ³⁰ Edæ Wængonguï
 anquedoidi öönædē cōwē owodāni baï ññōnāni
 inte wadāni ñāni òmæmōninqe godō ññānōnāmaï
 ññāni inte edæ mōnāmaï inguñānidō anguēnē.
³¹ Wæætē do wængaīnāni nāni ñāni òmæmonguionō
 ante ēñencæmīnimpā, ante Wængonguï beyæ
 yewæmonte ongō adāmaï ñmīnitawo. ³² “Botō
 ññömö Abadäo Wængonguïmo ingaïmo inte
 ayæ Itæca Wængonguïmo ingaïmo inte botō
 Aacobo Wængonguïmo adobo ñmo anguēnē,”
 angacāimpā. Ante nē angaingä inte edæ æmæwo

wænīnāni tōmēnāni Wængonguingä ædō cæte inguingää. Wæætē edæ mīi quēwēnānique tōmēnāni Wængonguī īnongä ingampa. Īnīnque edæ nē wænte godīnāni incæ ayæ mīināni quēwēnāni īnānipa, ante pōnenguēnē ānewēmīnii.

³³ Ante apænecä ēñēnīnque godongāmæ ēñengōnāni guiquēnē, Æbānō cæte Itota waa pōni odōmonte apænecä ēñēmōnii, ante wægadānīmpa.

Wængonguī nānō wææ angāine mēnea tæīneda pōni ēnepa

(Māadoco 12.28-34)

³⁴ Tadoteoidi guiquēnē, Ædō cæte gomonga anguī, ante edæ pæ wēēnedānitapa. Mānōmaī Itota nānō nō ānīnō beyæ pæ wēēnedānipa, ante tededāni ēñēnīnque Paditeoidi wæætē godongāmæ pōnānitapa. ³⁵ Itota æbānō cæte wapiticæ āmaingää, ante pōnēñōnāni adocanque idægoidi nāni wææ angāinō ante nē ate ēñēnongä īñōmō Itota ingante angantapa.

³⁶ —Awēnē nē Odōmōmi ēñēmi. Wængonguī, Īmaī cæedāni, ante nānō wææ angāīnecoo ante pōnēnīnque ædedō tæīne pōni ī īñonte mōnō nanguī ēñēnte waa cæquī.

³⁷ Āñongante Itota īñōmō,

—Īmaīnō ante nānō wææ angāine īñōmō edæ tæīne pōni īñonte mōnō nanguī ēñēnte waa cæcæīmpa. “Wængonguī mōnō Awēnē ingante bitō mīmō entawente waadedīnque bitō ocai encabi inte nō pōnēnīnque bitō ōnōwoca ēwocabi inte edæ tōmengä ingante ædæmō waa waadete pōnēe.” ³⁸ Mānīne nānō wææ angāinō waa pōni ī īnīnque mānīne tāno waa cæquī impa. ³⁹ Ayæ

wade nänö angainö adobaï nanguï waa ëñente cæquiï impa. “Bitö nämä bitö waadete waa cædö baï adobaï pönëninque wadäni inänite adobaï waa waadete cæe.” ⁴⁰ Ìimaï cæedäni, ante Möitee wodi nänö wææ angainö ayæ Wængonguï beyæ nē apænedäni nāni angainö cæcæte ante cædinque edæ mänine Wængonguï mënea nänö wææ angaine ëñente cæte beyænque edæ tömänö edæ do eyepæ cæte impa, ante Itota apænegacäimpa.

Codito æcänö pæingä inongä ingää, ante apænecampa

(Mäadoco 12.35-37; Odoca 20.41-44)

⁴¹ Mänü Paditeoidi adoyömö ponte ayæ ongöñönäni Itota tömänäni inänite angantapa.

⁴² Itota iñömö tömänäni inänite,

—Codito iñömö æcänö ingää, ante pönëmïni.
Æcänö Wengä inongä ingää, ante pönëmïni.

Ante añongante Paditeoidi wæætë,

—Awënë Dabii pæingä inongä ingampa.

⁴³ Äñönänite Itota edæ,

—Awënë Dabii pæingä inongä iñongante edæ
Dabii tömë edæ Codito ingantedö äninque quïnante,
Awënë ïmipa, angacäimpa.

⁴⁴ “Awënë Wængonguï incæ botö Awënë ingante
apænedinque,

Botö tömëmæ inö tæ contayömi,

bitö ïmite nē pïinäni inänite bæ tabo ate

bitö önöwa gäänë ongöñönänite bitö pïnä
gäwacæbiimpa, angacäimpa.”

Ante Wængonguï Önöwoca apænecä ëñëninque
Dabii wodi yewæmongacäimpa. ⁴⁵ Codito nē
Awënë ingampa, ante awënë Dabii wodi nänö nē

angaingä inongä inte edæ adocä Codito iñömö ædö cæte näemæ Awenē Dabii wodi pæingä inguingää, ante pönenguēnē ānewēmīni.

⁴⁶ Ante āñongä edæ tōmānāni, Mönö ædö cæte wæætē anguii, āninqe ēñēnāmaī inte edæ pæ wēēnegadānimpa. Ayæ iincayæ ate, Apænebi ēñēmōnii, ante ædö cæte anguiimoo, ante edæ tōmānāni guiñente wædinque ānāmaī ingadānimpa.

23

Paditeoidi tönö nē odömönāni inānite Itota pīnte angä

(Mäadoco 12.38-40; Odoca 11.37-54, 20.45-47)

¹ Pæ wēēnedāni adinqe tōmengä miñæ nē godāni godongāmæ ongōnāni nangui ināni tönö ongōñōnānite Itota tōmānāni inānite apænegacāimpa.

² “Nē odömönāni tönö Paditeoidi iñömö Möitee wodi nānō angainō ante nē ēñēnāni inte nē nō odōmonte apænedāni inānipa. ³ Mänōmaī ināni adinqe mīnitō iñömö tōmēnāni ānīnō ante tōmānō ante cōwē ēñente cæedāni. Wæætē tōmēnāni nāni cæi bai cædāmaī iedāni. Edæ, iīmaī cæedāni iīmaī cæedāni, ante nāni ānō ante tōmēnāni nāmā incæ ēñēnāmaī cædānipa. ⁴ Edæ māincoo teēmencoo mō paate wadāni önōnancapæ cō cædancapænāni bai cædinque tōmēnāni, Wadāni guēmancædānimpa, ante cædāmaī ināni inte önompogonca adopogoncaque incæ gä ænancapænāmaī inānipa.”

⁵ “Quiēmē cædāni incæ tōmēnāni cōwē, Wadāni botō imote waa acædānimpa, ante cædānipa. Wadāni, Bitō Wængongui beyæ

nāni yewæmongainta nanguī abi īmipa, ante pōnēninque mōnitō īmōnite waa acædānimpā, ante babæ cædinque māninta æmontaicate ñænæ pōnī badonte mīni tente ōnoncaipoga wo cæte encapodānipa. Ayæ, Bitō Wængonguī ingante nanguī apænebi īmipa, ante pōnencædānimpā, ante cædinque tōmēnāni weocoo ñā cæwate ñā cæwate doyæ guēnē ēwa badōninque doyæ pōnī wēñate mongænānipa. ⁶ Ayæ ææmæ becæ godinque tōmēnāni, Botō tāno bete tocæboimpā, ante waēmompaa pōnī tæ contate bete todānipa. Ayæ Wængonguī angā nāni ēñente yewæmongainta ate odōmōincōnē pō guīdinque tōmēnāni nāmanque ante pōnēninque waēmompaa pōnī tæ contate todānipa. ⁷ Ayæ waodāni nāni godonte æīñōmō wainō pancadē goyōnāni wadāni pō bee tēninque, Nē odōmōmi, bitō īmite waa amōnipa, ante apænedāni ēñēninque edæ nē odōmōnāni īñōmō nanguī todānipa,” ante Itota apænecantapa.

⁸ Ayæ apænedinque, “Mīnitō guiquēnē mīnitō Awēnē nē Odōmongā adocanque pōnī īñongā mīni caipæ īñōmīnite wadāni, Awēnē nē odōmōmi īmipa, ante ānāmaī incædānimpā, ante wææ cæedāni. ⁹ Ayæ mōnō Mæmpo adocanque pōnī ōōnædē quēwengā ingā adinque mīnitō waocā ingantedō ante apænedinque, Mōnō mæmpo ingampa, ante ānāmaī īedāni. ¹⁰ Ayæ, Mōnō Awēnē nē Odōmongā īñōmō adocanque pōnī Codito īnongā ingampa, ante ēñēmīni īñōmīnite wadāni, Nē āmi īmipa, ante ānāmaī incædānimpā, ante wææ cæedāni. ¹¹ Ayæ edæ mīni cabo īñōmīnite wacā beyæ wacā nē godō cæcā īñōmō ñænængā pōnī ingā incæcāimpā. ¹² Edæ nāmā ængō cæte bai

cædincque æcänö, Botö botö, äna tömengä iñömö edæ wææntodonte bai önonque bacæcäimpa. Wæætë æcänö, Botö botö, änämaï inte, Önömoque imopa, äna iñömö edæ tömengä ingante ængö cæte bai cædäni adincque wadäni tömengä ingante waa acædänimpa,” ante Itota tömengä miñæ nē godäni inänite apænegacäimpa.

¹³ Ayæ nē odömönäni tönö Paditeoidi inänite Itota piinte angantapa. “Minitö iñömö mīni pante wæquinque edæ wadö tedete wadö cæmīni iminipa. Wadäni öönædë Awënë Odeye nempo guidämaï incædänimpa, ante mīnitö odemö tee mönete bai wææ cæminipa. Tömëmīni guidämaï imīni inte mīnitö wadäni guicæ cæyönänite edæ tömēnāni nāni guidämaï wæquinque edæ wææ cæminipa. ¹⁴ Nē odömömīni tönö Paditeoidi imīni mīni wadö tedete wadö cædincabo inte mīni wæquinque impa. Owæmpoināni oncö ö æmīni incæte mīnitö, Wantæpiyæ botö tedebo beyænque wadäni botö imote waa acædänimpa, ante Wængongui ingante wantæpiyæ nē tedemīni inte godömenque mīni panguinque ingæimpa,” ante Itota angacäimpa.

¹⁵ Ayæ apænedincque, “Nē odömömīni tönö Paditeoidi imīni mīni wadö tedete wadö cædincabo inte mīni wæquinque. Edæ, Adocanque incæ mönitö emiñængä bacæcäimpa, ante mīnitö æpæ tömāmæ wogaa gote diqui diqui mīnincque inguipoga taadö tömänö gote diqui diqui minte ayömīni adocanque Ao angä adincque mīnitö tömengä ingante godö odömömīni. Eñëninque tömengä guiquënë mīnitö wënæ wënæ goquino godömenque godincque gomonga nē wënæ wënæ cæcä badincque tadömengadænguipo nänö

gomonga panguinque mīnitō mīñæ tee empote gocampa tōö.”

¹⁶ Ayæ, “Babetamömini mīni wæquinque babæ ante mäomīni ate edæ oda cæte godānipa. Īñæmpa ĭimaĭ ānewēmīnipa. ‘Botō ānō nōingā baquīnō anguēnē, ancæte ante æcānō, Wængonguĭ tæiyæ waēmō oncō tæĭ ongō baĭ impa, āna tōmengā ōnonque tedete apænecampa, ante ānewēmīnipa. Wæætē edæ, Wængonguĭ tæiyæ waēmō oncō oodo mæ ongō baĭ impa, ante æcānō āna guiquēnē tōmengā nō angā inte cæcæcāimpa,’ ante mīnitō ĭñömō babæ wapiticæ āmīnipa. ¹⁷ Mīni babetamō incabo mīmō ōmædē incædō. Edæ Wængonguĭ tæiyæ waēmō oncōnē oodo ōñō adinque, Oodo incæ godōmenque waa pōnĭ impa, ante babæ ante pōnēmīnipa. Īñæmpa oodo ænīnque, Wængonguĭ oncō waēmō ěmonguinta, ante ænte badōnāni beyænque oodo tæiyæ waēmō bapa, ante pōnēmīniyaa.”

¹⁸ “Ayæ edæ mīnitō babæ apænedinque, ‘Botō ānō nōingā baquīnō anguēnē, ancæte ante waocā, Wængonguĭ quĭ, ante baō nāni iya tāimpaa tæĭ ongō baĭ impa, ante æcānō āna ōnonque tedecampa. Wæætē mǎnĭnō ancæte ante, Baō iya tāimpaa nāni iya tanguingā baĭ impa, ante æcānō āna ĭñömō tōmengā nō ante cæcæcāimpa,’ ante mīnitō babæ wapiticæ āmīnipa. ¹⁹ Mīni babetamō incabo āmīni ěñēmoedāni. Ædō waa intawo. Nāni iya tāimpaa incædō tæiyæ waēmō intawo. Wæætē edæ baō nāni iya tanguingā incæ tæiyæ waēmō intawo. Æbānō ante pōnēmīni. Īñæmpa baō ænīnque, Wængonguĭ quĭ, ante iya

tänäni beyænque baö näwäaquiringä bacampa, ante pönēmīniyaa. ²⁰ Īnīnque, Botö änö nöingä baquīnō anguēnē, ancæte ante waocä, Nāni iya täimpaa tæi ongö bai impa, ante æcänö äna tömengä, Iya täimpaa tönö baö näni iya tanguingä tönö tömää beyæ, ante bai dobæ angampa. ²¹ Ayæ æcänö, Wængongui tæiyæ waēmö oncö beyænque ante näwangä baquīnō anguēnē, äna tömengä Wængongui oncö beyæ ayæ mänincönē nē owocä beyæ adobaī dobæ angampa. ²² Ayæ æcänö, Öönædē beyænque näwangä baquīnō anguēnē, äna tömengä edæ Wængongui nänö contaimpaa beyæ ayæ contaimpaa nē Contacä beyæ adobaī dobæ angampa,” ante apænegacäimpa.

²³ Ayæ apænedinque Itota, “Nē odömömini tönö Paditeoidi incæ mini wadö tedete wadö cædinçabo inte mini wæquinque impa. Tömēmīni mini mīnte pædimö tönö guīmö ogui wayabo tönö tömēmö mini tā pete ænīmö tē gæte diete ganca mini cabo tē gædincoo ñö cædinque adocooque ænīnque, Wængongui quī, ante godöninque waa cæmīnipa. Incæte edæ Wængongui, Nö cæedāni, ante nänö änö ante, Godö waadete waa cæedāni, ante nänö änö ante, Wede pönente cæedāni, ante nänö änö ante mīnitö mini wæquinque ēñente cædāmaī īmīnipa. Īimaī tāno waa cæquēnēmīni inte mīnitö mänincoo ayæ godömenque Wængongui ingante godömini inguēnēmīni īmīnipa. ²⁴ Babetamömini babæ ante māomīni ate edæ oda cæte godānipa. Mīnitö, Diete ganca mīnitö määncoo ongö adinque adocooque cōwē godongui ī, ānīnque owætaca bequīñömö guincawæ owoyö tæ wedote bai cæmīnipa.

Wæætē edæ Wængongui nänö änö bai cædāmaī
 inte mīnitō edæ cāmeyo ñænængade pōnī owoyō
 ōnonque ade bete bai pōnēnāmaī inte cæmīnīpa,
 ante awædō,” ante Itota apænēgacāimpa.

²⁵ Ayæ nē odömönāni tönō Paditeoidi inānite
 godōmenque āninque tōmengä, “Mīni wadō tedete
 wadō cæcabo inte mīni wæquinque impa. Owæta
 tönō cængæ yabætaque ñongate bai mīnitō
 wadāni ayönāni nē waa cæmīni inte wæætē edæ
 cæncadenta inō wentaga engate bai cæmīnīpa.
 Mīni wacā qui ō æinēnō ayæ nāmanque ante
 mīni towēnō beyæ owæta cæncadenta inō opogō
 tagate eyede bai impa diyæ. ²⁶ Bitō Paditeobi
 babetamōmi ēñēmi. Cæncadenta inō tāno ñā
 mēnongabi inique yabæta inō ñongate wainta
 baquinō anguēnē,” angacāimpa.

²⁷ Ayæ, “Nē odömömīni tönō Paditeoidi incæ
 mīni wadō tedete wadō cædincabo inte mīni
 wæquinque impa. Mīnitō wao wodido bai yabæque
 waēmō paate bai inōnte cæncadē inō wao bayetoca
 ñōmænte ōō wayōmō bai entawēmīni imīnipææ.

²⁸ Inique wadāni yabæque adingue, Mīnitō nō
 entawēmīni imīnīpa, ante pōnēñōnāni mīnitō
 wīwa mīni pōnēnō beyæ wadō tededingue wadō
 cædinque edæ mīmō wentamō entawēmīnīpa,” ante
 Itota pīingacāimpa.

²⁹ Tōmēnāni inānite ayæ pīinīnque, “Nē
 odömömīni tönō Paditeoidi incæ mīni wadō
 tedete wadō cædincabo inte mīni wæquinque. Edæ
 Wængongui beyæ nē apænēgāināni wodido, ante
 mīnitō do mænōnomīnīpa. Ayæ, Nē nō cægāināni
 wodido, ante mænōnīnque mīnitō oncontai waēmō
 pōnī paadomīnīpa. ³⁰ Ayæ, ‘Mæmæidi nāni

quëwengaiñedë quëwëmöni bai mönitö tömënäni tönö, Wængongui beyæ nê apænedönäni inänite mao wænönämaï inte ee quëwencædömönimpa, ante äminipa. ³¹ Mänömaïnö ante apænedinque minitö, Wængongui beyæ nê apænegainäni inänite nê wænongainäni pæimöni imönipa, ante nämä incæ edonque pönï apænte äminipa. ³² Edæ minitö wæmæidi nê wænongainäni inte nani pe ñiñægaïmāmo wii eyepæ inte bai cædinque minitö ñowo godömenque eyede pe ñiñænte bai capo wænömæewedäni,” ante Itota badete bai angacäimpa.

³³ Ayæ äninque, “Mïni tæntæcabo pæimïni bai imïni ëñeedäni. Mïni obecabo pæimïni bai imïni ëñeedäni. Minitö tadömengadænguipo mïni pante wæquënönö ante æbänö cæte aamö cæte edæ tabaïmïniyaa. ³⁴ Ìninque Wængongui beyæ nê apænedäni tönö nê nö ëñënäni tönö nê odömönäni inänite botö ñowo minitö weca da pönömo pönänipa. Adinque minitö iñömö edæ pancadäniya inänite wænömïni wæncædänimpa. Pancadäniya inänite minitö awäa timpomïni wæncædänimpa. Ayæ pancadäniya inänite minitö odömöincönë bæi ongöninque tæi tæi pämiini caate wædinque tömënäni wayömö quëwënäni weca wayömö quëwënäni weca wodii goyönäni minitö tee empo tee empo togænte goquimïni, ante awædö. ³⁵ Mänömaï wënæ wënæ cæyömïni edæ ñowomïni beyænque tömää inguipoga wepæ aa bedinque näate baquimïnidö angüenë. Edæ Adäo wodi wengä Abedo nê nö cægaingä wepæ tönö ayæ quëwente nê ëñente cædäni inänite godö wænönäni wængainäni tönö tömënäni tömänäni

wepæ beyæ mīnitō nāate wæcæmīnīmpa. Ayæ mīnitō Wængonguī oncō ñænæncō boyæ iya tāīmpaa gāānē ongōnīnque Bedequiya wengā Tacadiya īngante godō wænōmīni wængā īnīnque tōmengā wepæ nāate wæmīnīpa. ³⁶ Ñōwomīni mīni wepæ nāate wæquinque tōmanguipo aa betīnō anguēnē, ante āmo ēñēedāni,” ante Itota tōmēnāni īnānite idæwaa piīnte apænēgacāīmpa.

*Eedotadēē quēwēnāni beyæ ante Itota wæcampa
(Odoca 13.34-35)*

³⁷ Ayæ Eedotadēē īñōmō quēwēnāni beyæ ante pōnēnīnque Itota, “Eedotadēē quēwēmīni ēñēedāni, angantapa. Wængonguī beyæ nē apænēdāni īnānite mīni wænongaincabo inte ayæ Wængonguī nānō da pōnōnāni īnānite dicaca tacamīni īñōmīnīte botō īñōmō mīnitō īmīnīte waadete pōnō cæīnēnte nanguī wæbopa. Tawadiya wæmōnā īñōmō, Botō wēnāni, ante gompodīnque tæcæēnēmæ wēā pōnō ō ænā bai botō adobaī, Botō wēnāni pōedāni, ante æpogadō āñōmote mīnitō, Wīī pōīnēnte awædō, ante Baa āmīni wætabopa. ³⁸ Ñōwo īñōmō edæ mīni quēwēñōmō ōnonconcooque baconcoo tamēñedāni. ³⁹ Ñōwo īñōmō edæ botō dæ āñōmo mīnitō, ‘Awēnē Wængonguī ēmōwo beyænque pōnīnque bitō toquinque edæ waa cæcæbiīmpa,’ ante mīni angūnganca mīnitō edæ botō īmote adāmaī incæmīnīmpa ante āmo ēñēedāni,” ante Itota apænēgacāīmpa.

24

*Wængonguī oncō ñænæncō bæ tate baccēīmpa,
ante
(Mäadoco 13.1-2; Odoca 21.5-6)*

¹ Itota Wængongui oncö ñænæncö oncodo tao go-cantapa. Wadæ gocæ cæyongä tömengä miñæ nè godäni iñömö, Wængongui oncö ñænæncö æbänö waa pöni mænonte ii, ante odömoncæte ante tömengä weca pönäni. ² Ate wædinque Itota wæætë,

—Minitö guiquënë mänincoo tömancoo edæ waa aminitawo. Näwangä ante minitö iminite apænebopa. Mänincoo mini acoo incæ tömanca bæ tadäni wæænca adinque panguimæ panguimæ godinque dica adocaque pöni incæ wænömënæca ongönämaï ingæimpa, ante apænegacäimpa.

Oo iinque baccæimpa, ante æbänö ate eñenguüi, ante

(Mäadoco 13.3-23; Odoca 21.7-24, 17.22-24)

³ Mänüi taodinque Odibowænquidi pö æite tæ contate ongöñongä tömengä miñæ nè godäni adodänique tömengä weca ponte apænedänitapa.

—Bitö änö ante æyedënö iinque baquüi, ante eñencæte ante wæmönipa. Edæ bitö ponque æyedënö ponguimii, ante ayæ mönö inguipoga quëwënö æyedënö æmæwo iinque baquüi, ante eñencæte ante wæmönipa. Iinque, Æbänö mä odömonte bai ba adinque edæ, Oo pöni impa, ante wædinque eñenguimönii, ante eñencæte ante wæmönipa.

⁴ Äñönäni Itota,

—Wapiticæ odömöñönäni minitö wæætë, Mönö oda cädämaï ingæimpa, ante nämä wææ aquënë quëwëminii. Edæ iimaï baquüi i ataqueedäni.

⁵ Edæ wadäni nanguü inäni botö emöwo ante babæ tedete pöninque, “Botö Codito inömo imopa,” ante apænedinque wapiticæ mäodäni godinque edæ

nangui inäni tömönäni miñæ oda cæte wapiticæ gocædänimpa. ⁶ Edæ, Wabæca awënë tönö pö bee téninque wæætedö wæætë cædapa, ante tededäni eñencæminimpa. Ayæ wayömö nāni guëadö guëa cæte wænönö ante tededäni incæte edæ guiñente wädāmaï iedäni. Edæ mäninö botö äninö bai cöwë bacæimpa. Ba incæte mönö inguipoga quëwënö iñömö mñiñedë wii æmæwo iñinque bacæimpa. ⁷ Adobæca quëwënäni iñönänite wabæca quëwënäni ponte bee téninque guëadö guëa cæquinäni inänipa. Adobæca awënë od-eye nempo quëwëñönänite wabæca awënë od-eye tömengä nänö enempodäni mämö bee téninque guëadö guëa cæte wænonte wænguñäni inänipa. Ayæ waodäni nāni cæñinente wænguinque cænguï incæ tömää capo wængæimpa. Ayæ wayömö wayömö goinque pö wæcædänimpa. ⁸ Incæte mñiñ nāni wæwënö ba iñinque edæ önonque mā pönï nāni wæwenguï inguñö angüënë.

⁹ Mänömaïnö ante Itota godömenque apænægacäimpa. “Mñiñedë edæ mñitö imñinite mñi wæquinque ö ænte mao godönäni wæyöminï godömenque wænönäni wæncæminimpa. Ayæ mñiñedë botö emöwo apænemini beyæ tömämæ quëwënäni mñitö imñinite pñincædänimpa. ¹⁰ Ayæ adoyedë mñi pönencabo incæ pancadäniya guingo imonte bai badinque edæ pönënāmaï inte Baa anguñäni. Ayæ mñi cabo incæ näëmæ pñinque pancadäniya, Nänö wænguinque, ante wacā ingante näëmæ godoncædänimpa. ¹¹ Ayæ nē babæ ante apænedäni ponte, Wængonguï beyæ nē apænemöni imönipa, ante odömönäni adinque pancadäniya edæ oda cæte wadö

pönente baquīnāni īnānīpa. ¹² Ayæ ēñēnāmaī inte nāni cæpāmo godōmenque yebænte baī nanguī ba ate wædīnque nē pōnēnīnāni inte wodo tōmānāni edæ Baa ānīnque waadedāmaī bacædānīpa. ¹³ Edæ æcānō īīmæca īīnque baganca wæntædāmaī inte botō ēmōwo beyæ pīinte badāmaī īnaa tōmengā edæ botō æmo beyænque cōwē wænāmaī quēwencæcāīpa. ¹⁴ Ayæ edæ, Awēnē Odeye nempo watapæ quēwengæīpa, ante mīni pōnencabo tōmāmæ quēwēnāni īnānite māo apænemīni ēñencædānīpa. Mānōmaī apænedīnque īīnque cæmīni ate mānīñedē ate edæ īīnque baquīnō anguēnē,” ante Itota tōmengā mīñæ nē godāni īnānite apænegacāīpa.

¹⁵ Ayæ apænedīnque Itota, “īīnque, Wængonguī beyæ nē apænegaingā Daāniedo wodi, Nōmæī baī ōō wadō nāni wo ēwenguīmāmo incæ Wængonguī oncō tæiyæ waēmōncōnē ænte māmō cō cæquīnānidō anguēnē, angacāīpa. Daāniedo nānō yewæmongainta adīnque nē adīngā īñōmō tōmengā do ēñēmaīngampa. Īīncayæ ate mānōmaī cō cædāni ongō adīnque, ¹⁶ mānīñedē Oodeabæ quēwēmīni īñōmō edæ ānanquidi do wodii wīnōnte æibæwedāni. ¹⁷ Ayæ oncōmanca ongōmīni īīnque māīncoo æncæte ante oncōnē wæi guīdāmaī inte oncōmancaque oncōmancaque wodii wīnōmæwedāni. ¹⁸ Ayæ tōmēmōncodē cæmīni īīnque yacoo æncæte ante oncōnē ocæ ēmænāmaī inte godōmenque wodii wīnōmæwedāni. ¹⁹ Mānīōnæ īīnque bayedē nē yædēmadā īnāni tōnō goōmæ nē gānōnāni tōnō tōmēnāni nāni wæquīmāmo baquīnō anguēnē.

20 Ayæ mīnitō mīni wodii wīnonguīōnæ ante pōnēninque edæ Wængonguī ingante, Wīi edæ cōōnædepo bacæimpa, ante ayæ, Guēmanguīōnæ īñonte badāmaī ingæimpa, ante ædāni. 21 Edæ māñīñedē waodāni nanguī nāni wæwēmāmo nāni angā baquīnō anguēnē. Edæ Wængonguī nānō badongaiñedē mănōmaī nāni wæwēmāmo bai dæ āñonte ayæ godōmenque ñōwo ganca dæ ānompā. Ayæ godōmenque īlinque baganca mănōmaī nāni wæwenguīmāmo bai dæ anguīnō anguēnē. 22 Edæ wantæpiyæ nāni wæwenguī impa, ante adinque Wængonguī, Mānimpōōnæque edæ wæwencædānimpa, ante pōnōmenque ante ānāmaī ingā bai quingānō quēwenguēnē dæ ancædōnānimpa. Incæte, Nē quēwenguīnāni botō angaiñāni wīi wantæpiyæ wæwencædānimpa, ante cædinque Wængonguī dobæ pōnōmenque āninque, Idæwaa impa, ancæcāimpa,” ante Itota apænecacāimpa.

23 Ayæ, īlinque bayonte æbānō inguīi, ante apænedinque Itota godōmenque īīmaī ante apænecantapa. “Māñīñedē wadāni mīnitō īmīnite, ‘Īñōmō mōnō Codito ponte ongongā tamēñedāni,’ ante ayæ, ‘Wayōmō ponte a ongongā atamōnīpa,’ ante tededāni ēñēninque mīnitō īñōmō edæ ēñēnāmaī īmāewedāni. 24 Wadāni māñīñedē ponte a ongōninque nāmā incæ ante, Tōmēmo Codito īñōmo īmopa, ante babæ ante tedequīnāni. Ayæ, Wængonguī beyæ nē apænebo īñōmo īmopa, ante babæ ante tedequīnāni. Tōmēnāni, Wængonguī nānō apænte ængaiñāni incæ æmæwo oda cædinque wapiticæ gocædānimpa, ante cædinque

bamönengæ bai cædinque öönædē cæi bai cædinque
 nö odömōte bai cæquīnāni īnānīpa. Incæte
 Wængonguī nē apænte ængaingā inte edæ ee
 aquingā diyæ æmæwo oda cædinque wapiticæ
 goquīnānīi. ²⁵ Edæ īinque badāmaī īñonte botō
 ñōwo do apænebo ēñēedāni. ²⁶ Īinque, pōnente
 quēwēñōmīni wadāni, ‘Cōwā aedāni, önōmæca
 mæ ongongampa,’ ante ānāni ēñēinque mīnitō
 acæ taodāmaī īedāni. Ayæ, ‘Oncō guimongacōnē
 a ongongā apa quēwēedāni,’ ante ānāni incæte
 pōnēnāmaī īedāni. ²⁷ Edæ nænque tamönō gāmænō
 nāīinque guidō gāmænō quingæ gote bai edæ
 tōmānāni edonque ayōnāni botō Waobo ēñagaīmo
 inte botō ponque poncæboimpa. ²⁸ Edæ abadæidi
 ñōmæingāa weēō pōnāni bai mīnitō tōmāmīni
 adoyedē īñontobæ botō weca ponguīmīni īmīnīpa,”
 ante Itota apænegacāimpa.

*Waocā ēñagaīgā īīmaī pōninque cæcæcāimpa, ante
 (Mäadoco 13.24-37; Odoca 21.25-33, 17.26-30, 34-
 36)*

²⁹ Ayæ godōmenque apænedinque Itota, “Mānīī
 nāni wæwēmāmo nāni angā īinque go ate nænque
 īñontobæ wēmō badinque apāicā apāidāmaī
 ingæimpa. Nēmoncoo öönædē īnō wææ tæ
 wææninque waa tæ waa tæ wæængæimpa.
 Öönædē tæi ongongaincoo incæ wancæ wancæ
 cæte bai wapiticæ goquīnō anguēnē. ³⁰ Mānīñedē
 ate botō Waobo nē ēñagaīmo inte oo pōñōmo
 öönædē ate bai ba adinque wabæca nāni cabo
 wabæca nāni cabo tōmāmæ quēwēnāni Ca ca
 wæcædānīmpa. Wæyōnāni botō Waobo nē
 ēñagaīmo inte boguīmancodē māmō pōninque botō

tæi pōni piñæmo inte ñäo apäite bai waëmō ēmonte wææmo acædānimpā. ³¹ Māniñedē todompeta mōnō ancadeca yedæ ænete bai we ööñonte botō anquedoidi inānite da godōmo godinque tōmēnāni boguimā æmænō betamonca æmænō betamonca nānō pō goinō godinque öönædē tōmāne godinque edæ Wængonguī nānō apænte ængaīnāni inānite añete poncædānimpā,” ante Itota apænecantapa.

³² Ayæ, “Wængonguī Awēnē æyedēnō ponguingāā, ante botō iigowæ æbānō iwæ ante odōmonte apænebo ēñēdāni. Tōmēwæ miiwæ badinque iigowæ wayabo tănā nā boca adinque mīnitō, Öñabo nānō bocaīnepo inte nænque nāwantedæ baquinque bocapa, ante pōnēninque edæ do ēñēmīnīpā. ³³ Ayæ adobaī mānīnō botō apænedīnō bai edæ do ba adinque mīnitō, Waocā nē ēñagaingā iñōmō edæ do odemō pōni ongōninque edæ oo poncæcāimpā, ante ēñencæmīnīpā. ³⁴ Nāwangā āmopa. Nōwomīni ayæ mīlmīni quēwēninque wænte godāmaī iñōmīni mānīnō botō apænedīnō bai tōmānō edæ do iinque baquinō anguēnē. ³⁵ Öönædē ongōñōmō inguipoga tōnō wo ēwente bai dæ ba incæte botō angaīnonque guiquēnē edæ dæ badāmaī inte edæ cōwē tæi ongongæimpā,” angantapa.

³⁶ Ayæ, “Māniñonæ æyedēnō i, ante, Mānīnepo ædepodō i, ante ēñencæte ante mīni wædīnō ante æcāmenque incæ ēñēnāmaī ingampa. Tōmānāni ēñēnāmaī iñōnāni edæ Wængonguī anquedoidi incæ ēñēnāmaī inānīpā. Wæmpocā Wēmo incæ ēñēnāmaī iñōmote Wæmpocā iñōmō tōmengā adocanque incæ edæ nē ēñengā ingampa,” ante Itota

apænecäimpa.

³⁷ Ayæ godömenque iimaï ante apænecantapa. “Waobo në ëñagaïmo inte botö ponguiönæ iinque bayedë guiquënë Nöwee wodi Docä näni angaingä nänö quëwëñedë dodäni näni quëwengaï bai adobaï edæ quëwenguinäni inänipa. ³⁸ Mäniñedë æpæ ayæ änämaï iñedë në quëwengainäni iñömö önonque cænte bete, Monguingä, ante godonte ate möninque tömënäni Docä Nöwee oncö bai wipo mænonte nänö guiquiönæ iinque baganca quëwencægadänipa. ³⁹ Tömënäni inänite æpæ ænte gocæ cæganca tömënäni, Æpæ anguimpa, ante ëñenämaï näni quëwengaï bai adobaï ëñenämaï cæyönäni botö Waobo ëñagaïmö inte adobaï edæ iñontobæ poncæboimpa. ⁴⁰ Mäniñedë waoda tömëmoncodë guëa cæyöna adocanque ingante ö ænäni goyongä adocanque wæætë a ongoncæcäimpa. ⁴¹ Ayæ onquiyæna guëa apo cæyöna adocanque ingante ö ænäni goyongä adocanque wæætë a ongoncæcäimpa,” ante Itota odömonte apænecantapa.

⁴² Ayæ, “Awënë æyedënö ponguingäa, ante ëñenämaï imini inte minitö mümini inte edæ cöwä aquënë quëwëñänii. ⁴³ Në awëmö ængä æyedënö ponguingäa, ante ëñente bai në ëacä iñömö, Bæ tate guidämaï incæcäimpa, ante wææ wänoncædongäimpa, ante ëñente quëwëedäni. ⁴⁴ Wao Wëmo ëñagaïmo inte botö adobaï minitö ëñenämaï iñömini do iñontobæ ponguïmo imo ante minitö botö ponguïnö ante wänö cöedäni,” ante Itota angacäimpa.

*Awënë quincōo ante nē ædæmō aacä
(Odoca 12.41-48)*

⁴⁵ Ayæ Itota iimaï apænecantapa. “Inguipoga awënë iñömō, Æcänō nē eñengä inongä inte botō quincōo ante ædæmō aacä inguingää, äninque, Mänömaï inte cæcä ingante adinque botō ämo ate tömengä nē angä badinque botō oncönē quëwënäni inänite ædæmō aadinque cængui eyepæ iñonte godongä cæncædänimpa, angampa. ⁴⁶ Ante awënë wayömō gote ponte ayongä, Nē cæcä botō änō ante eñente cæcampa, ante adinque awënë wæætē tömengä ingante godō waa cæcä tömengä ingante godō waa cæcä ate nē waa cæcä iñömō edæ waa tocæcäimpa. ⁴⁷ Minitō iminite näwangä ante apænebopa. Nē eñente cædingä ingante awënē, Bitō botō mæincoo tömancoo edæ nē aabi bacæbiimpa, ancæcäimpa.”

⁴⁸ “Wæætē edæ tömengä ingante nē cæcä incæ wënæ wënæ cæcä inongä inte mīmōno pönëwëninque, Botō awënē wabänō wantæpiyæ pönämaï iimaingampa, ante pönengä ininque æbänō babai. ⁴⁹ Tömengä edæ wadäni nāni cæcabo iñönänite näemæ püininque tæi tæi pangä ininque ayæ nē tī nāmæ bete quidi quidi dowænte badäni tönō godongämæ cænte becä. ⁵⁰ Ininque tömengä, Æönædō ponguingää, ante wädämaï iñongante, Æyedönō ponguingää, ante eñenāmaï iñongante edæ awënē iñontobæ pongä wæbaingampa. ⁵¹ Pöninque awënē iñömō eñenāmaï cædingä ingante baō wido wido todinque tömengä ingantedō äninque, Nē wadō tedete wadō cædinäni nāni panguinō gote tömënäni tönō godongämæ ongonte wæcæcäimpa. Ante cædinque awënē

tömənäni nāni guingo imonte Ca ca wæyömö wido cæcä wæcæcäimpa,” ante Itota apænegacäimpa.

25

Baquedäni nāni cæinö ante odömongampa

¹ Mäninganca apænedinque Itota ayæ godömenque odömonte apænegacäimpa. “Mäniñedē öönädē Awënë Odeye nempo quëwënäni iñömö baquedäni diete ganca nāni cæi bai adobaï cæcædänimpa. Baquedäni iñömö, Edëningä ñöwoönæ monguingä, ante tica ënëincade æninqe tömengä ingante bee tencæte ante tao godänipa. ² Baquedäni incæ tömənäni tingo ganca inäni nē ëñënäni iñönäni edæ adoganca tingo ganca inäni nē ëñënämaï inäni inänipa. ³ Nē ëñënämaï inäni guiquënë tömənäni tica ënëincade æninqe gongapæncade ænämaï goyönäni, ⁴ nē ëñënäni guiquënë gongapæncadedē godö pe ñiñænte gongapæ eyepæ ænte godänipa. ⁵ Mänömaï ænte gote ayönäni nē monguingä wantæpiyæ pönämaï dæ angä adinque tömənäni tömänäni edæ möinente ædo ædo cædinque mö ñönänipa.”

⁶ “Mö ñöñönäni ayaönæneña pönï bayonte edæ, ‘Nē monguingä pongä ataqueedäni. Tao bee tengüënë quëwëminii.’ ⁷ Ante aa pedäni ëñëninque edæ baquedäni tömänäni ængæ gantidinque, Tica ënëincade waëmö ti wodönote bacæimpa, ante wadæ wadæ cædänipa. ⁸ Cæyönäni nē ëñënämaï inäni guiquënë nē ëñënäni inänite, ‘Mönitö tica ënëincade edæ wodo mönæ ëmompæ cæminii. Minitö næænümæ incæ pancapaa pönöminii

æncæmönimpa.’ ⁹ Äñönäni, ‘İñæmpa, mönitö beyæ mñitö beyæ adobaï wii eyepæ imaimpa, ante awædö. Edæ godoncæte ante nē mänäni weca gote godonte æedäni.’ ¹⁰ Änäni ëñente godonte æncæ goyönäni edæ nē monguingä do pongä adinque nē ëñente eyepæ nææninäni iñömö monguingä tönö godongämæ monguimæno oncönē becæ guidäni iñinque edæ odemö tee mönete intapa. ¹¹ Ayæ ate edæ wadäni gongapæ eyepæ ænte pöñönäni do tee mönete i adinque tömēnäni, ‘Awēnē, awēnē ëñēmi. Odemö wi ænebi guimönie.’ ¹² Ante wæyönäni awēnē wæætē, ‘Mñitö imñite näwangä ämopa. Mñitö æmñidö imñii, ante botö cöwē adämaï imopa,’ angampa.” Mäninque ante odömoncæte ante Itota iimaï angantapa.

¹³ “Mñitö guiquēnē, Äönædö i, æyedēnö i, ante ëñēnämaï imñi inte edæ wänö conte quēwēedäni,” angacäimpa.

*Tadento näni godonte æinta ante odömongampa
(Odoca 19.11-27)*

¹⁴ Ayæ æbänö baquü, ante odömoncæte ante Itota, Waocä nē ëacä nänö cæi bai bacæimpa, ante apænegacäimpa. “Nē ëacä wayömö gocæte ante cædinque tömengä ingante nē cædäni inänite äñete mämongä pöñönänite, Botö ëadinta incæ pönömo æninque mñitö nē aamñi badinque botö beyæ godonte æncæmönimpa. ¹⁵ Äninque nē ëacä iñömö, Nē cædäni æbänö nanguï cædinque aaquñänii, ante adinque tadento ñænængade näni godonte æinta incæ adocanque ingante önompo æmæmpoque mänimpota pædæ pönöninque wacä ingante tadento mentaa mänimpota pædæ

pönöninque wacä ingante tadento adotaque pædæ pönongampa. Ayæ wadæ gocä. ¹⁶ Ìninque tadento ònompo æmæmpoque mænimpota nē æningä ìñömö do godinque godonte æ godonte æ cædinque ònompo æmæmpota tömengä nänö ænimpota adopota æñongä edæ tadento ònompo tipæmpoga bapa. ¹⁷ Ayæ tadento mentaa nē æningä adobaï godonte æ godonte æ cædinque mentaa nänö æninta adopota wæætē æñongä edæ tadento mēa go mēa bapa. ¹⁸ Wæætē adotaque nē æningä guiquënë tömengä wadæ godinque onguipodē ææ wodinque awënë godonte æinta æninque tee moncate wē wodongampa,” angantapa.

¹⁹ Ayæ, “Wantæpiyæ ate tömēnāni awënë adodö pöninque, Botö quī eyepæ æncæboimpa, ante cædinque tömēnāni nāni ænte aadinta ante cōwä acantapa. ²⁰ Ònompo æmæmpoque tadento nē æningä ìñömö edæ æmæmpota adopota nänö godonte æninta ænte pöninque awënë ingante, ‘Awënë, bitö botö ìmote, Aacæbiimpa, ante tadento ònompo æmæmpoque mænimpota pædæ pönömi æntabopa. Æninque botö godonte ænte godonte ænte edæ nanguï cædinque edæ mænimpota adopota æmæmpota dobæ æmoï ae.’ ²¹ Angä wædinque tömengä awënë ìñömö, ‘Badogaa. Botö ìmote nē cæbi ìnömi inte bitö ædæmō aabi inte ñöwo waa cæbi æmopa. Bitö wædænque æninque cōwē ædæmō aabi adinque botö ñöwo nanguï pönï botö éadincoo pönömo æninque bitö wæætē edæ nē aabi bacæbiimpa. Botö bitö awënë ìnömo inte watapæ tote quëwëmo ìñömote bitö edæ ääñömonque baï bitö watapæ tote quëwenguinque pöe,’ angantapa.”

22 “Ayæ mäa tamento në æningä adobaï pöningue, ‘Awënë, bitö botö ïmote, Aacæbiimpa, ante tamento mentaa mänimpota pædæ pönömi æningue botö godonte ænte godonte ænte edæ nanguï cædinque edæ mentaa mänimpota adopota dobæ æmoï ae.’

23 Angä wædinque tömengä awënë ïñömö, ‘Bado-gaa. Botö ïmote në cæbi ïnömi inte bitö ædæmö aabi inte ñowo waa cæbi æmopa. Bitö wædænque æningue cöwë ædæmö aabi adinque botö ñowo nanguï pönï botö ëadincoo pönömo æningue bitö wæætë edæ në aabi bacæbiimpa. Botö bitö awënë ïnömo inte watapæ tote quëwëmo ïñömote bitö edæ ääñömonque bai bitö watapæ tote quëwenguinque pöe,’ angantapa.”

24 “Ayæ ate edæ adotaque në æningä wæætë pöningue, ‘Awënë, bitö në waadedämaï cædömi inte bitö wïi gadiñömö wayömo incæ edæ do wogaabipa. Ayæ bitö wïi miñömö wayömo incæ edæ do tä pete gæte bai æmipa, angantapa.

25 Ìninque botö edæ ancai guiñente wædinque edæ tao godinque onguipodë ææ wote bitö tamento daga wëninque edæ wë wodontabopa. Bado, bitö qui incæ edæ do æmipa,’ angantapa.”

26 “Angä ëñente wædinque tömengä awënë wæætë, ‘Botö ïmote në cæbi ïnömi inte bitö wiwa pönëmi inte wëntæye cæbi abopa. Botö æbänö gadämaï ïñömö do wogaabopa, ante bitö edæ do ëñëmitapa. Botö minämaï ïñömö do tä pete gæbopa, ante bitö änïnö edæ do ëñënimi inte cæbitapa töö. 27 Ìninque mänïnö ante do ëñënimi inte bitö edæ padata botö godonte æinta æningue edæ në godonte ænäni weca godonte ænguënëmi

imitapa töö. Mänömaï cæbi bai botö ocæ ãmænte pöninge edæ botö quï do ænninge wadäni nãni guidöninta tönö edæ do æncædömoimpa töö.

²⁸ Änninge tömengä ingante nẽ cædäni inänite awënë angantapa. ‘Minitö ñöwo iingä tadento adotaque tömengä nänö nææninta ö ænninge edæ tadento önompo tipæmpoga nẽ næængä ingante pædæ godömïni æncæcäimpa. ²⁹ Edæ nẽ eadäni inänite tömänäni inänite godömenque godonte ingæimpa. Ìnninge tömënäni quï nanguï eacædänimpa. Wæætẽ edæ eadämaï inte ömæpocä ingä guiquënë tömengä nänö eadincöo wædænque pönï i incæte edæ ö ænte dæ ba wæcæcäimpa. ³⁰ Ayæ edæ mäningä botö imote nẽ cædingä incæ wæntæye inongä inte cædämaï iñongante minitö wëmö iñömö nãni guingo imonte Ca ca wæwëñömö tömengä ingante edæ guitodonte wido cæmïni wæcæcäimpa,’ ante tömengä awënë angampa.”

Tömämæ quëwënäni inänite apænte angæimpa, ante

³¹ Itota mänömainö ante odömonte apænedingue godömenque apænegacäimpa. “Botö anquedoidi tönö godongämæ pöninge botö Waobo nẽ ëñagaïmo inte ñäö apäite bai nẽ ëmömo inte poncæboimpa. Mäniñedẽ botö pöñedẽ botö Awënë tæ contaimpaa tæ contadingue edæ öönædẽ waa pönï ongönäni bai waa pönï ongoncæboimpa.

³² Mäniñedẽ tömämæ quëwënäni botö weca godongämæ ponte a ongoncædänimpa. Ayæ nẽ aacä tömengä cænïnäni inänite apænte adingue bodegoidi æmænö cönöninge cabodaidi æmænö nänö cönönö bai cædinge botö iñömö edæ

imæca quëwënäni tömänäni inänite apænte adinque pancadäniya inänite æmænö gönöningue wadäni inänite æmænö gönömo ongoncædänimpa. ³³ Obegaidi bai në ëñente cædäni inänite botö tömëmæ inö gönöningue wæætë cabodaidi bai në ëñenāmaï cædäni inänite botö dipæmæ inö gönöncæboimpa.”

³⁴ “Gönöningue botö Awënë Odeyebo inömo inte botö tömëmæ inö në ongönäni inänite ancæboimpa. ‘Botö Mæmpo nänö në waademini inte pödäni. Tömengä inguipoga nänö badongaïñedë äningue, Awënë Odeye nempo mini quëwenguinö impa, ante do badongacäimpa. Ìningue Awënë Odeye nempo mini quëwenguënönö ñöwo ænte quëwëedäni. ³⁵ Edæ botö gue ænente wæyömo minitö cængui në pönömini cængaboimpa. Tepæ gæwænte wæbo adinque minitö në pönömini begaboimpa. Botö Wabo imo inte cowodë bai pömo adinque minitö, Pö guui, ämini ëñëningue minitö weca guiite ëñagaboimpa. ³⁶ Ayæ ömaabo inte wæyömo minitö pönömini wëñagaboimpa. Wënæ wënæ inte wæyömo minitö ponte në waadete cægäimini iminipa. Tee mönete oncönë ongonte wæwëñömote botö weca ëñacæ në pongäimini inömini inte minitö ñöwo wæætë edæ botö nempo guiite quëwencæminimpa,’ ancæboimpa.”

³⁷ “Ämo ëñëningue edæ në nö cædäni guiquënë, ‘Awënë inæmpa æyedönö bitö gue ænente wæyömi dicæ pönömöni cæmitawogaa, ancædänimpa. Ayæ tepæ gæwæñömi dicæ pönömöni bebitawogaa. ³⁸ Äyedönö wacä incæ pömi adinque mönitö dicæ, Pö guui, antamöniyaa. Ayæ ömaabi adinque dicæ

pönömöni wēñabitawogaa. ³⁹ Ayæ wēnæ wēnæ inte wæyömi incæ tee mönete wæyömi incæ mönitö dicæ acæ pontamöniyaa.’ ⁴⁰ Ante wæyönäni botö Awënë Odeyebo inömo inte edæ tömēnāni inānite, ‘İñæmpa botö tönīñadāni iñönānite adocanque önonganque iñongante mīnitö waa cægāimīni inte edæ botö imote do waa cæte imīnipa āmo ēñēedāni,’ ante tömēnāni inānite ancæboimpa,” angantapa.

⁴¹ “Ayæ botö dipæmæ inö nē ongönāni inānite botö nē Awënë inömo inte ancæboimpa. ‘Mīnitö nē tente wæquēnēmīni guiquēnē ñowo edæ gā gobæwedāni. Edæ Wængonguī do badöninque, Wēnæ tönö tömengā anquedoidi nānō nē ēmīñænāni tönö wantæpiyæ cōwē wænāmaī nāni bæcote wæquīñömö, ante nānō badongaīñömö mīnitö māññömö edæ gote guībæwedāni,’ ante edæ ancæboimpa. ⁴² ‘Edæ botö gue ænente wæbo adinque mīnitö edæ dicæ pönömīni cæntabogaa. Gæwænte wæyömo mīnitö dicæ pönömīni betabogaa. ⁴³ Ayæ Wabo imo inte cowodē bai pōmo adinque mīnitö dicæ, Pō guīie, ämīnitawogaa. Ömaabo inte wæyömo weocoo dicæ pönömīni wēñatabogaa. Wēnæ wēnæ inte wæbo incæ tee mönete wæbo incæ mīnitö iñömö edæ dicæ ēñacæ pömīnitawogaa,’ ancæboimpa.”

⁴⁴ “Ämo ēñente wædinque nē ēñēnāmaī ināni iñömö, ‘Awënë ēñēmi. Bitö æyedēnō gue ænente tepæ gæwænte wæbitawo. Ayæ wabi bai inte æyedēnō pōmi atamöniyaa. Weocoo ömaabi inte wæbi adinque, daicawo gawæmi adinque, tee mönete wæbi adinque mönitö bitö beyæ dicæ cædāmaī intamöniyaa.’ ⁴⁵ Äñönāni botö

iñömö edæ tömënäni inänite, ‘Iñæmpa wacä ingante önonganque iñongante mīnitō cædāmaī ingaīmīni inte botō imote edæ mäninō do cædāmaī ingamīnimpā. Ämo ëñëmaīmīnipā,’ ante pīincæboimpā. ⁴⁶ İninque tömënäni nāni tente wæwenguinō incæ æmæwo wadæ gocædānimpā. Wæætē nē nō cædāni guiquēnē cōwē wænāmaī nāni quēwenguinō æmæwo gocædānimpā,” ante Itota apænegacäimpā.

26

*Itota ingante bæi ongongæimpā, ante cædānipā
(Mäadoca 14.1-2; Odoca 22.1-2; Wäö 11.45-53)*

¹ Ayæ mäninō tömänō iinque apænete ate Itota tömengä miñæ nē godāni inänite apænecantapā.

² —Mëönaa go ate wodo pænta gogaïönæ bai Patowa mönō ææmæ cænguïönæ impā, ante do ëñëmīnipā. Mäniönæ iñonte botō Waobo ëñagaïmo iñömote botō imote bæi ongöninque edæ, Awæ ñænquedīmæ cæte iingä ingante töö godöninque daagö timpote wææ tiwadinque edæ æænō gö cæte wænöedāni, ante botō imote pædæ godönāni æncædānimpā, ante apænegacäimpā.

³ Mäniñedë, Wængongui qui, ante nē godongä ñænængä pōni Caiapato oncönë godongāmæ pöninque wadāni nē godönāni ñænænāni tönō oodeoidi inänite nē aadāni nāni Picæncabo iñömö, ⁴ adoyömö pönëninque, Mönō æbänö babæ cæte Itota ingante awëmö bæi ongonte ænte wænonguii, ⁵ ante pönënāni incæte,

—Iñæmpa ææmæntedæ iñonte wænömö bai tömänāni ænguï bate Yæ yæ ante pīinte

cæcædönänimpa, ante pönente wædinque mönō ædō cæte mǎniñedē cæquī, ante wægadänimpa.

Itota ocaboga onquiyængä ogui wapæ gao cæcacampa

(Mäadoco 14.3-9; Wäo 12.1-8)

⁶ Itota mǎniñedē Betānia godinque nē baad- ingä Timönō oncönē guī ēñadinque cæncongantapa.

⁷ Cæncöñongä wacä onquiyængä iñömō tōmengä weca pō guīdinque ogui wapæ nāni nanguī godonte ænimæ dica adabatodo waincadedē pe ñiñænte nānō mǎnimæ incæ ñōwo ænte māmō Itota ocaboga edæ gao cæcacantapa. ⁸ Mǎnōmai cæcä adinque Itota miñæ nāni gocabo iñömō pīinique,

—Iñæmpa önonque gao guēnente bai cæcampa tōō, änānitapa. ⁹ Edæ iimæ iñömō nanguī pōni æninta beyæ godonte ænguēnēmæ imæmpa. Godonte ænte bai ömæpodāni inānite wæætē godonguēnē apa.

¹⁰ Ante pīināni wædinque Itota iñömō,

—Quimæ pīiwēmīni. Iingä onquiyængä iñömō botō imote waa pōni cæcä apa quēwēmīni.

¹¹ Iñæmpa ömæpodāni ante mīni änīnāni mīnitō weca cōwē quēwēñōnāni botō wæætē mīnitō weca wīi wantæpiyæ quēwencæboimpa. ¹² Mǎnimæ

ogui wapæ botonga gadongadinque tōmengä botō baō daga wenguinque eyepæ iñonte edæ öni paacantapa. ¹³ Mīnitō imīnite nāwangä

ante apænebopa. Waa pōni botō apænedō apænedinque tōmāmæ æyömömē apænedāni ēñēnāni māningä onquiyængä nānō cædinō ante adobai tededāni ēñente pönencædänimpa, ante Itota apænegacäimpa.

Itota ingante Codaa odömonte godoncæte ante cæcampa

(Mäadoco 14.10-11; Odoca 22.3-6)

¹⁴ Ayæ mänĩñedē nāni, Dote, äincabo iññōnāni adocanque Codaa Icadiote nāni ānongā iññōmō, Wængonguĩ quĩ, ante nē godōnāni ñænænāni weca gocantapa. ¹⁵ Godinque apænecantapa.

—Botō, Itota æyömönō ongongāā, ante pönō odömōmo ate mīnitō bæi ongonte æmīni īninque æpotadō, Eyepæ ī, ante pönömīni æmaīmoo.

Angā ēñēninque tōmēnāni padata tigitamō incæ todēinta ganca tee mampote tōmengā ingante pædæ godōnāni. ¹⁶ Æningā inte tōmengā cōwē cōwā adinque, Æbānō cæte Itota ingante odömonte pædæ godōmo ate ænguīnānii, ante pönente cægacäimpa.

Päo tönō owæta Itota pædæ pönongā cæte bedānipa

(Mäadoco 14.12-25; Odoca 22.7-23; Wäo 13.21-30; 1 Coodintoidi 11.23-26)

¹⁷ Mänĩñedē oodeoidi päo yedæ æmpoquĩ ömæmō ī nāni ææmæ cæte cænguīñnæ tæcæ ba adinque Itota mīñæ nē godāni iññōmō, Wodo pænta gogaīñnæ bai Patowa mönō ææmæ cænguīñnæ impa, ante pönente wædinque tōmengā weca ponte ānānitapa.

—Æyömönō bitō beyæ Patowa ææmæ ante cæmöni ate cænguīmii.

¹⁸ Äññōnāni tōmengā nānō ēmīñæna mēnaa īnate āninque,

—Mīnatō waodāni nāni quēwēññōmō godinque onguīñnægā botō nē āningā ingante bee tēninque mīnatō iīmāinō ante apænemīna ēñengäeda. “Mönō

Awënë iimaï angampa. Botö wænguiönæ oo pöni bapa cæbii. Botö nē emiñænāni tönö botö bitö oncönē Patowa ææmæ ponte cæncæmönimpa, angampa,” ante ämina ëñengæda, angä.

¹⁹ Ëñente wædinque tömëna Itota nänö änö bai cædinque, Patowa ææmæ cængui impa, ante cædatapa.

²⁰ Gäwadecæ bayö Itota tönö, Dote, nāni äincabo ponte godongämæ cæncæte ante ongönānitapa.

²¹ Cæncöñönāni Itota,

—Nāwangä ante apænebo ëñeedāni. Mini cabo incæ adocanque, Æncædānimpa, ante botö imote odömonte pædæ godonguingä ingampa.

²² Ante apænecä ëñëninque tömënāni wæwente bayönāni adocanque adocanque,

—Awënë, botö imotedö ante dicæ apænebitawogaa.

²³ Ante tedeyönāni Itota wæætë,

—Botö tönö guëa adotaca nē mii cædingä iñömö tömengä botö imote nē odömonte pædæ godonguingä ingampa. ²⁴ Edæ dodāni Wængongui beyæ nāni yewæmongainö bai cædinque botö Waobo ëñagaïmo inte cöwë wænte goquënëmo imodö angüënë. Ìninque edæ botö imo nē odömonte godonguingä iñömö tömengä nänö wæquinque ingæimpa. Mäningä wii ëñate bai waa toquënengä incædongäimpa.

²⁵ Ante apænecä wædinque Codaa iñömö Itota ingante nē odömonte godonguingä iñömö edæ,

—Awënë nē Odömömi ëñëmi, botö imotedö ante ämitawogaa.

Ante äñongante edæ Itota,

—Tömēmi nämä incæ, Botö imotedö, ante do tedebe imipa.

²⁶ Ante apænecantapa. Ayæ cæncõñönäni Itota pão bæi ongonte æninqe Wængongui ingante waa ate apænedinque pão pã æninqe tömengä miñæ nē godäni inänite pædæ godö pædæ godö cæcantapa.

—Botö baö bai impa, ante pædæ pönömo æninqe minitö Ao ante cæedäni.

²⁷ Äninqe ayæ bequimæ owætaca bæi ongonte æninqe Wængongui ingante waa ate pönente apænedinque pædæ godöninque,

—Botö wepæ bai impa, ante pædæ pönömo æninqe tömämäni Ao äninqe godongämæ intaca beedäni, angantapa. ²⁸ Botö wepæ iimæ bai impa. Wængongui do apænedinque, Botö pönö cæbo ate minitö Ao ämüni ininqe mönö godongämæ waa cæte quëwengæimpa, angacäimpa. Nöwo adobai müne äninqe apænebopa. Botö wepæ ante Ao ante æmüni inte mönö godongämæ waa cæte quëwengæimpa. Edæ nangui imüni müni wënæ wënæ cædinö beyæ ante ñä mënongaquimæ impa.

²⁹ Näwangä ämopa. Botö Mæmpo Awënë Odeye iñongä botö tömengä nempo quëwëninque minitö tönö godongämæ müimæ botö beganca mänimæ yowepæ nöwo æmæwo bebo tamëñedäni, ante Itota apænegacäimpa.

Dicæ abogaa, ante Pegodo anguingä, ante apænecampa

(Mäadoco 14.26-31; Odoca 22.31-34; Wäo 13.36-38)

³⁰ Ayæ Wængongui ingante ämotamini ante tao godinque Odibowænquidi godänitapa.

³¹ Goyönänite Itota apænecantapa.

—Wængongui beyæ yewæmöninque, “Në aadingä ingante tacabo dæ wængä ininque edæ cæningäidi obegaidi panguimæ goquimpa,” ante nani yewæmonte angainö bai cædinque minitö tömämäni ñowoönæ woyowotæ incæ botö dæ ämo beyæ guingo imonte badinque edæ panguimæ goquimini iminipa. ³² Panguimæ gomäni incæte botö edæ ñäni ömæmonte ate Gadideabæ täno gote a ongöñömo minitö ayæ pöedäni.

³³ Angä wædinque Pegodo guiquënë,

—Ĩñæmpa dæ ämi beyæ tömänäni guingo imonte badinque panguimæ godäni incæte edæ botö guiquënë cöwë panguimæ godämaï incæboimpa.

³⁴ Äñongante Itota wæætë,

—Bitö imite näwangä ante apænebo ëñëe. Ñowoönæ woyowotæ incæ tawadiya pedämaï iñonte bitö botö imotedö ante wadö ante apænedinque, Dicæ abogaa, ante edæ mempoga go adopoque anguimi imipa.

³⁵ Angä ëñente wædinque,

—Ĩñæmpa bitö tönö guëa wæmo incæte botö cöwë, Dicæ abogaa, ante edæ änämaï incæboimpa.

Äñongä tömengä miñæ në godäni tömänäni adodö ante angadänimpa.

Guetämäni iñömö Itota Wængongui ingante apænecampa

(Mäadoco 14.32-42; Odoca 22.39-46)

³⁶ Mäniī godinque Itota yabæ incæ Guetēmānii nāni āñömō tömengä miñæ nē godāni tönō go-cantapa. Mäniñömō pöningue tömengä tömēnāni inānite,

—Tæ contate ongöñömīni botō godömenque god-inque Wængonguī ingante apænete pömoedāni.

³⁷ Äninqe Pegodo tönō Tebedeo wēna inate ænte mäocä goyönāni Itota iñömō nanguī wæwente bad-inque ancai guiñēninque, ³⁸ tömēnāni inānite,

—Botō wænguīmāmo pönō angüenē, ante botō önöwoca incæ pæmænte wæte wænguī wæ, ante wæbo tamēñedāni. Mīnitō guiquenē ēamonca godongāmæ wææ aacöedāni.

³⁹ Äninqe Itota wædænque godömenque god-inque guidömēmæ ñongænte Wængonguī ingante apænecantapa. “Botō Mæmpo, bitō Ao äninqe edæ ti nā wænguīmæ bai ö ænte bai cædinque botō imote edæ, Wænāmaī incæbiimpa, ämi ininqe botō edæ waa tobaīmopa. Incæte botō änönö bai wīi cædinque wæætē tömēmi änönö bai cæe,” ämopa.

⁴⁰ Ante apænecä ate tömengä miñæ nē godāni weca adodö ponte ayongä tömēnāni mö ñönāni adinque tömengä Pegodo ingante,

—Botō tönö wänö conguenēmīni incæ mīnitō adoque ooda incæ wīi aacömīnii. ⁴¹ Mīmōno waa cæinēmönipa, ante ewocayömīni baö aquīñö ēñamīni inte wæntæye bamīnipa. Ininqe edæ wänö cöningue nāmā beyænque ante Wængonguī ingante apænedinque edæ, Wīi wænæ wænæ cæinēmöni bacämönipa, ante apæneedāni.

⁴² Äninqe Itota adodö wadæ gote wæætē apænedinque, “Botō Mæmpo, botō bedāmaī

iñömote bitö ö ænāmaī īmi īninque botö cōwē bitö āmaī becæboimpa.”

⁴³ Ante Wængonguī ingante apænete ate ponte ayongante möwo möinente æmō cæte wædinque mö ñönāni. ⁴⁴ Adinque edæ tömengä wæætē adodö godinque ñöwo mempoga go adopoque nānō apænedinö ante adodö ante Wængonguī ingante īinque apænecantapa. ⁴⁵ Ayæ tömengä miñæ nē godāni weca wæætē adodö pōninque,

—İñæmpa cōwē mömīni edæ cōwē guēmāmīni awædö. Aquēnē quēwēedāni. Botö Waobo ēñagaīmo inte botö wæwenguīönæ do bayonte edæ botö imote nē wēnæ wēnæ cædāni inānite nē godö odömonguingä iñömö do godongāi атақеedāni. ⁴⁶ Ængæ gantite mönō gocæimpa. Botö imo nē odömonte godonguingä obo pōni pongä tamēñedāni, angacäimpa.

Itota ingante bæi ongonte ænānipa

(Mäadoco 14.43-50; Odoca 22.47-53; Wäö 18.2-11)

⁴⁷ Ayæ apæneyongä edæ Codaa wodi tömēnāni nāni, Dote, ante gocabo adocabo īingä incæ ñöwo pongantapa. Wængonguī quī, ante nē godönāni ñænænāni tönö oodeoidi inānite nē aadāni nāni Picæncabo tönö da pōnönāni pōninque wadāni tæiyænāni adobaī yaēmē nææninqe canta næænāni inte Codaa miñæ pōnānitapa. ⁴⁸ Doyedē iñömö nē odömonte godoncæ cæcä Codaa iñömö tömengä miñæ poncæ cædāni inānite iīmaī ante wēēñēñedē apænedingä īnongäimpa. “Botö odömonte queē bemömo adinque mīnitö

wæætē, Tömengä ingampa, ante adinque tömengä ingante edæ bæi ongonte ö æedäni.”

⁴⁹ Ante do äningä inte Codaa ñowo iñömö Itota weca pöningue,

—Awënë nē Odömömi ïmi, bitö ïmi.

Äninque edæ waa cæte bai queë bemongantapa.

⁵⁰ Adinque Itota wæætē,

—Botö miñæ nē godïmi ëñëmi. Mäninö ante bitö ponque pö cæbäwe.

Äñongä wadäni tömengä weca pöningue pædæ gopo bæi ongonte Itota ingante ænänitapa.

⁵¹ Wængonguï quï, ante nē godongä ñænængä pöni ingante nē cæcä mäninömö ponte a ongongä adinque Itota tönö pöningä adocanque pædæ guipote yaëmē o togænte æninque mäningä nē cæcä ingante tæi päningue önömonca wangö tamoncacantapa. ⁵² Adinque Itota iñömö tömengä ingante,

—Yaëmē adodö mini tie, ämopa. Edæ yaëmē nē o togænte næænäni tömänäni inänite yaëmenca adobai tacadäni wæncædänimpa. ⁵³ Iñæmpa æbänö ante pönëmi edæ. Wængonguï anquedoidi adocabodänique tei müido ganca iñönänite botö Mæmpo ingante apænebo bai tömengä do angä ininque anquedoidi nani cabo nani cabo incæ önompo tipæmpoga go mencabodäniya botö beyæ ponte cæbainänipa, ante pönëmiyaa. ⁵⁴ Incæte botö Codito inömo inte botö Mæmpo ingante mänömai apænebo ëñente cæcä bai dodäni, Codito iïmai wæncæcäimpa, ante Wængonguï angä ëñente nani yewæmongainö ante ædö cæte iinque bacædönimpa, ante awædö, ante apænegacäimpa.

⁵⁵ Ayæ wæætē ñōwo pōnāni inānite Itota apænecantapa.

—Minitō iñæmpa, Bitō nē ō ænīmi imipa, ante bai cædinque botō imote canta tōnō yaēmē næænte ō æncæte ante pōmīni awædō. Botō Wængongui oncō yabæcōnē iīmō iñō iīmō iñō apænecōñōmo mīnitō botō imote yao ongōnāmaī ee amīnitapa tōō.

⁵⁶ Incæte mīnitō Wængongui beyæ nē apænedāni nāni yewæmongainō bai ñōwo iinque baquinque cæmīni abopa.

Ante apænecā ēñēninque tōmengā ēmīñængā nē godīnāni tōmānāni edæ nāwæ panguīmæ cæte wodii wīnongadānimpa.

Nē Apcente nāni Änoncabo weca Itota ongongampa

(Mäadoco 14.53-65; Odoca 22.54-55, 63-71; Wäö 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Ayæ Itota ingante nē yao ongonte ænāni guiquēnē, tōmengā ingante māo godinque edæ, Wængongui quī, ante nē godongā ñænængā pōnī inongā Caiapato weca ænte godānitapa. Māññōmō do pōninque nē wææ ante odōmōnāni tōnō ood-eoidi inānite nē aadāni nāni Picæncabo tōnō do a ongōnānimpa. Māññōmō Itota ingante ænte māmōnāni pongacāimpa. ⁵⁸ Pegodo guiquēnē tōmengā mīñæ ayæ ayæ godinque, Wængongui quī, ante nē godongā ñænængā pōnī inongā oncō yacōmoyæ iñōmō pō guidinque, Itota ingante æbānō cæquīnānīi, ante wææ wānōnāni weca pōninque tæ contate waa acongantapa.

⁵⁹ Wængongui quī, ante nē godōnāni ñænænāni tōnō nē Apænte nāni Änoncabo tōmānāni, Mōnō apænte ante wænōmō wæncæcāimpa, ante

cædinque, Itota nänö wænguinque wënæ wënæ cæcä ingampa, ante æcänö babæ ante anguingäa, ante diqui diqui mīnönānimpā. ⁶⁰ Incæte nanguī īnāni ponte babæ apænedāni incæte, Æcänö eyepæ babæ ānaa, ante edæ dæ angä wædānitapa. Ayæ ate mēnaa nē babæ wapiticæ ānōna inte awēnēidi weca pō guite, ⁶¹ apænedinque,

—Īngä, “Wængonguī tæiyæ waēmō oncō ongō incæte botō īñömō tæī pīñæmo īnōmo inte godō cæbo bai wo tænguīmæ wææmaimpā. Ayæ mēōnaa go adoönæque īñonte botō wæætē do mænōmaīmopa,” angä ēñentamōnapa tōō. ⁶² Ante apæneda ēñēninque nē godongä ñænængä pōnī īnongä incæ ængæ gantidinque Itota ingante,

—Īñæmpa pæ wēēnebii. Tömēna bitō īmitedō ante godō āninque nāna ānīnō ante bitō æbānō āmii.

⁶³ Āñongä Itota cōwē ānāmaī edæ pæ wēēnecä. Adinque nē godongä ñænængä pōnī īnongä wæætē,

—Wængonguī nē Quēwengä inte tōmengä nänö ēñēñongä edæ nāwangä ante apænebi ēñēmōnii, āmopa. Mönö Codito īñömō Wængonguī Wengä īnongä ingampa. Bitō īñæmpa mānīmidō īnōmi īmitawo.

⁶⁴ Mänōmaī angä ēñēninque Itota wæætē,

—Tömēmi bitō ānīnō bai mānīmodō īnōmo īmopa. Incæte botō godōmenque apænebo ēñēedāni. Īncayæ ate botō īñömō edæ Waobo ēñagaīmo inte edæ Wængonguī nē Tæī Pīñængä ingä tōmēmængä īnō tæ contabo adinque mīnitō ayæ ate botō öönæde boguīmancodē pōmo acæmīnimpā.

⁶⁵ Ante apænecä ëñente wædinque nē godongä ñænængä pōnī inongä pīinte badinque, Ëñente awædō, ante bai cædinque edæ nāmā weocoo wänä ñænte,

—Wængonguī ingampa mänōmaī cæquiringää. Edæ tömengä nāmā incæ babæ ante nē wænæ wænæ apænecä ininque idæwaa. Wacä tömengä ingantedō, Wænæ wænæ cæcä atabopa, ante nē ancæcäimpa, ante ñōwo diqui diqui mīnāmaī ingæimpa. Tömengä nāmā Wængonguī Wengä inte bai babæ ante nānō ānewēnīnō ante do ëñēmīni inte mīnitō, ⁶⁶ edæ æbānō ante pōnēmīni.

Ante añongä nē apænte änāni guiquēnē,

—Nānō wænguinque ānewengampa tōō.

⁶⁷ Ante apænte āninque edæ pancadāniya Itota tömengä awinca towæ tānōmōninque tæi tæi pānānitapa. Wadāni guiquēnē tömengä ingante tamōninque,

⁶⁸ tömengä ingante,

—Bitō Codito īmitawo. Æcānō bitō īmite awēmō nē pānaa, ante Wængonguī beyænque apænedinque apænebi ëñēmōnii, ante badete togadānimpa.

Pegodo incæ, Dicæ abogaa, angampa

(Mäadoco 14.66-72; Odoca 22.56-62; Wäo 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Ayæ Pegodo guiquēnē mänīī yæipodē yacōmōñāa contate ongōñongä onquiyængä nē cæcä īñmō tömengä weca ponte apænedinque,

—Māningä Gadideabæ quēwēningä Itota tōnō bitō guēa cægōmitapa tōō.

⁷⁰ Ante apæneyongä tömänāni nāni ayōmō Pegodo,

—Dicæ. Bitö änö ante æbänö ämii, ante dicæ ëñëmogaa.

⁷¹ Ante äninque Pegodo yademö gäänë tao gote ongongä adinque wacä onquiyængä wæætë godongämæ ongönäni inänite apænedinque,

—Mäningä adobaï Itota Näatadeta quëwëningä tönö në cægöningä ingä aedäni.

⁷² Ante apæneyongä Pegodo wæætë,

—Wængonguï ëñëñongä botö näwangä ämo ëñëedäni. Ìingä onquiyængä nänö në äningä ingante botö dicæ abogaa, angantapa.

⁷³ Ayæ wantæ ate mäniñömö ongönäni Pegodo weca pöninque,

—Ïñæmpa Itota tömengä tedecä baï adode në tedebi inte bitö tömengä miñæ mïni në gocabo adobi ïmipa töö.

⁷⁴ Äñönäni edæ Pegodo wæætë, Wængonguï ëñëñongä apænedinque botö nöingä ämopa, ante Wængonguï ëmowo ante babæ tedewëninque tömënäni inänite,

—Mïni në angä ingante dicæ abogaa.

Mänömaï ante tæcæ änewëñongä edæ tawadiya dobæ petapa. ⁷⁵ Pe wædinque tömengä, Æ Itota nänö äniñö baï impa, ante wæcantapa. Itota, “Tawadiya pedämaï iñonte bitö botö imotedö ante wadö ante apænedinque, Dicæ abogaa, ante edæ mempoga go adopoque anguïmi ïmipa,” angantapa. Ante Pegodo, Ñöwo nänö pequinque do pecampa, ante wædinque oncodo taote edæ guingo imonte wædinque edæ Ca ca wægacäimpa.

27

*Itota ingante Pidato weca ænte mǎo gönönānipa
(Mäadoco 15.1; Odoca 23.1-2; Wäö 18.28-32)*

¹ Ayæ ñǎö bayonte, Wængonguĩ quĩ, ante nē godönāni ñænænāni tönö oodeoidi inānite nē aadāni nāni Picæncabo tönö apænte āninqe edæ, Itota ingante wængæimpa, ante godongāmæ Ao angadānimpa. ² Äninqe tömengä ingante yao ongonte goti winte æninqe edæ odömānoidi beyæ Oodeabæ awënë gobedönadodo Pidato ingante mǎo gönönāni ængacäimpa.

Codaa wodi iimǎi cædinque wængampa

³ Ayæ, Itota ingante wængæimpa, änāni eñente wædinque Codaa tömengä ingante nē godöningä guiquënë, Æ tömengä nānö wænguinquemē cæboinö ante pönemogaa, ante guingo imonte wæcantapa. Ayæ, Wængonguĩ quĩ, ante nē godönāni ñænænāni tönö nē aadāni nāni Picæncabo adodö æncædānimpa, ante todëinta padatamö tömēnāni nāni pönontamö adodö pædæ godoncæte ante gocantapa.

⁴ Ayæ tömēnāni inānite,

—İñæmpa cæboo. Edæ Itota wænæ wænæ cædāmǎi iiningä iñongante botö nē godönimo inte wiwa cæbo imo ante awædö.

Ante añongante tömēnāni guiquënë,

—Tömēmi wænæ wænæ cædīmi inte wentamö bitö entawënö adinque mönitö ædö cæte wæquimönii. Tömēmi edæ nē cædīmi inte edæ abaīmipa töö.

⁵ Änāni wædinque edæ tiguitamö incæ Wængonguĩ tæiyæ waëmö oncönē wo

wææntodöningue Codaa oncodö tao godinque edæ nämä önömenca wëä æi goti guemencate dobæ wængacäimpa.

⁶ Mäninta wo wææntodongä ate wædinque, Wængonguï quï, ante nê godönäni ñænænäni incæ tigitamö yao yao ongonte æninque,

—Wepæ näadintamö adinque Wængonguï Baa ancæcäimpa, ante pönente wædinque mönö, Wængonguï quï, ante ædö cæte godonguïmöö.

⁷ Ante godongämæ pönencöningue tömënäni, Oodeoidi inämaï inäni wodido bacæimpa, ante ömæ nê dai bædongä ëadiömæ incæ mänii tigitamö godonte ængadänimpa. ⁸ Ìninque wepæ näadintamö godonte nänï ænimæ ante, Wepænguipo impa, ante nänï pemönimæ iñömö ñöwo ganca impa. ⁹ Ìninque do iñömö Eedëmiya wodi Wængonguï beyæ iïmaï ante nänö apænegaïnö bai iïnque batimpa. “Idægoidi, Tömengä beyæ mänimpotamö godonte ængæimpa, ante nänï änimpotamö incæ todëinta tigitamö padatamö æninque, ¹⁰ tömënäni Wængonguï botö imote nänö äninö bai ëñente cædinque edæ dai bædongä ëadiömæ godonte ænänitapa,” ante Eedëmiya nänö angainö bai do iïnque batimpa.

Pidato weca Itota ongongampa

(Mäadoco 15.2-5; Odoca 23.3-5; Wäö 18.33-38)

¹¹ Itota iñömö awënë gobedönadodo Pidato weca a ongöñongante awënë gobedönadodo iñömö tömengä ingante,

—Bitö oodeoidi Awënë Odeyebi iimitawo.

Äñongante,

—Bitō tōmēmi änō bai botō mänimodō imopa, Itota angantapa.

¹² Ayæ, Wængonguī quī, ante nē godönāni ñænænāni tönō nē aadāni nāni Picæncabo guiquēnē Itota ingante āninqe, Wēnæ wēnæ cæbipa tōō, ante āñönāni tōmengä edæ pæ wēenecä.

¹³ Ate wædinque Pidato wæætē,

—Bitō æpogadō wēnæ wēnæ cæbi imipa, ante nanguī änāni ēñēnāmaī inte bitō ædō cæte edæ pæ wēenebii.

¹⁴ Åñongante Itota iñömō tōmēnāni nāni äninō ante adodeque ante apænedāmaī ingä adinque awēnē gobedönadodo wæætē, Quiēmē bai pæ wēenecä awædō, ante wægacäimpa.

Itota wæncæcäimpa, änānipa

(Mäadoco 15.6-20; Odoca 23.13-25; Wäö 18.38-19.16)

¹⁵ Mänimæ awēnē gobedönadodo mäninēdē wadepo iñō wadepo iñō cōwē iīmaī cædongäimpa. Oodeoidi ææmæ nāni cæyedē gobedönadodo iñömō, Nē tee mönete ongönāni inānite adinque mīnitō æcänō ingante ämīni ñimpo cæbo goquingäa, ante āñongä änāni ēñēninque tōmengä tōmēnāni nāni āningä adocanque ingante ñimpo cæcä godongäimpa. ¹⁶ Mäninēdē adocanque wēnæ wēnæ nänō cædinō beyæ tee mönete a ongongampa, ante tōmānāni do ēñēnönānimpa. Māningä emōwo Badabato inongäimpa. ¹⁷ Ininque nanguī ināni godongāmæ pönāni ate Pidato tōmēnāni inānite edæ,

—Æcänō ingante mīnitō beyæ ñimpo cæbo abæ tawænte gocä ænguimīni. Badabato ingante ñimpo cæbo gocä ænguimīni. Wæætē edæ Itota Codito

mīni ānongā ingante ñimpo cæbo gocā ænguīmīni, angacāimpa.

¹⁸ Edæ do iññömö, Itota gomonga cæcā ate wædinque tōmēnāni tōmengā ingante pīinte adōnānimpa. Mānīnō beyænque tōmēnāni Itota ingante bæi ongonte botō nempo ænte māmō pædæ pōnōnānitapa, ante Pidato do eñngantapa.

¹⁹ Ayæ odōmānoidi nāni apænte anguimpaa ayæ ongōñongā Pidato nānōogængā iññömö wacā ingante da pōnongā pōninque Pidato ingante nānōogængā beyæ apænecantapa. “Botō ñōwoönæ mōwocodē wīlmōninque māningā nē nō cædongā beyæ nanguī wogæi wogæi cæwēnente wæbopa cæbii. Bitō tōmengā ingante gampodāmaī inte gomō aquēnē quēwēē, āmopa,” ante bitō nānōogængā angampa, angantapa.

²⁰ Angā eñnente wæyongā, Wængonguī quī, ante nē godōnāni ñænænāni tōnō nē aadāni nāni Picæncabo nāni āincabo guiquēnē wadāni nē godongāmæ ongōnāni inānite ānānitapa. Mīnitō Pidato ingante iīmaī æedāni. Badabato ingante ñimpo cæbi gocæ. Itota ingante wæætē āmi wænōnāni wængæ, ante æedāni, ānānitapa. Awēnēidi incæ mænōmaī ānāni eññēninque godongāmæ ongōnāni Ao ānānitapa. ²¹ Awēnē Pidato iññömö tōmēnāni inānite āninque,

—Mēnaa ongōna iññōnate mīnitō æcānō ingante āmīni ñimpo cæbo goquingā.

Äñongante,

—Badabato ingante āmōnipa.

²² Änāni wædinque Pidato wæætē,

—İninqe Itota Codito mīni ānongā ingante æbānō
cæquīmoo, ante āmīni.

Äñongante tōmānāni edæ,

—Awæ ñænquedīmæ āmi cæte gōnonte wænōnāni
wængæe tōō.

²³ Änāni ēñēninqe Pidato ayæ,

—İñæmpa quīnō wænæ wænæ cæcantawo.

Äñongā tōmēnāni godōmenque yedæ āninqe
adodō,

—Ämi awāa timpote wænōnāni wængæe.

²⁴ Ante ancaa ānewēñōnāni Pidato iñōmō, Tæcæ
wæætedō wæætē ānāni inte tōmēnāni wænæ wænæ
cædāni wæquī wæ, ante guīñente wædinque ayæ,
Ædō cæte botō godōmenque cæquīmoo, ante pōnente
wædinque edæ æpæ pī ñīñænte tōmēnāni ayōnāni
ōnompō mempodinque tōmēnāni inānite angan-
tapa.

—Tōmengā wænæ wænæ cædāmaī iñongante botō,
Wængongæimpa, ānāmaī īmo inte tōmengā wæpæ
nāadāmaī īmo aedāni. Wæætē mīnitō guiquēnē,
Wæncæcāimpa, ante nē ānimīni inte edæ nāate
bacæmīnimpa, ante adinque botō mempobo
aedāni.

²⁵ Angā ēñēninqe tōmānāni Ao āninqe edæ,

—Mōni ānīnō beyænque mōnitō incæ mōnitō
wēnāni incæ tōmengā wæpæ beyæ nāate bai
bacæmōnimpa tōō.

²⁶ Änāni ate awēnē gobedōnadodo Pidato
tōmēnāni nāni ānīnō ante ēñente cædinque edæ
Badabato ingante ñimpo cædinque tōmēnāni
nempo pædæ godongā ænānitapa. Wæætē
edæ Itota ingante edæ Pidato angā æmontai
badōimenca tæi tæi pānāni ate tōmengā ingante

ñænque quepote awäa nāni gönonguinque edæ da godongä ænte godänitapa.

²⁷ Awënë gobedönadodo nänö wææ wänönāni guiquënë Itota ingante ænte godinque awënë gobedönadodo oncönë Podætodio nāni ancönë mangui guiiyongä tontadoidi bacabo Itota weca godongämæ añete pönänitapa. ²⁸ Pöningue tömēnāni, Awënë ïmi inte awënë weocoo wēñacæbiimpa, ante bai cædinque badete todinque Itota weocoo gä tadongadinque wæætē opatawæ ëmoncoo pönö da wēñadinque, ²⁹ daa mongæmenca bai æninque que cædinque, Awënë poganta wencacæbiimpa, ante bai cædinque pönö daga wencadänitapa. Ayæ cæwipa ænte māmō pædæ pönonte änāni æninque tömengä tömēmæmpoca pæ mangä adinque tömēnāni da guicapodinque tömengä ingante,

—Badogaa, bitö oodeo awënë odayebi ïmipææ, ante badete togadänimpa.

³⁰ Ayæ tömengäa towæ towæ tänongadinque cæwipa æninque tæi tæi ancaa pancadänitapa.

³¹ Ayæ ïinque badete todinque tömēnāni opatawæ ëmoncoo gä tadongadinque tömengä nämä weocoo daga wēñadänitapa. Ayæ edæ tömengä ingante awæ timpote wænoncæte ante töö æmænte ænte tao mäodäni gogacäimpa.

Itota ingante awäa timpodäni wcængampa

(Mäadoco 15.21-32; Odoca 23.26-43; Wäö 19.17-27)

³² Ænte mao godinque tömēnāni Tidēne quēwengä Timönö ingante bee tēninque tömengä ingante edæ, Bitö ægodöe, Itota ingante möni

timpوقيwæ ænte mongænte goe, änäni mongænte gocantapa.

³³ Mänii Itota ingante ænte mao godinque Godogota nani añömö mönō tededō “Ocatainō” iñömö măniiñömö pönānitapa. ³⁴ Măniñömö pönāni ate wadāni, Nantate beyæ becæcāimpa, ante cædinque yowepæ biinōmæ nani amæ tönō moncapæ adoyömö wempo cæðeninqe pædæ pönō cæyönāni tōmengä önonque yædæ bedinque edæ Baa angantapa.

³⁵ Ayæ Itota ingante awæ ñænquedimæ nani ænte pönīwāa tōō godōninque pönō timpodinque wææ tiwadinque ængæ gantidēnānitapa. Ængæ gantidēnāni ate wægōñongä tōmēnāni wæætē tōmengä weocoo ini ante, Æcānō quınca nō ta adinque tōmengä mănincōo æncæcāimpa, ante wææntodōninque adocooque adocooque ænānitapa. Mănōmaī cæyönāni Wængongui beyæ nani apænegainō bai iinque cætimpā. “Botō weocoo ini ö æninque tōmēnāni nani caboque wacā ingä wacā ingä nēnempodānitapa. Ayæ, Æcānō quınca nō ta adinque tōmengä mănincōo æncæcāimpa, ante cædānitapa.” ³⁶ Tōmēnāni tæ contadinque tōmengä ingante wææ aadānitapa. ³⁷ Ayæ, Itota nē wænguēnengä ingampa, ante quīnante änānii, ante edonque acæimpa, ante cædinque tōmēnāni, “İngä Itota iñömö oodeoidi Awēnē Odeye inongä ingampa,” ante yewæmōninque edæ awæmpaa tōmengä ocaboca inō tee tinte wo cædānitapa.

³⁸ Ayæ wada nē ö ænte quēwēnina inate adoyedē tōmengä tönō adocanque tōmēmæ inō adocanque dipæmæ inō godō timpote ængæ gantidēdāni wægongadaimpa. ³⁹ Ayæ wodo pænta nē godāni

guiquënë Itota ingante godö wënæ wënæ ante badete todinque pica pica cædinque, ⁴⁰ tömengä ingante wapiticæ apænedinque,

—Bitö iñæmpa Wængongui tæiyæ waëmö oncö incæ bæ tate wo ëwëninque edæ mēōnaa go adoönæque iñonte do mænoncæ ämitawo. Mänömaï cæcæ äñimi inte bitö tömömi edæ nämä incæ cæte quëwëmawe. Bitö nö Wængongui Wëmi ïmi ïninque edæ o togæmpote o togæwate wææe, ämönipa töö.

⁴¹ Äñönäni edæ, Wængongui quï, ante nē godönäni ñænænäni guiquënë nē odömönäni tönö ayæ oodeoidi inänite nē aadäni nani Picæncabo tönö adobaï iïmaï ante edæ badete todänitapa.

⁴² —Tömengä, Wadäni quëwencædänimpa, ante waa cæcantawoo. Ñöwo iñæmpa ædö cæte nämä waa cæte quëwenguingää. Idægoidi awënë od-eye ingampa diyæ ti wæænte goquingää. Edæ ti wæænte gocä adinque mönitö wæætë edæ, Nawangä impa, ante pönëmaï wædö. ⁴³ Ayæ nämä ingantedö äninque tömengä edæ, Botö Wængongui Wëmo inömo imopa, ante angämææ. Tömengä, Wængongui cöwë pönö cæcæcäimpa, ante wede pönengä iñongante Wængongui wæætë tömengä ingante edæ waa acampa diyæ ñimpo cæcä goquingää, ante badete todänitapa. ⁴⁴ Ayæ nē ö æna guiquënë tömengä tönö godongämæ timpote wægöna ïninque Itota ingante piinte adobaï wënæ wënæ ante badete togadaimpa.

Itota wængampa

(Mäadoco 15.33-41; Odoca 23.44-49; Wäö 19.28-30)

⁴⁵ Tæcæbæcä pönī bayö tömämæ iñontobæ wëmö badinque ayæ ayaönäa wæiganca mæ mämonte bai inimpa. ⁴⁶ Ayæ edæ ayaönäa wæiyonte Itota nangui pönī yedæ äninque, “Edii, Edii, nēma tabatāni,” äninque mönō tededö, “Botö Wængonguiñaa, botö Wængonguiñaa, ædö cæte botö imo emö cæte gobyaa.”

⁴⁷ Ante wæcä ëñëninque godämæ ongönäni guiquënë,

—Æ. Ediya ingante aa pecä apa.

⁴⁸ Äñönäni adocanque do pogodo gote önætamö ænte pöninque biinömæ bai önömænque ænte aa bedöninque næænte, Cæwipaca pædæ æænömo becæcäimpa, ante cæyongä, ⁴⁹ wadäni guiquënë,

—Ee aquënë. Ediya edæ ponte wabänö cæcä quëwenguingä abaimpa, angadänimpa.

⁵⁰ Itota iñömö wæætë ogæ tededinque do wængacäimpa. ⁵¹ İninque edæ Wængongui oncö tæiyæ waëmoncönë weocoo odemö näni wææ wodöincoo adoyedë önönæca inö tæcæguedë pönī tænguimæ wææntapa. Ayæ goinque bayonte dica incæ tæ gämæntapa. ⁵² Ayæ wao wodido incæ wi ænote bayonte edæ Wængongui quinäni do wængainäni incæ pancadäniya ñäni ömæmöninque ⁵³ tömënäni wodido abæ tawænte godänitapa. Edæ ñowo iñömö, Itota ñäni ömæmongä ate tömënäni nē ñäni ömæmöninäni inte Eedotadëë näni waëmö quëwëñömö ponte a ongöñönäni nangui inäni agadänimpa.

⁵⁴ Mänii goinque do pö adinque ayæ, Æbänö cætimpa, ante tömänö adinque edæ tontado

capitäö tönö wææ wänönäni tönö ancai
guññenique,

—Nāwangä impa. Īngä ĩñömö Wængonguĩ Wengä
ingainö ante pönenguēñē, angadānimpā.

⁵⁵ Do ĩñömö Itota Gadideabæ quēwente
põñongante onquiyænāni nanguĩ ĩnāni tee
empote pöninque tõmengä beyæ nē cædināni
inte ñöwo adodāni adoyömö pö gongæninque
pömö adānitapa. ⁵⁶ Māadiya Māagadadēnā tönö
wacā Māadiya ĩnatapa. Īnā ĩñömö Tantiago tönö
Ootee badā ĩnantapa. Ayæ Tebedeo wēna tõmēna
badā tönö wadāni adobaĩ Itota wæñongante gobæ
agadānimpā.

Itota wodi baö ĩñi mǎo daga wēnānipa

(Māadoco 15.42-47; Odoca 23.50-56; Wäö 19.38-42)

⁵⁷ Ayæ gāwadecæ bayonte Ootee nē nanguĩ ēacā
incæ Itota miñæ nē gocā do badingä inte Adimatea
ĩñömö pægaingä inte pongä ingantapa. ⁵⁸ Tõmengä
ĩñömö ñöwo Pidato weca godinque, Itota wodi baö
ĩñi pönömi æmoe, angantapa. Pidato Ao äninque nē
cædāni ĩnānite, Tõmengä baö ee amīni æncæcāimpā,
angantapa. ⁵⁹ Itota wodi baö ĩñi gāmiyate pædæ
wæænonte ænte godinque waēmö weocoo ninocoo
nāni ancoo wīni wīni caadinque, ⁶⁰ Ootee, Botö
wodido baquimpā, ante dicamontaa nānö wod-
intatodē müntatodē mǎo guidö ñö cædinque daga
wengantapa. Ayæ dicabo da pæñæ pönö tee
mönodinque wadæ gogacāimpā. ⁶¹ Īmaĩ cæyongä
Māadiya Māagadadēnā tönö wacā Māadiya tönö Itota
wodido obo contate acōnatapa.

Itota wodido ĩñömö wææ wænönäni a ongönäni

⁶² Ayæ guēmanguïönæ bacæ cæpa, ante nāni tāno cæönæ iinque cædāni ate iimō ate, Wængongui quī, ante nē godōnāni ñænænāni tōnō Paditeoidi guiquēnē Pidato weca ponte ⁶³ tōmengä ingante äninque,

—Awënē ēñēmi. Mäningä nē babæ äningä iñömō tōmengä mīngä iñedē apænedinque, Mëönaa go adoönæque iñonte botō ñāni ömæmoncæboimpa, ante nānō äñinō ante pönente wæmönipa. ⁶⁴ Ayæ tōmengä mīñæ nē godināni incæ tōmengä baö iñi awëmō ö æmaināni ante edæ wæmönipa. Ænāni iinque tōmēnāni, “Dobæ ñāni ömæmongäimpa,” ante godömenque babæ änāni edæ wënæ wënæ babaimpa cæbii. Ñöwo wææ wänönāni inänite ämi godinque tōmēnāni mäningä nānō wodintatodē tæëmō tee mönodinque mëönaa go adoönæque ganca wææ wänonte acædänimpa. Edæ wīi godömenque wënæ wënæ bacæimpa, ante cæcæbiimpa, ämönipa.

⁶⁵ Äñönāni Pidato wæætē,

—Bado, wææ wänönāni mæ ongönānipa. Mīnitō tōmēnāni inänite ænte mäomīni goyönāni mīnitō wæætē mīni ēñēninō bai do cædinque tæëmō tee mönote cædāni.

⁶⁶ Angä ēñente godinque tæëmō mönodinque Itota nānō wodintatodē dai tee bædodänitapa. Ayæ, Awënē ëmöwo adinque wi ænodāmaï incædänimpa, ante dai bæyömō aquíñedē ongontoca da guidonte awënē ëmöwo adimpaca yewæmonte bai bagatimpa. Ayæ wææ wänönāni inänite ænte mao gö cædāni wææ wänongadänimpa.

28

*Itota do wæningä inte ñäni ömæmonte
quëwengampa*

(Mäadoco 16.1-8; Odoca 24.1-12; Wäo 20.1-10)

¹ Mänii guëmanguïönæ ïinque go ate wacä tēmāna baquinque ñäo ba ïinque Mäadiya Mäagadadēnä tönö wacä Mäadiya ïñömö Itota wodido acæte ante gogadaimpa. ² Awēnē Wængonguï anquedo do wææ pöinque edæ dicabo wëä godö oo wi ænocantapa. Ayæ goinque nanguï ocæ ocæ cætimpa. Anquedo ïñömö dicaboga tæ contacantapa. ³ Tömengä awinca näinte cæ bai ëmönongä inte tömengä weocoo näämænta pönï ëmoncoo mongænte a ongongä. ⁴ Adinque edæ nē wææ wänönäni guiquēnē ancai guiñente wædinque do do wäate bai badinque æmæwo wænte bai öñönänitapa. ⁵ Mänii onquiyæna pönönate Wængonguï anquedo ïñömö,

—Guiñēnāmaï ïeda. Itota näni awäa timpodäni wæningä ingante minatö diqui diqui miminapa, ante edæ do ëñēmopa. ⁶ ïñömö edæ dæ angampa. Tömengä nänö äninö bai cædinque do edæ ñäni ömæmöninque tao gocäimpa. Pö guite aeda. ïintatodē nänö öñontatodē ïñömö edæ önontatoque impa. ⁷ Ayæ nē adimīna inte edæ quingæ pogodo gote tömengä miñæ nē godināni inānite gode ante apænedinque, “Itota dobæ ñäni ömæmongäimpa ataqueedäni, äeda.” Ayæ ïñömö tömengä Gädideabæ täno godinque a ongöñongä minitö gote aedäni, ante minatö gode ante apæneda ëñeedäni. Bado, ämo ëñēmīnapa edæ.

⁸ Angä ëñëninque tömengä wodido abæ tawænte wadæ godinque tömäna, Ancai guññente wæte todadö, äninque watapæ todinque Itota miñæ në godinäni inänite gode ancæ pogodo godatapa. ⁹ Goyöna edæ Itota incæ iñontobæ mao bee tēninque edæ, Mīnatö, angä ëñëninque edæ iñäna tömengä weca pōninque önōwaca ædæ wæænte mö ongōwate, Wængongui Awënë imidö angüënë, ante watapæ apæneyöna, ¹⁰ Itota iñömö edæ,

—Guññenāmaï ïeda, angantapa. Ayæ, Mīnatö botö biwīdi inänite gode äninque iïmaï äeda. Mīnitö Gadideabæ godinque botö imote acæminimpa, ante tömēnāni inänite äeda, ante Itota angacäimpa.

Në wææ wänöninäni babæ ante apænedänipa

¹¹ Onquiyæna gode ancæ goyöna Itota wodido në wææ wänöninäni pancadäniya wæætē tömēnāni nāni quëwëñömö godinque, Wængongui qui, ante në godönäni ñænænāni inänite apænedinque, iïmaï cætimpā, ante tömänö ante apænedänitapa. ¹² Apænedäni ëñëninque edæ në godönäni ñænænāni guiquënë në aadāni nāni Picæncabo tönö pönē cōninque godongāmæ Ao äninque tontadoidi në wææ wänönāni iñönänite tiguitamö padatamö bacoo godöninque, ¹³ tömēnāni inänite iïmaï angadänimpa.

—Wadāni Itota wodi baö ante wæyönāni edæ mīnitö önönque, Mö cōñömöni tömengä miñæ në godināni awēmö ponte ö ænänitapa, ante babæ apænecæminimpa. ¹⁴ Ayæ mäninö añömīni awënë gobedönadodo ëñëninque, Quimæ möwēmīni, ante pīngä adinque edæ mönitö wæætē wææ cædinque tömengä ingante ämöni ëñëninque

tömengä pänāmaī ñimpo cæyongä mīnitō guiñente wädāmaī incæmīnimpa.

¹⁵ Äninqe nē godönāni ñænænāni iñömō nē wææ wänönināni inānite nangui tigitamō godönāni ænānitapa. Mānintamō æninqe awēnēidi babæ nāni äninō bai adodō ante apænedinque, Tömengä miñæ nē godāni ö ænānitapa, ante babæ wapiticæ apænegadānimpa. Ininqe tömēnāni nāni babæ apænedō ēñēninque edæ oodeoidi gode ante tededinque godömenque ñöwo ganca ayæ wapiticæ ante tededānipa.

Itota, Apænecæ goedāni, angampa

(Mäadoco 16.14-18; Odoca 24.36-49; Wäo 20.19-23)

¹⁶ Önompō æmæmpoque go adodānique Itota miñæ nāni godincabo guiquēnē mänii Itota nānō änō bai cædinque Gadideabæ godinque ānanquidi æiyönāni ¹⁷ Itota a ongongä adinque tömengä weca ædæ wæænte, Wængongui Awēnē imidō anguēnē, ante watapæ apæneyönāni pancadāniya guiquēnē, Wabānō i, ante pönēnāmaī ingadānimpa. ¹⁸ Itota iñömō tömēnāni weca pönömenque pöninque,

—Wængongui pönō cæcā beyænque botō iñömō öönädē Tæiyæ Awēnē inōmo inte inguipoga adobai nē Tæiyæ Awēnē badinque nāmā tæi piñæmo inte nē ämo imopa. ¹⁹ Ante wædinque mīnitō guiquēnē inguipoga tömāmæ quēwēnāni weca godinque, Itota miñæ gocædānimpa, ante apænemīni ēñente botō miñæ nē godāni bacædānimpa. Ayæ mönō Mæmpo emōwo apænedinque, ayæ Wængongui Wemo iñömote botō emōwo apænedinque, ayæ Wængongui Tæiyæ

Waëmö Önöwoca ëmöwo apænedinque mīnitō
tömāmæ quëwënāni inānite æpænë guidömīni
guicædānimpā. ²⁰ Ayæ botō mīnitō imīnite botō
ānīnō ante, Tömānō ante adodō cæedāni, ante
odömömīni ëñente cæcædānimpā. Ayæ botō edæ
ñöwo incæ ayæ inguipoga iīnque baganca cöwë
mīnitō tönō ongonte godongāmæ cæcæboimpā.
Nāwangä inguīnō angüënë, ante Itota angacāimpā.

Wængonguī nānō Apænegainō
New Testament in Waorani (EC:auc:Waorani)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waorani

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Waorani [auc], Ecuador

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Waorani

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
9bedab5a-39ff-5163-a35b-8056cbbe8690